

SPRAWOZDANIE  
DYREKCYI  
C. K. GIMNAZYUM WYŻSZEGO  
W BRZEŻANACH  
ZA ROK SZKOLNY 1907/8.

TREŚĆ:

- 1) DE TRANSLATIONUM, QUAE VOCANTUR, ET COMPARATIONUM USU  
HORATIANO. — SCRIPSIT DR. S. HANDEL.
- 2) CZĘŚĆ URZĘDOWA — PRZEZ DYREKTORA.



BRZEŻANY.  
NAKŁADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.  
DRUK. I LIT. ST. CHOWAŃCA W STANISŁAWOWIE.  
1908.



RY. IRAW.  
Spr. 11.

# De translationum, quae vocantur, et comparationum usu Horatiano.

scripsit

Dr. S. Handel.

---

Quamquam Augusti aetate litterae tantopere vigeant nec defuerunt viri ex omni parte insignes, ut haud immerito auream appellare eam possis, tamen Horatius inter poetas lyricos primum fere tenet locum cum sermonis urbanitate versusque elegantia tum luminibus illis orationis, quae, quocumque oculos vertas, ex libris eius elucent.

In his imagines et comparationes praecipue ad gratiam poetae conciliandam valuisse nemo est, qui neget. Quo magis mirum mihi videtur, quo modo Horatius hanc provinciam administraverit, non satis adhuc explicatum esse<sup>1)</sup> praesertim cum multi iam viri docti eius modi quaestiones ad Graecorum et Romanorum scriptores singulos pertinentes peculiaribus libellis exposuissent<sup>2)</sup>. Quae cum ita sint, operae pretium mihi videtur esse accuratius excutere, quales sint illae imagines quaque arte a poeta adhibitae.

Sed priusquam ad rem ipsam accedamus, deprecemur oportet, ne quis crimini nobis vertat, quod consilio omnes Horatii tropos perlustrandi praesens in tempus omisso imagines potius explanare libuerit. Nam cum hanc animo informassem sententiam non posse de summa vere iudicari nisi singulis rite perpensis neque de peculiaribus scriptoris apte statui nisi materia, quae res comparandas contineat, religiosissime congesta, abundantissima rerum copia, quominus omnes tropos Horatianos percenseam, deterrear parvisque contentus in praesentia paucis acquiesco, dum exempla usus Horatiani, qualis sit in imaginibus, quae metaphorae

et similitudines vocantur, ea, qua par est, diligentia comportare et quae ex comparatis ad Horatii indolem et consuetudinem accuratius perspiciendam elici possint, sub conspectum ponere stat mihi sententia.

Restat, ut pauca de via ac ratione moneam, quam in hac disputatione ingredi visum mihi est.

Primum nonnulla de comparationis<sup>3)</sup> vi ac natura praefatus distributionem illam, quae ad propositum maxime idonea videtur esse, proferam.

Deinde omnia — nisi forte quid me fugit — exempla, quae apud Horatium leguntur, adponam collatis et Graecorum et Romanorum poetis, quos pro viribus meis consulere atque inspicere licuit. Sed in exemplis enumerandis ne magna exemplorum silva tamquam deferremur neve velut navis gubernaculo amisso, quasi fluctibus iactaremur, verum ut filum quoddam, quo duceremur, facile reperiri posset, singula pro regionibus vel sedibus, ex quibus quaeque res ad comparandum apta petita est, discernenda putavi.

Denique haud inscius laboris atque difficultatum ex exemplis allatis, quid ad poetae nostri artem atque indolem adumbrandam efficiatur, exponere conabor. Sed aggrediamur primum huius commentationis caput.

### Caput I.

De comparationis et metaphorae vi ac natura.

Haud alienum mihi esse a proposito videtur quam paucissimis commemorare, quaenam inter sermonem poetamque ipsum intercedat ratio. Iam diu inter omnes constat linguam humanam eiusque conformationem non solum sentiis exprimendis inservire, ita ut tamquam cotidiani usus ac consuetudinis adiumentum sit, verum etiam artis poeticae instrumentum esse, adeo ut ipsa quasi artificium perfectum et omni numero absolutum animis nostris obversetur. Quae cum innumerabiles imagines et dictiones translatas velut fonte quodam inexhausto contineat, poetae ad carmen condendum accedenti velut e cornu copiosissimo eas effundit in eiusque potestate quasi esse iubet. Poetae autem ingenio omnes illi animi motus et, ut ita dicam, arcae quaedam divinationes et praesagia, quae in hominum animis delitescent et tamquam torpent, ad novam vitam excitantur et quasi emergunt animosque nostros admirabili modo oblectant. Neque dubitari

potest, quin pro via ac ratione, qua in vocibus verbisque eligendis ac formandis utuntur, neque minus in orationis ornatu adsciscendo oculisque nostris velut imaginem proponendo poetarum ingenium atque indoles conspiciantur.

Quibus praemissis ad rem redire nobis liceat

Translatio, quae vocatur, vel ut Graece dicam, μεταφορά troporum genus cum frequentissimum, tum longe est pulcherrimum, quod translatione oratio fit tam iucunda atque nitida, ut tamquam proprio lumine eluceat. Cuius tropi naturam accuratius spectanti rei ipsius dulcedo atque iucunditas quasi videtur suadere, ut diligentius perscruter, quidnam de hac re viri docti inde ab Aristotele, qui primus troporum significationem praestantissime evoluit, usque ad nostram aetatem iudicaverint. Sed cum veterum de metaphora doctrinam Muetzellius<sup>4)</sup> iam dilligentissime exposuisset, propterea fusius de hac re disputare, ne acta agere viderer, supersedendum esse existimavi eo magis, quod in materia disponenda recentiorum potius virorum, qui hanc rerum provinciam administrant, sententiam sequi placuit. Etenim ut alios libellos huc spectantes<sup>5)</sup> mittam, omnia, quae ad hanc rem pertinent, optime atque doctissime collecta et collata sunt a Gerbero in libro illo, qui inscribitur: „Die Sprache als Kunst“<sup>6)</sup> Huius doctrinam potissimum in ea materia explananda secutus sum, sed ita, ut non totum me ei addicerem, verum delectis iis, quae ad propositum maxime spectarent, reliqua neglegerem.

Itaque cum res in aliam rem transferri non possit nisi per similitudinem quandam, satis apparet notiones similes inter se comparari. Quae comparatio duplex esse potest. Quodsi duae notiones similitudine quadam cohaerentes inter se ponuntur ita, ut similitudo earum particula comparativa demonstretur, comparatio vel collatio [σπουδαίως, porównanie, Vergleichung] fit, sin proprie usitata et translate dicta confunduntur et, ut ita dicam, in unum confluent eius modi, ut propriae alterius rei notae alteri tribuantur, metaphoram vel translationem subesse dicimus.

Comparisonis vero genera sunt duo; alteri simpliciter comparisoni nomen inditum est, si singulis notionibus particula comparativa vel adiectivis „similis, par, aequus“ inter se collatis nihil amplius additur; sin autem res comparandae uberius describuntur et quasi depinguntur, ita ut non tam singula cum

<sup>4)</sup> Bydgoszcz, 2. wyd. 1905—06, 2 tomy.

singulis ponantur, quam comparatae rei imago compluribus notis instructa quasi tabula bene picta in bono lumine collata videatur, tum similitudinem esse dicimus; quod alterum genus Graeci εἰκόνα, Germani „Gleichnis“ vocant.

Tum metaphora brevior est similitudo eoque ab illa distat, quod similitudine res alia cum alia comparatur, translatione alia pro alia ponitur, ita ut saepe rebus sensu carentibus ex uberrima imaginandi potestate actum quendam et animos tribuamus.

Est autem translatio aut 1) simplex, cum singulis stat vocabulis aut 2) continuatur per totum enuntiatum unum vel plura et tum allegoria (ἀλληγορία) dici solet. Postremo ne longus fiam, restat, ut illam translationis simplicis partem eamque suavissimam exhibeamus, personificationem quae vocatur, qua res animo carentes quasi humana specie indutae menti atque oculis obiciuntur.

## Caput II.

### Materiae totius dispositio

Sequitur, ut deinceps de via ac ratione agamus, quae in materia disponenda constituta nobis est. Cum metaphora et longe frequentissima et rei propositae summa sit, ante omnia id faciendum puto, ut fusius disseram, quo modo et quibusnam causis adductus eam disponendi rationem aptissimam putaverim, quam infra sequar. Patet enim metaphora, quippe cuius exempla longe plurima exstent, rite distributa ac disposita et alia comparisonum genera ad amussim facile discerni posse. Sed iam supra commemoratum est veterum de metaphora doctrinam a Muetzellio l. 1. peritissime atque uberrime illustratam esse. Quae cum ita sint, hoc loco satis habeo monere metaphorae terminos ab Aristotele (Poet. 21, 4) longius prolatos esse, adeo ut non solum metaphoras, sed eos etiam tropos, qui synecdoches et metonymiae nomina prae se ferunt, dispositione sua amplexus sit. Deinde veteres grammatici et rhetores, etsi Aristotelem potissimum secuti sunt, tamen finibus metaphorae in artius contractis in quattuor genera eam distribui voluerunt\*). Ut ex ingenti auctorum numero unius saltem idque gravissimi iudicium adferam, Quintiliani illius partitionem in librorum, quos de institutione oratoria condidit, octavo\*\*) expositam breviter adponere haud pigebit. Versatur enim in eo, ut1) in rebus animalibus aliud pro alio ponatur aut 2)

• \*) cf. Pseudo-Plut., de vita et poes. Homeri 20.

\*\*) Inst. orat. VIII, 6, 9 ss.



inanima pro aliis eiusdem generis aut 3) pro rebus animalibus inanima sumantur aut 4) denique contra. Cui partitioni multum inesse infirmitatis a nostrae aetatis viris doctis\*) cognitum multisque argumentis confirmatum est.

At longe aliter ad hanc quaestionem illustrandam accessit Dannehlus in libro suo, qui inscribitur „De tropis“ 8). Qui cum ad usum troporum apud poetas Latinos explicandum magis psychologiae, ut ita dicam, ratione usus sit, multum sane ad tropos rectius intelligendos contulisse mihi videtur. Distribuit igitur universum translationis genus in tres partes primam faciens personificationem sive *προσωποποίηση*, quam Graeci vocant, alteram metaphoram comparativam, tertiam allegoricam. Quae dividendi ratio etsi Dannehlum in perscrutando poetarum usu metaphorico egregie adiuvit, tamen si integra adhiberetur, in rem nobis propositam minus quadraret, praesertim cum personificationis finibus nimium prolatis metaphora ipsa angustiis fere contrahi atque obstringi videretur. Denique, ut finem enumerando faciam, Raumer in illo libro, qui inscribitur, „Die Metaphern bei Lukrez“\*\*), mihi quidem acu rem, ut dicunt, videtur tetigisse, dum disponendi leges ad rerum causarumque nexum ab historia depromptum revocat. Monet enim haecce: Am sichersten werden wir beim Aufsuchen eines möglichst erschöpfenden Einteilungsprinzips gehen, wenn wir die historische Betrachtung zur Führerin nehmen. Es lässt sich mit ziemlicher Gewissheit annehmen, dass auf dem Gebiete der Concreta zuerst Vergleichen angestellt wurden; auf diesem Gebiete werden wir daher die ältesten Metaphern zu suchen haben. Eine höhere Entwicklungsstufe setzt es bereits voraus, wenn Abstracta zur Vergleichung hingezogen werden. So ergibt sich uns von selber folgende Verteilung:

Es werden übertragen:

- 1) Concreta auf Concreta
- 2) Concreta „ Abstracta
- 3) Abstracta „ Abstracta
- 4) Abstracta „ Concreta.

Neque penitus deliberanti haec quidem partitio probari potest, primum quod Raumer ipse difficultates, quae in singulis interdum exemplis distinguendis occurrunt, haud ignorat neque ipse negat se nonnumquam incertum haerere, quo quodque inserat, deinde quia verba et dictiones metaphorice usurpatas secundum litterarum ordinem digestas praebet neque eo nimis

\*) cf. Gerber, l. l. II. pag. 85 ss.

\*\*) libell. scholast. gymn. Erlang. in a. 1893.

prohibere potest, quominus similia et aptissime inter se cohaerentia haud raro divellantur. Quae cum ita sint, non uni alterive doctrinae nos addicere, sed ex omnibus, quae utilissima et aptissima videantur, in rei nostrae usum convertere libet. Itaque si res omnes et sensibus subiectas vel finitas et animo tantum perceptas vel infinitas secundum originem atque cognationem quandam accuratius perpendimus, haud difficulter duo potissimum rerum genera, quae artis finibus ac terminis inter se dissident, statui possunt. Atque primum est genus universa natura animo tam praedita quam carens, quae penitus quaerenti tamquam summa quaedam virium inter se partim conspirantium partim repugnantium, attamen apte atque convenienter compositarum apparet. Alteri generi adnumeranda sunt omnia, quae ad hominem pertinent.

Ex his, quae modo protuli efficitur, ut omnes Horati imagines ad duo genera sint restringenda, quorum utrumque, quoniam copiosius est, quam quod in unam cogatur formam, in nonnullas partes dividatur necesse est.

Quarum rerum ratione habita dispositionem faciamus hanc:

A. Res, quae ad naturam pertinent.

I. Natura anima carens

a. corpora caelestia, ignis, calor, lux, nubes, similia

b. Naturae res in terra conspicuae

II. Natura anima praedita

a. Plantae

• b. Animalia

B. Res, quae ad hominem spectant

I. Hominis vita, corpus, animus

II. Hominum occupationes, negotia, studia, instituta, conditiones, similia.

Iam ad finem huius capitis pervenienti nil reliquum est, nisi ut addam me hanc disponendi rationem scilicet mutatis mutandis et in personificationibus, quae vocantur, et in comparisonibus exponendis adhibiturum esse.



## De translationum usu Horatiano.

### Caput III.

Dictiones ad rerum naturam spectantes metaphorice usurpantur.

#### I. Natura anima carens.

Cuius capitis fines cum late pateant, partes singulas paragraphis notare liceat.

##### §. 1.

#### De rerum in caelo conspicuarum usu translato.

Iam primum omnium monendum esse opinor propter rei utriusque cognationem exempla, et translationis et allegoriae, quippe quae nihil aliud quam translatio continua sit, una sed suo quamque loco adpositurum me esse. His praemonitis ad propositum redeamus.

Ex ordine in fine capitis prioris nobis constituto apparet translationes e natura inanima depromptae primum tractentur oportere. Itaque ut ex imaginibus ad corpora caelestia pertinentibus initum disputandi capiamus, exhibenda sunt exempla, quorum alia in substantivo, alia in verbo metaphorae speciem prae se ferunt. 7) Ita Sat. I. 7. 24: poeta deterioris notae quosdam homines apud Brutum illum, Caesaris interfectorem, litem habentes lepidissime inducit, quorum alter, ut ipsius poetae verbis utar, „*Solem Asiae Brutum appellat stellasque salubres*

Appellat comites“.

Interdum „astra“ gloriae eximiaeque laudis imaginem praebent, velut Sat. II. 7. 29:

Absentem rusticus urbem

Tollis ad astra levis.

Haec translatio, cui si Graeco verbo uti licet, *ὑπερφύλαξι* inest, et in linguas recentiores irrepsit, vix ut metaphora sentiat. Ceterum cf. C. I. 1, 36.

Praeterea C. III. 15, 6 anum quandam libidinosam, quae amores magis exercere studet quam lanificium, poeta per ludibrium monet, ne virginum usu atque consuetudine utatur suae deformitate pulchritudini illarum tenebras offundat. Scriptum igitur videmus l. l.: . propior desine funeri.

... Inter ludere virgines

Et stellis nebulam spargere candidis.

Quo loco virginum pulchritudo imagine a stellarum candore sumpta haud inepte illustratur. Huc pertinent: C. I, 19, 5: urit me Glycerae nitor

splendentis Pario marmore purius.

C. III, 6, 12 . . . . et adiecisse praedam

Torquibus exiguis renidet.

Parthi Romanis bis iam devictis elati quasi „renidere“ i. e. gaudere dicuntur.

Deinde C. III, 2, 18: virtus

Intaminatis fulget honoribus.

C. III, 16, 31: Fulgentem imperio fertilis Africae

C. IV, 5, 7: (de Augusto) . . . . vultus ubi tuus

Adfulsit populo

C. IV, 11, 5: (De Phyllide puella) . . . . fulges

Huc videntur pertinere: Epist. II, 1, 73:

Inter quae verbum emicuit si forte decorum

C. III, 3, 25: (De Paride) splendet

C. III, 16, 25: contemptae dominus splendidior rei

Epist. II, 2, 111: Audebit, quaecumque parum splendoris  
[habebunt]

. . . verba movere loco

Verbum „nitendi“ his locis invenitur:

C. I, 5, 13: . . . . . miseri, quibus

Intentata nites.

C. I, 33, 4: (ad Albium Tibullum poetam) neu miserales  
decantes elogos cur tibi iunior

laesa praeniteat fide:

C. II, 8, 6: (De puella quadam) . . . . . enitescis

pulchrior multo . . . . .

A. P. 150: . . . . . quae  
desperat tractata nitescere posse, relinquit

A. P. 351: ubi plura nitent in carmine, non ego paucis  
offendar maculis . . . . .

Quibus exaratis iam ad imagines easque plurimas transeo, quae ab igne et flamma depromptae apud poetam nostrum leguntur. Primum occurrunt loci, quibus substantiva „ignis, flamma“ similia pro „amoris vi“ asciscuntur. Veluti

C. I, 13, 8: quam lentis penitus macerer ignibus

C. I, 27, 15: . . . . non erubescendis adurit  
ignibus

C, III, 7, 11: . . . . et miseram tuis  
dicens ignibus uri

C. I, 27, 20: digne puer meliore flamma

Denique addi potest Epod. 11, 27:

Sed alius ardor aut puellae candidae  
aut teretis pueri

Qui metaphoricus usus ad Graecorum exemplar adscitus iam apud prioris aetatis poetas Romanos deprenditur. cf. Lucret. d. r. n. I, 473: ignis Alexandri sub Phrygio pectore gliscens.

Catull. XLV, 15: ignis mollibus ardet in medullis . . . . neque minus in omnium fere linguarum usum receptus est.

Praeterea ignis substantivum pro pugnae furoribus adhibitum duobus locis exstat. Alterum exemplum est

C. II, 1, 8: . . . . et incedis per ignes

Suppositos cineri doloso,

quam dictionem allegoricam e proverbio Graeco πῶρ ὑπὸ τῇ ποδὶ ἀπὸ τοῦ πυρὸς profectam esse liquet. — Alterum

C. IV, 14, 28: impiger . . . . . frementem  
mittere equum medios per ignes.

His exemplis facile adiunguntur verba, urendi, flagrandi, ardendi, torrendi similia eius generis. Quorum usus tralaticius cum sit frequentissimus, haud inepte, opinor, distigui potest hoc modo. Primo transferuntur in corporis dolores, quorum exempla sunt:

De siti Sat. I, 2, 114: Num tibi cum fauces urit sitis aurea  
pocula . . . . ? [quaeris]

De bile Sat. I, 9, 16: meum iecur urere bilis.

De calceo pedem terente Ep. I, 10, 43: ut calceus olim  
. . . . . si minor, uret.

De onere graviore Epist. I. 13, 6:

Si te forte meae gravis uret sarcina chartae

De verberibus Epod. 4, 3: Hibericis peruste funibus latus  
et crura dura compede

Sat. II, 7, 58: Quid refert uri virgis ferroque necari  
auctoratus eas

Epist. I, 16, 47: habes pretium, loris non ureris

Sequitur ut crebriorem eorum verborum vestem translatam pensitemus, qua ad animi motus atque affectus transferuntur. Quarum imaginum tantus invenitur numerus, ut Horatii scripta iis quasi scatere videantur. Velut ad iram spectant haecce:

Sat. I, 4, 48: At pater ardens saevit.

Sat. I, 9, 53: Accendis, quare cupiam magis illi  
proxismus esse.

Epist. I. 2, 13: hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque  
Huc videtur pertinere Epist. II, 1, <sup>13</sup>/<sub>14</sub>:

Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes  
inter se positas.

Multo frequentiora exstant exempla, quae haec verba ad a-  
morem translata praebent. En habes collecta: Epod. 11, 4: Amo-  
re, qui me . . . expetit

mollibus in pueris aut in puellis urere

Epod. 14, 9: non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo  
Anacreonta Teium

ibid., v. 13: ureris ipse miser

C. I, 6, 9: sive quid urimur

C. I, 13, 9: Uror, seu tibi candidos

C. I, 19, 5: Urit me Glycerae nitor

C. I, 27, 15: iam supra adposui

C. II, 4, 7: arsit Atrides medio in triumpho  
virgine rapta

C. III, 7, 11: dicens ignibus uri

C. III, 9, 6: donec non alia magis arsisti

C. III, 9, 13: me torret face mutua

C. III, 19, 28: me lentus Glycerae torret amor meae

Epis. II, 1, 95: nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum

C. IV, 1, 12: Si torrere iecur quaeris idoneum

C. IV, 9, 13: Non sola comptos arsit adulteri  
crinis . . . . (Helena)

Neque solum homines, sed res etiam inanimae quasi amore  
ardentes depinguntur. Cuius exempla habes

C. II, 12, 25: Cum flagrantia detorquet ad oscula cervicem....

C. II, 8, 15: Ardentes acuens sagittas

Quin amorem ipsum flagrare poeta audacius dicit

C. I, 25, 13: cum tibi flagrans amor et libido  
saeviet circa iecur ulcerosum.

Postremo flagrandi verbum uno loco deprenditur, quo signi-  
ficat idem atque infamia existimationem hominis comedens quasi  
flamma comburens. Exstat

Sa. I, 4, 125: . . . Flagret rumore malo cum  
Hic atque ille

Huc et extinguendi verbum spectare consentaneum est. Cuius-  
usus translatus apud prosae orationis scriptores poetasque Romanos  
saepissime occurrit sermonisque Latini peculiaris est. Apud Hora-  
tium bis in mortem transfertur.

C. III, 4, <sup>26</sup>/<sub>27</sub>: devota non exstinxit arbor  
Epist. II, 1, 14: . . . exstinctus amabitur idem.

Iis adnumeranda sunt:

C. II, 11, 18: . . . quis puer ocus

Restinguet ardentis Falerni

Pocula praetereunte lympha?

Quo loco vinum Falernum cum ignis ardore suaviter comparat, cuius flammae aqua extinguantur necesse est. Tum poeta non sine ludibrio puellam quandam, quae amoris stipendia meruerat,

C. IV, 13, 28: „dilapsam in cineres facem“ appellat.

Kiesslingius, summo ingenio vir, in commentario suo lepidissimae doctrinae pleno ad hunc locum adnotat eandem inesse imaginem in Anthol. Pal. XII, 41:

ὀνέτε μοι Θήρων γράφεται καλὸς οὐδ' ὁ πυραυγῆς  
πρὶν ποτε, νῦν δ' ἤδη θαλὸς, Ἀπολλόδοτος.

Ut finem enumerandi faciam, adponere liceat exemplum, cuius color metaphoricus vix iam animadvertitur. Exstat Epod. II, 41: aut perusta solibus

pernicis uxor Appulli (cf. polon.: opalony słońcem).

Restat, ut in ipso fine allegoriam unam huc pertinentem adferam. Est enim A. P. 143:

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem.

Cogitat.

Quibus versibus monet Horatius, ne poetae in initio carminum multa magnaue polliceantur, sed perpaucis praemissis ut in posterioribus partibus lectorum animos oblectent et deleniant.

Imaginibus ab hoc rerum genere petitis facile adnectitur usus translatus vocabulorum, quibus significatio inest, aestus, caloris, frigoris, aliorum huius generis. Qui cum creberrimus sermonisque Latini proprius sit, tamen haud raro inveniuntur translationes, quae in poetarum magis dicendi genus videntur quadrare. Ita substantivo aestus altero loco libidinum, altero irarum significatio inhaeret

Sat. I, 2, 110: . . . speras tibi posse dolores

Atque aestus graves... e pectore tolli?

Ep. I, 2, 8: Fabula

Stultorum regum et populorum continet aestus.

His addendus est locus: C. I, 16, 24:

. . . Me quoque pectoris

temptavit in dulci iuventa



fervor et in celeres iambos  
misit furentem

Fervore amoris vis significatur. Item C. IV, 9, 11:

Vivuntque commissi calores  
Æoliae fidibus puellae

Calores enim idem valent atque carmina amatoria.

Deinde verba, „fervendi, calendi, tependi“ eadem vi metaphorica sunt praedita atque urendi, flagrandi alia, quorum supra facta est mentio. In initio igitur profero exemplum, ex quo poetae nostri indoles subtilissime ac venustissime distinguendi cognoscitur. Exstat: C. I. 4, 19:

Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus  
nunc omnis et mox virgines tepebunt

Ad quem locum Nauckius haud inepte adnotat: Tepebunt (zärtlich fühlen) ist zarter als das von den Jünglingen gebrauchte calere. Eine gleich rücksichtsvolle Unterscheidung finden wir bei Platen:

Er weiss, dass nach Aeonen noch,  
Was sein Gemüt erstrebet  
Im Mund *verliebter* Jünglinge,  
*Geliebter* Mädchen lebet.

Sequitur C. IV, 11. 33: non enim posthac alia calebo  
femina.

Eodem spectant: Ep. II, 1, 108 . . . et calet uno  
Scribendi studio

C. III., 21, 12 . . . prisci Catonis  
Saepe mero caluisse virtus

Et irae imago semel inde petitur Sat. I, 2, 71 :  
mea cum conferbuit ira

Tum frigoris vox — id quod calori oppositum est — per paucis locis translata vi deprenditur in Sat. II, 1, 62:

metuo, et maiorum ne quis amicus  
frigore te feriat.

Quo loco frigus pro difficultate quadam morum adsciscitur.

Sat. II, 6, 50: frigidus a nostris manat per compita rumor  
ubi adiectivum „horridi“ colorem prae se fert.

Denique huc videtur pertinere translatio, quae exstat in C. IV. 13, 12: . . . . . quia rugae

Turpant et capitis nives  
quam Quintilianus\*) iam ut duram et a loginqua similitudine ductam  
haud immerito vituperavit.

His enumeratis iam vero ad „lucis, noctis, tenebrarum, nu-

\*) VIII, 6, 17.

bium“ notiones transeo. Quarum exempla videmus: C. IV, 5, 5: lucem redde tuae, dux bone, patriae. Quo loco „lux“ pro „salute“ ponitur. Caesare enim absente quasi lucem patriae deesse poeta dicit. Huic exemplo adserendus est locus C. IV, 4, 40:

. . . . . et pulcher fugatis  
ille dies Latio tenebris.

Devicto enim Hasdrubale tenebrae, quibus res secundae populi Romani adhuc tamquam obrutae erant, diffugerunt. — Noc-  
tis vox metaphorice usurpatur his locis:

C. I, 28, 15: sed omnis una manet nox

C. IV, 9, 27: sed omnes inlacrimabiles

urgentur ignotique longa nocte.

Utroque loco „nox“ idem valet atque mortis nox aeterna.

Alio loco, deos futuro tempori tenebras offundere hac sententia suavissima exprimit Horatius.

C. III, 29, <sup>29</sup>/<sub>32</sub>: Prudens futuri temporis exitum

*Caliginosa nocte* premit deus

Adiectivum „obscurus“ hoc modo transfertur:

C. I, 34, 14: . . . insignem attenuat deus

*obscura* promens

C. II, 5, <sup>23</sup>/<sub>24</sub>: discrimen *obscurum* solutis

Crinibus ambiguoque voltu.

Altero loco „obscurum“ idem significat atque „parvus“, „exiguus“, altero vis metaphorica vix iam sentitur.

In ipso fine imaginum ex hoc rerum gyro sumptarum apponamus exempla, quae nubium et nebulae vim translatam praebent.

Atque C. III, 15, 6: Et stellis *nebulam spargere* candidis  
Simili modo Epist. I, 16, 62: noctem peccatis et fraudibus *obice nubem*. Kiesslingius l. l. fabulas illas Homericas, in quibus viri fortissimi favente deo nubibus velari soleant, hoc loco ad ludibrium detorqueri censet. Equidem hanc rem in medio relinquere maluerim. — Deinde Epod. 13, 5:

*obducta* solvatur *fronte* senectus

quasi senum frons morositate deformis nube obducta sit. Item Epist. I, 18, 94: deme supercilio *nubem*

pro severitate, quae oculorum obtutu potissimum conspicitur, adhibitum ad exemplaria Graeca revocari potest, velut Sophocl. Antig., 528: νεφέλη ὑπὲρ ὀφρύων

Eurip. Hippolyt., 173: στρυγὼν ὀφρύων νέφος.

Postremo ex ordine nobis constituto unam, quae huc spectat, allegoriam ut adponamus, reliquum est. A. P., 230:

• Ne . . . . .

*dum vitat humum, nubes et inania captet.*

Quo loco nubes et inania significant: audaciore sermone et grandiore spiritu uti.

Haec exempla omnia fere ex hoc rerum orbe sumpta apud Horatium exhibentur. Quod si ita est, ad huius capitis alteram partem transeamus.

## §. 2.

### De rerum in terra conspicuarum usu translato.

Terrae ipsius notio metaphorica vice adhibita nusquam apud Horatium reperitur exceptis sane exemplis, quae specie humana eam indutam praebent. Humi autem vocabulo, dum ab Horatio metaphorice usurpatur, semper exilius quoddam dicendi genus significari solet. Velut

Epist. II, 1, 251; . . . . . nec sermones ego malletm

*Repentis per humum* quas res componere gestas

A. P. 28. *Serpit humi* tutus nimium

*ibid.* 230. *Dum vitat humum*, nubes et inania captet.

Saepe numero viae atque itineris voces colore tralaticio imbutas videmus. Sat. I, 6, 94; . . . si natura iuberet

A certis annis *aevum remeare peractum*,

tamquam vita humana iter quoddam esset. Eodem revocandi sunt loci:

C. I, 28, 16: et calcanda semel *via leti*

C. II, 17, 11: utcumque praecedes, *supremum*  
*carpere iter* comites parati.

Harum translationum origo vetustissima videtur esse; cf. Sophocl. Antig. 807: 'Ορᾶτ' ἐμ', . . . τὰν νεάτην ὁδὸν στρέψουσαν. Raumer l. l. multis huius usus Lucretiani exemplis allatis monet et Germanos hac imagine saepissime uti. (cf. „Lebensweg, Lebenspfad“\*). Sequitur, ut exempla percenseam, ex quibus patet itineris notionem metaphorice adumbrari, si quem imitationi esse aliis velimus exprimere. Atque Epist. I, 19. 21: *Libera per vacuum posui vestigia princeps,*  
*non aliena meo pressa pede*

Qui locus ad Horatii indolem iudicandam magni est momenti. Negat enim poeta in epodis Archilochum, Alcaeum in carminibus sibi ita imitationi fuisse, nihil ut ipse faceret nisi in sermonem Latinum converteret, verum sola forma a Graecis recepta omnia

\*) cf. nostrum: droga życia, żywota.

per se felicissime inventa suaque propria ac peculiaria quasi urbi et orbi pronuntiat. Ceterum de hac re in fine huius opusculi uberius disputabitur.

Deinde Epist. II, 2, 80:

Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos  
vis canere et *contracta sequi vestigia vatum*

Verba ea significant: magnos poetas imitari; ad quos cum sit aditus angustus, inter strepitum urbis eniti non possum. Eodem pertinet A. P. 268: *vestigia Graeca ausi deserere*.

Tum viae notio imagine a philosophis Graecis repetita ad morum condicionem transfertur; pro „honesto“ enim recta via, „curvata“ pro „turpi“ ponitur. Cuius exempla sunt:

Sat. II, 5, 78: quam nequiere proci *recto* depellere *cursu*.

C. III, 10, 16: nec vir Pieria pelice saucius

*curvat* [-a recta via non declinat, fidem praestat.]

Eadem fere imaginandi ratione aditum ad virtutem difficilem esse dicit poeta cum attributi inversione quadam

C. III, 24, 44: *virtutisque viam* deserit *arduae*.

Ep. I, 20 28: collegam Lepidum, quo *duxit* Lollius anno Hoc loco detecte cavillatur Lepidum, qui post varia, ut dicunt, discrimina verum consul suffectus est a. U. c. DCCXXXIII. — His adnectendum videtur esse adiectivum arduus, quod proprium est montium, metaphorice imbutum semel res adversas significat Velut in sententia illa

C. II. 3, 1: Aequam memento *rebus in arduis*

servare mentem . . .

Simili modo „praeceps“ adiectivum cum translatione quadam idem valet atque periculum in Sat. II, 3293: . . . . . casus medicusque levavit

aegrum ex *praecipiti*.

Eodem spectat „barathri“ vocis a Graecis petita<sup>2</sup> usus translatus utroque loco per iocum ac ludibrium adscitus. Velut

Sat. II, 3, 166: . . . Quid enim refert, *barathrone*

*dones* quidquid habes

Dictio „barathro donare“, quae valet, rem familiarem effundere, sermoni vulgari adscribenda est.

Ep. I, 15, 31: perniciēs et tempestas *barathrumque* macelli H. C. Maenius quidam barathrum macelli haud infacete vocatur, quod omnes macelli merces in eius ventre quasi in voragine quadam evanescent.

Porro „lustrum“, quod proprie ferarum latebras significat,

transfertur in lupanar, quasi libidinis pravae latibulum Sat. I, 6, 68: . . . . . nec mala *lustra*

obiciet vere quisquam mihi, . . . .

Postremo ventorum flatus apud Horatium cum venustate quadam haud raro depingitur. Inconstantiae ac levitatis imaginem esse ventos uniuscuiusque fere linguae proprium est; neque poetam nostrum ab hoc usu abhorrire haec exempla docent;

C. I, 5, 11: qui . . . te . . . semper amabilem  
sperat nescius *aurae fallacis* . . . .

C. III, 2, 20: arbitrio *popularis aurae*

Epist. I. 19, 37: Non ego *ventosae* plebis suffragia venor.  
Huc videtur pertinere exemplum, per quod ad ea, quae sequuntur, quasi delabi possumus. Exstat

C. II. 8, 23: Te metuunt . . . .  
: . . tua ne retardet  
*aura* maritos

H. I. „aura“ ventum secundum significat, qui, sicut in navigatione, animos addere solet. — Tum et secundae res et adversae imagine a ventis sumpta exprimuntur.

Epist. I, 2, 102: hoc paces habuere bonae *ventique secundi*

Epist. II, 2, <sup>201</sup>/<sub>202</sub>: non agimur tumidis velis *aquilone secundo*,  
non tamen adversis aetatem ducimus austris.

Quae translatio et apud Cic. Epist. ad Att. II, 16. deprenditur:  
Quid si etiam Caesarem, cuius nunc venti valde sunt secundi . . . . — In hominem transfertur Sat. II, 8, 83:

Ridetur fictis rerum *Balatrone secundo*

A. P. 28: Serpit humi tutus nimium tumidusque *procellae*  
„Procella“ pro periculo ponitur. His adnumerandum est:

Epist. I, 15, 31; pernicies et *tempestas* barathrumque macelli  
Denique translatio a ventis ducta sentitur in

C. I, 25, 13: cum tibi flagrans amor et libido *saevit* circa  
iecur ulcerosum.

Qu. I. libidines quasi venti per animum flantes saevire ornatus dicuntur.

His pertractatis iam ad imagines celeberrime usitatas, quae ex aqua petuntur, accedere oportet. Quarum cum series sit maxima, paragrahum novam instituere collibuit.

### §. 3.

**Imagines ab aquae variis formis profectae.**

In hunc rerum orbem inquirenti primum longe maxima illa terrae nostrae pars obversatur, quam dicimus mare. Cuius undae



cum fluctuare numquam fere desistant, haud invenuste ad inconstantiae ac varietatis imaginem depingendam sumuntur. Velut

C. I, 5, 7: . . . . . et aspera  
nigris *aequora* ventis  
emirabitur . . . . .

i. e. animum puellae immutatum mirabitur.

Epist. I, 1, 99: Aestuat et. vitae disconvenit ordine toto (scil. sententia). „Aestuare“ et in prosa oratione usitatum est. cf. Cicero, in Verr. II, 30, 70: itaque aestuabat dubitatione; Quintil. X, 7, 33: sic anceps inter utrumque animus aestuat.

Sequitur, ut congeramus exempla, quae maris imaginem pro periculis usitatam praebent. Atque

C. II, 7, 15: te rursus in bellum resorbens  
*unda fretis tulit aestuosus*.

C. II, 10, 1—4: Rectius vives, Licini, neque *altum*  
semper *urgendo* neque, dum procellas  
cautus horrescis, nimium *premendo*  
litus iniquum.

H. I. allegoria potius videtur subesse. Vitam sortemque humanam cum mari eiusque periculis comparare Horatius ad-amavit, sicut multa exempla docent. C. I, 5, 13; C. I. 34, 3; C. III, 2, 28; C. III, 29, 62; Epist. II, 2, 202, quorum altera iam excussa erant, altera maximam partem in imaginibus ad navigationem spectantibus congerentur. Praeterea in Epist. I, 1, 46:

*Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes*

Denique huc videtur pertinere

C. IV, 4, 76: . . . . et curae sagaces  
expediunt *per acuta belli*

Qu. I. maris scopulos saxaque periculorum imaginem praebere liquet.

Tum demum mare procellosum ventisque agitatum saepenumero animi perturbationum et cupiditatum speciem oculis nostris proponit. Cuius usus exempla haec sunt:

Epod. 11, 15: quodsi meis *inaestuct* praecordiis  
libera bilis.

C. IV, 3, 8: quod regum *tumidas* contuderit minas  
„tumidus“ de undis praecipue usitatum.

Ep. II, 1, 47: civilisque rudem belli tulit aestus in arma

Ep. II, 2, 85: *fluctibus in mediis* et tempestatibus urbis  
A maris aestuosi fluctibus subsidentibus desumitur.

C. III, 3, 30: nostrisque ductum seditionibus  
*bellum resedit*.

Postremo „mersandi“ verbum iam antiquitus metaphorice usitatum ter legitur.

C. III, 16, 119: . . . concidit auguris  
Argivi domus ob lucrum  
*demersa* exitio

Ep. I, 1, 16: nunc agilis fio et *mensor civilibus undis*

Ep. I, 2, 22: . . . adversis rerum *immersabilis undis*. „Immersabilis“ adiectivum, quod respondet Graeco „ἀβύπυστος“, ab Horatio inventum est. Verbi autem usum translatum vetustissimum esse patet ex his: Terent. Andr., III, 3, 30; ex illis malis sese emersurum. — Lucr. III, 63: ad summas emergere opes; III, 827; in nigras lethargi mergitur undas [scil. animus]. — Catull. LXVIII, 13: qui merser fortunae fluctibus ipse.

Iam transeamus ad alterum aquae genus, flumina, rivos, fontes dico, quorum usus methaphoricus in sermone Latino neque minus apud Horatium frequentissimus est. Fontis vocem sicuti apud Graecos „πηγή“ initii vel auctoris vim translata haud raro prae se ferre haec exempla docent:

Sat. II, 4, 94: at mihi cura . . . inest *fontes* ut adire *remotos*  
atque *haurire* queam vitae praecepta beatae

C. III, 6, 19: *hoc fonte derivata* clades  
in patriam populumque *fluxit*.

Ep. I, 3, 10/11: *Pindarici fontis* qui non expalluit *haustus*  
*fastidire lacus et rivos ausus apertos?*

cf. Callim. epigr. 28: οὐδ' ἀπὸ κρήνης πίνω. ~~συχάλω~~ πάντα τὰ δημόσια.

De Pindaro similem imaginem exhibet Quintil. X, 1, 109:

Non enim pluvias, ut ait Pindarus, aquas, sed vivo gurgite exundat. — H. I. Titius quidam deterioris notae poetas aspernatus ipsum Pindarum aemulari celebratur. Quae imago Callimachi illud epigramma resipere videtur; neque dubitari potest, quin hic locus Horatianus Quintiliano similis imaginis promendae ansam dederit. Martialem quoque ad poetae nostri exemplar hac imagine usum esse cognoscas ex epigr. IV, 100, 9:

Multum, crede mihi refert, a fonte bibatur,  
quae fluxit, an pigro quae stupet unda lacu.

Deinde multo frequentiores methaphoras enumerare par est, ex quibus patet a fluminibus copiae et uberatatis imaginem duci. Ita

Sat. I, 1. 55: . . . . . *magno de flumine* mallet  
quam *ex hoc fonticulo tantundem sumere*

Sat. I, 7, 28: Tum Praenestimus salso multoque fluenti . . .  
regerit convicia . . . .

Sat. I, 4, 11: cum *fluere lutulentus*, erat quod tollere velles.

Sat. I, 10, 9: . . . . . ut *currat sententia*, neu se  
impediat verbis lassas onerantibus aures.

Sat. I, 10, 50: At dixi *fluere hunc lutulentum*, saepe ferentem  
plura quidem tollenda relinquendis

C. I, 17, 15: hic tibi *copia*  
*manabit*

C. II, 19, 10: vinique *fontem lactis et uberis*  
cantare *rivos*

cf. Eurip. Βακχ., 141: εὐνὴ ῥεῖ δὲ γίλακτι πᾶσον. ῥεῖ δ' ὄνῳ, ῥεῖ δὲ  
μελλίτσαν νεκτρῷ

C. IV, 2, 7-11: *fervet immensusque ruit profundo*  
Pindarus ore.

. . . . .

seu per audaces nova dithyrambos  
verba *devolvit* numerisque *fertur*  
lege solutis.

Tum flumina extra ripas effusa methaphorico colore imbuta  
apud Horatium inveniuntur; velut

Sat. I, 5, 16: multa *prolutus* vappa nauta

Sat. II, 5, 89: cautus adito: . . . .

neu desis operae, neve immoderatus *abundes*

C. I, 28, 28: . . . . . multaue merces  
unde potest tibi *defluat* aequo.

Interdum aquae in pristinas ripas delapsus translate adumbratur, cuius exempla habes.

Sat. I, 3, 31: rusticius tonso toga *defluit* . . . .  
de vesta male apta.

Ep. II, 1, 158: *defluxit* numerus Saturnius et grave virus.  
Sicut aqua defluens, ita metris Graecorum adscitis versus Saturnius  
evanuit. — Sequitur, ut imagines a fluminum celeritate, qua  
fluunt, petitas percenseam. Exempla sunt:

Sat. II, 6, 50: Frigidus a rostris *manat* per compita rumor

C. II. 14, 1: Eheu fugaces Postume, Postume,  
*labuntur* anni . . .

C. III, 27, 28: *pronus* Orion

C. IV, 6, 39: . . . . *pronos*  
volvere menses

A. P., 60: Ut silvae foliis *pronos* mutantur in annos. Omnibus  
locis „pronus“ idem valet atque „prono cursu labens“.

A. P. 217: et tulit eloquium insolitum facundia *praeceps* „Praeceptum“ et celerrimum cursum et audaciam depingit.

Ad finem properanti restat, ut quomodo fluminum claritas atque perspicuitas metaphoricè exprimatur, demonstramus. Atque Epist. I, 12, 9: . . . . . ut te

confestim *liquidus* Fortunae *rivus* inaret  
qui locus Pactolum flumen videtur redolere, quod et apud Romanos in proverbium abierat.

Tum Epist. II, 2, 120: *veniens* et *liquidus* puroque simillimus amni  
*fundet* opes Latiumque beabit divite lingua  
Maioris audaciae mataphora exstat

C. I, 24,  $\frac{3}{4}$ : . . . . . cui *liquidam* pater  
*vocem* cum cithara dedit.

Clara enim vox simili atque aqua modo „liquida“ nominatur;  
cf. Lucret. IV, 545/46: cum liquidam tollunt lugubri voce querellam  
Catull. LXIII, 46: liquida mens.

Porro allegoriam ex hoc rerum orbe petitam adpono; videmus

Sat. I. 1. 59: *Atqui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo  
turbatam haurit aquam neque vitam amittit in undis.*

Quae allegoria quid sibi velit, a Schützio optime explicatur in commentario: Wer aus dem Strom trinkt, bekommt unreines Wasser und kann obenein, indem er sich über das Ufer hinab-bückt, mit dem losgerissenen Ufer weggeschwemmt werden; so ist der Genuss des Habsüchtigen von Sorgen und Mühen getrübt und dazu läuft er mitten im Genusse grössere Gefahr.

His expositis haud alienum a proposito videtur adiungere translationes in universum a liquoribus sumptas. In his imprimis respicienda sunt verba haecce: „manare“, stillare, scatere, fundere, spargere, lavere, madere, eluere; deinde eodem nonnulla adiectiva spectant. Atque percenseamus exempla. C. I, 17, 15: hic tibi copia  
*manabit ad plenum* benigno  
. ruris honorum opulenta cornu

Ep. I, 19, 44: . . . fidis enim *manare poetica mella*  
te solum . . . . .

A. P. 337: Omne supervacuum pleno de pectore *manat*.  
Huius verbi vestis tralatitia, sicut omnium fere verborum ad hunc gyrum pertinentium ad priscos testes revocari potest. Raumer I. 1. ex unius Lucretii libris manandi exempla exhibet novem. Quin etiam Ep. I, 19, 44: Homerus ipse pater exemplo fuit, qui in II.

I, 249 Nestorem illum, senem sapientissimnm, melle dulcius locutum esse suavissime induxit. — Deinde stillandi verbum exstat

Ep. I, 18, 16: praeceptum auriculis hoc *instillare* memento  
A. P. 429; super his etiam *stillabit* amicis  
ex oculis *rorem*

H. I. „stillare“ de lacrimis dictum coloris metaphorici vix quidquam videtur retinuisse. Praeterea „lacrimae“ oculorum ros appellantur, id quod postea Ovidio imitationi fuisse verisimile est in Metam. XIV, 708: madidas lacrimarum rore coronas postibus intendit — Sequitur „scatendi“ usus unico loco probatus

C. III, 27, 26: et *scatentem*  
*beluis pontum* . . .  
palluit audax.

cf. Lucr. V, 39: Terra ferarum . . . scatet V, 595 alia.

Tum „fundendi“ exempla profero.

Ep. II. 1, 146: versibus alternis *opprobria rustica fudit*.

A. P. 352: . . . . . non ego paucis  
offendar maculis, quos aut *incuria fudit*

Cuius verbi usum translatum a priscae aetatatis poetis non alienum fuisse patet ex Ennii Annal. frg. 337. [V.] inde loci lituus sonitus effundit acutos. — Praeterea „spargere“ duo praebet exempla:

Sat. I, 4, 87: ex quibus unus amet quavis *adspergere* cunctos

C. II. 15, 7: myrtus et omnis copia marium  
*spargent olivetis odorem*

Totidem locis „lavere“ invenitur.

C. II, 3, 18: villaque flavus quam Tiberis *lavit*

C. III, 12, 3; *mala vino lavere*

Simili modo „eluere“ maiore cum audacia ad vini cadum arcessitur, velut

C. IV. 12, 17: . . . . . eliciet cadum  
qui nunc Sulpiciis accubat horreis  
. . . . . *amaraque*  
*curarum eluere efficax*

Raumer comparato hoc loco Horatiano cum duobus ex Lucretio allatis IV, 375: terra . . . repletur nigrasque sibi abluit umbras; IV, 872/73: sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro abluitur—verbi huius rationem translata haud parum profecisse recte observavit. Denique „madere“ lepidissime Horatius utitur

C. III, 21, 9: quamquam *Socraticis madet*

*sermonibus* [cf. Germ. er „trieft“ von Weisheit]



Tum demum adiectiva ut adponamus superest. En sunt:

C. I, 7, 22: . . . . tamen *uda* Lyaeo

*tempora* . . . fertur vinxisse corona

C. IV, 5, 39: *sicci* mane die, dicimus *uvidi*

Uterque locus sane ad vinum est referendus.

Priusquam ad huius rei finem perveniam, non praetermittendum existimo adiectivum, quod maiore cum audacia ab Horatio metaphorice videtur adumbrari. Exstat

C. I, 19, 8: . . . . . urit grata protervitas

*et voltus nimium lubricus adspici.*

Adiectivum id blandi, illecebris capientis colorem prae se fert, quoniam quodcumque humidum atque madidum est, idem et lubricum fit; imago autem arcessita ex loco humido ideoque lubrico, qui sicut euntium pedes labefactat, ita et Glycerae puellae facies illecebris suis adulescentes captat et tamquam collabefacit.

Postremo imagines a palude atque caeno petitas exhibeo. Atque Epod. 17, 46: nec *paternis obsoleta sordibus.*

Sat. II, 7, 27: nequiquam cupiens *caeno evellere plantam*

Quae metaphora a vulgari potius dicendi genere non videtur abhorre; cf. Terent., Phorm. V, 5, 15: in eodem luto haesitas.

Translationibus expeditis ex ordine nobis constituto allegorias ex hoc orbe depromptas adponere par est. Prae ceteris amplissimas imagines respiciendas esse puto, quibus specie portentosae tempestatis et insoliti in rerum natura tumultus deplo-ratur ingens per bella civilia clades, ostenditur imperio Romano ruinam impendere. Dico

C. I, 2, 1-20: *lam satis terris nivis atque dirae*

*grandinis misit pater et rubente*

*dextera sacras iaculatus arces*

*terrui urbem, et qu. s.*

De carminis illius argumento atque indole conferas ea, quae Dillenburger fusius disseruit, deinde, quae Gebhardius docet in libro, qui inscribitur. Ein aesthetischer Kommentar zu den lyrischen Gedichten des Horaz\*) pag. 50 et 51.

li, omnes fere sunt loci Horatiani ad hanc materiam revocandi. Exemplorum magna serie demonstratur, quantus quamque frequens sit Horatii usus metaphoricus ex hac rerum ratione tractus. Neque mirum. Nam quicumque huius rei studiosior est, is non solum virorum doctorum auctoritatem secutus, velut Nae-

\*) 2. wyd. Paderborn, 1904.

gelsbachi illius, verum suo potissimum iudicio nisus haud dubie eam linguae Latinae observavit naturam, qua trahi quodam modo videretur, ut quam liberalissime voces ex hoc orbe sumptas vestelalaticia indueret. Id quod exemplis undique congestis hoc loco confirmare longum absque proposito alienum est. Quae cum ita sint, transeamus oportet ad paragraphum quartam, qua novi rerum orbes illustrabuntur.

#### §. 4.

##### Imagines a coloribus metallisque petitae.

In hanc materiem inquirenti primum obviam fiunt loci ipsam coloris notionem metaphorice immutatam praeberentes. Atque exstant

Sat. II, 1, 60: quisquis erit *vitalae* scribam *color*

A. P, V. 86: descriptas servare vices *operumque colores*

A. P, 236: nec sic enitar *tragico differre colori*

C. II, 2, 1: Nullus argento *color* est avaris  
abdito terris.

Verbo inhaeret C. II, 1, 35; . . . . . quod mare Daunia non  
*decoloravere* caedes

H. I. translatio audacius adscita ad totius carminis argumentum grande atque excelsum aptissime accommodata est.

Sequuntur colores varii, ut, albus, candidus, niger, ater alii Colore albo aut candido res secundas, adversas atro aut nigro significari apud Romanos vetus mos erat. Videmus igitur multa eius usus exempla apud vatem Venusinum exhibita. Atque

C. I. 12, 27: quorum simul *alba* nautis  
*stella* refulsit

C. III, 7, 1: Quid fles, Asterie, quem tibi *candidi*  
primo restituent vere *Favonii*

Sat. II, 1, 58: seu mors *atris* circumvolat *alis*

Sat. I, 9, 73: . . . . . huncine *solem*  
tam *nigrum* surrexe mihi

Sat. II, 6, 32: . . . . . at simul *atras*  
ventum est *Esquilias* . . .

Sat. II, 7, 115: nam *comes atra* premit sequiturque fugacem

C. I. 5, 7: . . . . . et aspera  
*nigris* aequora *ventis*

C. III, 14, 13: hic dies vere mihi festus *atras*  
exiget *curas*

C. IV, 11, 35: minuentur *atrae*  
carmine *curae*

Epod. 10, 5: *niger rudentis eurus inverso mari*  
tractosque remos differat . . .

Utrumque adiectivum legitur.

Epist. II, 2, 189: *genius* . . . . . mortalis in unum  
quodque caput voltu mutabilis, *albus et ater*.

Simili ratione usurpatur

Sat. II, 3, 246: . . . . Sanin' *creta, an carbone notati*? Quo  
loco translatio in proverbium videtur cecidisse significans: „utrum  
sanis an insanis adnumerandi sint“. Et Persius Flaccus, satirarum  
ille scriptor, qui Horatium multis locis imitatus est, exhibet Sat.  
V, 108: Illa prius nota mox haec carbone notasti.

C. I, 36, 10: *cressa* ne careat pulchra dies nota.

Interdum „candidus“ aut „niger“ adiectiva ad animi mo-  
rumque integritatem aut malitiam transferuntur, sicut patet ex  
exemplis:

Sat. I, 5, 41: *animae*, quales neque *candidiores*  
terra tulit.

Sat. I, 10, 86: . . . . . *candide Furni*

Sat. I. 4, 85: . . . *hic niger est*. hunc tu, Romane, caveto  
cf. Cicero. pro Caecina, 10: Sex. Clodius, cui cognomenest Phor-  
mionec minus niger . . . quam ille Terentianus cf. nasz czarny  
charakter]

Sat. I, 4, 101: *hic nigrae* sucus lolliginis . . . est

Epist. I, 19, 30: . . . quem *versibus oblinat atris*

Sequitur, ut rubri coloris exempla proferamus. Atque

C. I, 27, 15: non *erubescendis* adurit *ignibus* qu. l. erubescere  
idem valet atque nostrum, rumienić się, germ. „erröten“.

C. II, 12, 3: . . . nec *Siculum mare*

Poeni *purpureum* sanguine

Deinde color „lividus“ duobus locis invenitur.

Sat. I, 4, 93: *lividus* et mordax tibi videor

C. IV, 9, 33: Non. . . .

totve patiar tuos labores

Impune, Lolli, carpere *lividas*

obliviones

Utroque loco invidia depingitur.

Tum demum nonnulla verba tractanda videntur, quae ad  
colores revocari possunt. En habes exempla:

C. III, 6, 18: fecunda culpa saecula nuptias

primum *inquinavere* et genus et domos

Epist. I, 7, 10: quodsi bruma novis Albanis *inlinet* agris.

Epist. I, 10, 7: musco *circumlita* saxa nemusque

Epist. I, 19, 30: . . . quem versibus oblinat atris

Epist. II, 1, 204: divitiaeque peregrinae, quibus *oblitus* actor  
cum stetit in scaena . . .

C. IV, 5, 21: nullis *polluitur* casta domus stupris

Quibus enumeratis liceat nobis nonnulla excutere exempla metallorum et aeris usum metaphoricum illustrantia. Initium igitur capiamus a metallis in terrae visceribus abditis, quorum venae in poetarum ingenia transferuntur. Atque

C. II, 18, 10: At fides et ingeni  
benigna *vena* est . . .

A. P. 409: nec studium *sine divite* vena

Ab aere autem, cui firmitatis imago saepissime inest, haec imagines arcessuntur :

C. I. 3, 9: illi *robur* et aes triplex  
circa pectus erat

C. I, 33, 11: sub iuga *aenea*

C. III, 3, 65: ter si resurgat murus *aeneus*

C. III, 9, 18, diductosque iugo cogit *aeneo*

C. III, 16, 1: Inclusam Danaen turris *aenea*

Epist. I, 1, 60: . . . . . hic murus *aeneus* esto :  
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Deinde „aurum“ his exemplis demonstratur.

C. II, 10, 5: *auream* quisquis mediocritatem  
diligat . . .

C. IV, 2, 23: . . . . . moresque  
*aureos* educit in astra

Id adiectivum iam Lucretius et Catullus potestate translata us truxerunt, cf. Lucr. III, 12: aurea dicta; Lucr. V, 461. Catull. LXI, 95 „vide ut faces aureas quatiunt comas“. Plautus vero nondum adhibuit translate. Tum plumbum uno loco gravis ponderis imaginem praebet [cf. nostrum, ołowiany, germ. „bleischwer“].

Sat. II, 6, 18: nec mala me ambitio perdit nec *plumbeus*  
[Auster

Porro C. I. 6. 12: . . . . . musa vetat  
laudes egregii Caesaris et tuas  
culpa *deterere* ingeni.

„Deterere“ h. l. valet imminuere, corrumpere; imago a metallis est arcessita, quae detrita deteriores fiunt.

Postremo aliquot imagines ab aerugine ductae occurrunt.

Sat. I, 4, 101: . . . . . haec est  
cum aerugo mera

A. P. 330: . . . . haec animos *aerugo* et cura peculi  
cum semel *imbuerit*

„Aerugo“ utroque loco invidiam significat, qua animi sicut aerugine metalla consumuntur. Imago igitur circuitu quodam usa a propria notione in „venenum“ transmigravit, a „veneno ad „invidiam“ desiluit. cf. Aeschyl. Agamemnon, 798: δόσφρων ἰός; Martialis, Epigr. X. 33, 5: viridi tinctos aerugine versus.

Sed de imaginibus a natura inanima petitis satis dixisse me puto. Itaque ad percensenda exempla a naturae rebus animo praeditis deprompta transeo.

## II. Natura animo praedita.

### §. 5.

#### Imagines a plantarum natura et conditione petitae.

Naturae res animatas antiquitus iam in plantas, quae vita quidem praeditae, tamen per se ipsas suaeque sponte moveri non possint, et animalia, quae sua vi moveantur, distingui solere inter omnes constat. Quae cum ita sint, hac distinctione retenta eundem in tractando ordinem secuti primum de plantis agemus. Atque prae ceteris arbores aliquot locis imaginum esse fontem videmus; velut quercus

C. I, 3, 9: illi *robur* et aes triplex

C. IV, 13. 9: importunus enim transvolat *aridas*  
*quercus* . . . . .

Altero loco constantiae atque audaciae, ut inter metalla aes, altero anus cuiusdam flaccidae imaginem praebet.

Porro res vilissima nulliusque momenti cassa nux vocatur

Sat. II, 5, 36: . . . eripiet quiquis oculos mihi quam te  
contemptum *cassa nuce* pauperet . . .

Transeo ad imagines a plantis minoribus arcessitas.

Atque Sat. I, 2, 13; adde huc quod mercem *sine fuco* gestat.

„Fucus“, vernaculo sermone „lakmus“, ex quo color ruber eliciebatur, imaginem praebet fraudium ac simulationis. Sed fieri etiam potuit, ut Horatii temporibus notio genuina huic voci subiecta iam deperierit, derivata evaserit.

Sequitur

Sat. II, 3, 82; *Danda est ellebori multo* pars maxima avaris scilicet ut avaritiae eorum medeamur tamquam insaniae, quae apud veteres elleboro sanari solebat.



Tum C. I, 1, 29; me doctarum *hederae praemia* frontium. Denique perpaucas minoris suavitatis metaphoras a vino sumptas hic apponere visum est. Velut

Sat. I, 1, 104: . . . . . non ego avarum  
cum veto te fieri, *vappam* iubeo ac nebulonem

Sat. I, 2, 12: Fufidius *vappae famam* timet ac nebulonis „Vappa“ propria notione valet idem ac vinum corruptum, metaphorice hominem ebriosum, vinolentum significat.

Sat. I, 7, 32: at Graecus, postquam est. *Italo perfusus aceto*. Cuius vocis usum translatum sermonis Latini tamquam medullis infixum esse liquet ex Plaut. Pseudol. II, 4, 49: ecquid autem habet homo aceti in pectore? Huc videtur pertinere

Sat. I, 7, 1: Proscripti Regis Rupili *pus atque venenum*. Quo loco Homeri illud η, 167.; „ἱερὸν μένος Ἀλκινόω“ ad ludibrium apparet detortum.

Ep. II, 158: . . . . . et *grave virus*  
munditiae pepulere  
quoniam venena praecipue ex plantis fieri solebant.

Supersunt verba, quae propria notione de plantis adhibita apud Horatium colore metaphorico imbuta leguntur. Ut exempla adferam, „virere“ apud poetam nostrum invenitur vigorem et robur significans. Velut

Epod. 13, 4: dumque *virent* genua

C. I, 9, 17: donec *virenti canities* abest  
morosa

C. IV, 13, 6: . . . . . ille *virentis* et  
doctae psallere *Chiae*  
pulchris excubat in genis

Simili imaginandi ratione „decidere“ usurpatur de morte velut Epist. II, 1, 36: scriptor abhinc annos centum qui decidit

C. IV, 7, 14: nos ubi *decidimus*  
quo pater Aeneas . . .  
pulvis et umbra sumus

Eodem spectat „stringendi“ verbum metaphorice de dissipanda re familiari adhibitum.

Sat. I, 2, 8: . . . . . avi cur atque parentis  
praeclaram ingrata *stringat* malus ingluvie rem.

Denique adiectivo „crudus“, quo immaturae fruges designari solent, translata ratione Lydes puellae aetas tenera adumbratur.

C. III, 11, 12: . . . et adhuc protervo  
*cruda* marito.

Sed te metaphoris satis.

Tum ex ordine allegorias ex eadem regione sumptas percensere par est. Primum C. II, 10, 9 excelsae pinus imagine hominum fortuna atque condicio illustratur, quae quo est nobilior, eo gravioribus periculis magis obnoxia. Videmus enim l. 1.:

*saepius ventis agitur ingens  
pinus et celsae graviore casu  
decidunt turres feriuntque summos  
fulgura montis<sup>11)</sup>.*

Sequuntur imagines allegoricae a floribus maximam partem et plantis minoribus sumptae. Primam exhibeo, cuius fons sine dubio apud Pindarum est quaerendus; qui quotienscumque laudes alicuius carminibus suis extollit, ei coronam sese nectere vel imponere dicit. cf. Pindar. Olymp. I, 103 B. (162 Christ.) ἐμὲ δὲ στεφανώσαι κείνον . . . χρῆ; audacius: Olymp. VI, 86 B. (146, Chr.): ἀνδράσιν ἀρχματῶσι πλέκων Ποικίλον ὕμνον. Ibidem, v. 105; IX, 48; Pyth. XII, 4; Nem. VII, 77.

Item C. I, 26 7: . . . . . *apricos necte flores  
necte meo Lamiae coronam*

Porro C. I, 7, 7: *undique decerptam fronti praeponere olivam* Neque enim Horatius solus neque Romanorum poetarum primus suavissimam hanc Pindari imaginem est imitatus; verum antecessit Lucretii illud De r. n. I, 926; iuvat novos decerpere flores: Insignemque meo capiti petere inde coronam, unde prius nulli velarunt tempora Musae. Oliva h. l, carmen Athenas celebraturum significari vult, cum, quae, quoque carmine celebranda sint, iis florum foliorumque corona nectatur. cf. *Hor* C. III, 25, 20: cingens viridi tempora pampino. cum dithyrambum canere libet; Ovid. Amor. I, 1, 29: cingere litorea flaventia tempora myrto, quod myrtus Veneri deae dicata erat; Propert. IV, 1, 61: „hirsuta cinget sua dicta, corona“ de Ennio carmen epicum condenti.

Tum C. I, 25, 17-20: . . . . . non sine questu  
laeta quod pubes *edera virente  
gaudeat pulla magis atque myrto  
aridas frondis hiemit sodali  
dedicet Hebro<sup>12)</sup>.*

H. l. virens hedera et pulla myrtus iuvenilem puellarum venustatem, senectutem aridae frondes iocose illustrant.

\*) haec lectio secundum codd. scripturam est praeferenda.

Edem spectat C. II, 11, 9: *Non semper idem floribus est honor vernis . . . .*

Sequitur Sat. I. 3, 37: . . . . . namque

*Neglectis urenda filix innascitur agris.*

Cuius allegoriae argumentum: explora, num quid vitii tibi insit; quae si neglexeris, eo maiora et graviora resurgent.

Postremo C. II, 5, 9-12 . . . . . *Tolle cupidinem*

*immitis uvae: iam tibi lividos*

*distinguet autumnus racemos*

*purpureo varius colore.*

Hac imagine pulcherrima puella quaedam viro nondum matura depingitur; virginitatis igitur acerbae cum uvis immaturis comparatio — postquam in priore eiusdem carminis parte cum iuvenca intestiva collata est, — apud poetas Alexandrinos usitata erat. Ceterum tota allegoria fabulam illam de vulpe et uvis resipere videtur. Utraque imago exstat apud Theocritum, Εἰδύλλ. XI, 21: *μύσχω γαρυπτέρα, φαρωπτέρα ὄμφακος ὠμᾶς.*

Sed de plantis hactenus.

Sequitur, ut deinceps imagines ab animalibus depromptas excutiamus.

## §. 6.

### Imagines ab animalibus petitae.

Cum uberrima sit copia imaginum ex hac regione ductarum, in enumerandis exemplis certum ordinem constituere constitutumque servare consentaneum est. Propterea primum exhibenda sunt metaphorae ad omnium animalium condicionem spectantes. Atque videmus Sat. II. 3, 44:

. . . . . insanum Chrysippi porticus *et grex*  
autumat.

Ep. I, 4, 16: cum ridere voles Epicuri *de grege porcum*  
Vox „gregis“ de philosophorum scholis usurpata occurrit etiam apud Cicéronem cf. Cic. de orat. I, 10, 42: philosophorum greges; de fin. I, 20, 65: amicorum greges; Lacl. 19, 69: in nostro ut ita dicam, grege. — Quare C. I. 37, 9 et C. III, 1, 5 vim translationis iam evanuisse ratus praetermittere quam adponere malui.

Deinde Ep. I, 15, 28: scurra vagus non qui, certum praesepe teneret cf. Plaut., Curcul. II. 1. 13: (parasitus) „quin reciperet se hoc esum ad praesepim suam,“ similiter atque *φάτνη* apud Graecos. — Eodem pertinet C. II, 3, 24: *victima* nil miserantis Orci.

Sequuntur verba, quorum origo ab animalibus orta facillime subauditur velut Epist. I, 1, 39:

nemo adeo ferus est, ut non *mitescere* possit

Ep. I. 1, 186: silvestrem flammis et ferro *mitiget* agrum

Ep. I. 10, 48: *tortum digna sequi potius quam ducere funem*, quam imaginem ab animali fune ducto petitam esse verisimillimum est. Schützius l. l. (pag. 88 ss.) tribus huius loci interpretationibus congestis eandem subesse imaginem censet et atque in C. III, 10, 10 i. e. oneris ex altiore cadentis; equidem hanc interpretationem iusto artificiosiore putaverim.

Porro verba „pascendi, lambendi, mordendi, rodendi“ similia eius generis in hunc orbem quadrare manifestum est. Atque

Sat. II, 3, 35: . . . . . tempore quo me

solatus iussit sapientem *pascere* barbam

quae imago ad Homerum revocanda est. cf. II. Ψ, 142: ἐπεκείρατο χαιτήν τήν . . . τρέφε τῆλε θόωσαν. Idem imitatus est Vergilius in Aen. VII, 391: sacrum tibi pascere crinem

Epist. I, 18, 35: *nummos alienos pascet*

haud illepide aes alienum faenore auctum significat.

Sequuntur Sat. I, 5, 74: nam vaga per veterem dilapso flamma culinam

Volcano summum properabat *lambere tectum*.

Quam mire grande atque excelsum dicendi genus h. l. a re vilissima atque exilissima abhorret! Parturient montes, nascetur ridiculus mus, si poetae verbis uti licet. — Ceterum cf. Lucr. V., 396: ignis enim superat et lambens multa perussit.

Porro C. I. 22, 8: . . . . . quae fabulosus

*lambit Hydaspes*.

Ex hoc loco elucet huius verbi vim metaphoricam ab Horatio auctam esse. Similiter „mordere“ exstat C. I, 31, 8:

non rura, quae Liris quieta

*mordet aqua* taciturnus amnis.

Ad quem locum Dillenburger adnotavit: „Exquisita translatione flumina ripas mordere, lambere, rodere, stringere, lavere, terere dicuntur, quoniam aquis praeterlabentibus terrae aliquid semper demitur“.

Tum Sat. 4, 93: lividus et *mordax* videor tibi?

C. IV, 3, 16: et iam dente minus *mordeor* invido

Huc pertinet Sat. II, 1. 77: . . . fragili quaerens *illidere dentem*

Offendet solido.

Hanc imaginem imitatus esse videtur Persius Sat. I, 114: „sequitur Lucilius urbem, te Lupe, te Muci, et genuinum fregit in illis“. Non solum invidia, verum sollicitudines etiam mordere dicuntur C. I, 18, 4: *mordaces* . . . diffugiunt sollicitudines.

Item frigus et aestus

Sat. II, 6, 45: *matutina parum cautos iam frigora mordent*

Ep. I, 8, 5: *oleamve momorderit aestus*

Porro iis adnumerandum est

Sat. I, 1, 71: Indormis *inhians* et tamquam parcere sacris

Sat. I, 2, 88: (ne facies . . .) *emptorem inducat hiantem*

Denique rodendi verbum aliquot exemplis illustretur:

Sat. I, 4, 81: *absentem qui rodit* amicum

Sat. I, 6, 46: quem *rodunt* omnes libertino patre natum

Epist. I, 18, 82: dente Theonino cum *circumroditur*.

Quibus exaratis animalium genera passim perscrutari oportet. Ordior a tauris et iuvenis, quos antiquissimis iam temporibus ab hominibus domitos atque humanum in usum conversos esse non solum rerum gestarum memoria docet, verum etiam nuper ars grammatica, quae vocatur comparativa, magnificentissime ac luculentissime probavit.

Atque taurus, quo quantoque est corporis robore, libidinis masculae imaginem apud omnes fere gentes praebet. Et poeta noster in Epod. 12, 17: . . . . . pereat male quae te

*Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem*\*)

Deinde tauri cornua praecipue virium et roboris signum habentur. Epod. 6, 12: namque in malos asperimus

*parata tollo cornua*

C. III, 21, 18: . . . . *addis cornua pauperi*\*\*)

Eodem spectat Sat. I, 4, 34: *faenum habet in cornu*, longe fuge: [dummodo *risum*

*excutiat* sibi . . .

Alio loco puellae blande dicuntur iuvencae

C. II, 8, 21: te suis matres metuunt *iuvenis*

Deinde iugum bobus praecipue impositum metaphorice exhibetur

Sat. II, 7, 91: . . . . . eripe *turpi*

*colla iugo*.

\*) Enuntiati relativi structura haec est: quae mihi taurum quaerenti te inertem monstravit.

\*\*) cf. Psalm. 92, 10; 89, 17.



C. I, 35, 28: *ferre iugum* pariter dolosi

C. II, 6, 2: Cantabrum indoctum *iuga ferre* nostra

C. III, 9, 18: diductosque *iugo cogit aëneo*.

Tum demum clamor boum mugiendi verbo apud Romanos significatus, quoniam vocis ipsius sonum aptissime reddit, et a poeta nostro metaphoricè exprimitur his locis:

Epod. 10, 19: Ionius udo cum *remugiens* sinus

Noto carinam ruperit

C. III, 10, 6; . . . . . quo nemus

inter pulchra satum tecta *remugiat*  
ventis

C. III, 29, 57: . . . . . si *mugiat* Africis

*malus* procellis

Hanc imaginem prisca iam aetate fuisse usitatam demonstrant haec: Enn. frgm. 142 (Vahl.): tibicina maximo labore mugit; Lucr. IV, 543: „tuba depresso graviter sub murmure mugit“. — Simili voce usus est Plaut, Amphitr. I, 1, 77/78: boat caelum fremitu virum.

Sed de bove satis. Transeo ad imagines ab equo sumptas. Sicut tauri amoris libidinosae imaginem praebent, ita equi. Videmus enim: Sat. II, 7, 50: quaecumque expedit turgentis verbera caudae

Clunibus aut *agitavit equum* lasciva *supinum*,

Deinde de poeta ipso iam senescente Epist. I, 1, 8, de quo cf. infra.

Tum ab equis calcitrantibus sumpta est imago a nostro sensu alienissima, veteribus tamen haud singularis neque rara. Exstat

Sat. II, 1, 20: cui *male si palpare, recalcitrat undique tutus*.

Cum aliae hominum cum animalibus comparationes, tum h. l. Augusti cum equo collatio nihil apud veteres offensionis habebant. Velut Ovid: Trist. I. 1, 67 eundem Augustum cum accipitre et lupo comparat. Addas huc poetae nostri Epod. 6, 1; C. II, 5, 3; ibid. v. 6; C. II, 8, 4; Epist. I, 4, 16 alia.

Porro Ep. I, 3, 34: . . . . . ac vos

seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat  
*indomita cervice feros*.

Imago ab equis obstinatis petita (cf. Epist. I, 2, 64.)

Denique frena translate usurpata exstant

Sat. II, 7, 74: iam *vaga prosiliet frenis natura remotis*

Ep. I, 2, 63: *hunc frenis*, hunc tu *compesce catena*

C. III, 24, 29: *indomitam* audeat

*refrenare licentiam*

C. IV, 15, 10: . . . . . et ordinem

*evaganti frena licentiae*

*iniecit* rectum,

„Refrenare“ iam a Lucretio in abstracta transfertur cf. De rer. nat. II, 276; II, 1122; IV, 1077; V, 114.

Accedit translatio ab asino petita.

Epist. I, 13, 19: cave *ne titubes mandataque frangas*.

cum annominatione haud infaceta, cum omnia Vinnio cuidam mandantur, cui cognomen fuit „Asinae“.

Sequuntur imagines a cane petitae. Atque homo avarus et sordidus specie canis inducitur

Sat. II, 2, 56: . . . . . Avidienus

cui *canis* ex vero dictum cognomen adhaeret.

Uno loco deminutivum blanditiarum vice adhibitum exstat

Sat. II, 3, 259: Porrigis irato puero cum poma, recusat:

Sume *catelle!* negat

Deinde quicumque omni ex parte obsequitur et servilem in modum oboedit, specie canis frustula domini captantis avide depingitur.

Ep. I, 18, 12: sic iterat voces et *verba cadentia tollit*

Sequitur canum morbus, qui rabies vocatur, ad versuum Fescenninorum vim illustrandam adhibitus

Ep. II, 1, 149: . . . . . donec iam *saevus apertam*

*in rabiem coepit verti* iocos et per honestas  
*ire domos impune minax, doluere cruento*  
*dente lacessiti* . . .

Sat. II, 3, 322: non dico *horrendam rabiem*

C. I, 3, 14: . . . . . *Ne rabiem Noti.*

Postremo canum clamor naturaeque eorum proprium dentes restringendi aliquod imagines praebent.

Sat. I, 3, 136: . . . . . miserque

Rumperis et *latras*, magnorum maxime regum

Sat. II, 2, 18: . . . . . cum sale panis

*latrantem* stomachum bene leniet.

Haec imago iam ab Homero, v. 13 adhibita usque ad Lactantii aetatem vigeat, cf. Lactant., div. instit. I, 2, 1.

Ep. II, 2, 128: praetulerim scriptor delirus inersque videri  
. . . . . quam sapere et *ringi*.

Quibus enumeratis superest, ut duas metaphoras a bestiarum velut leonis, lupi condicione ductas proferam. Velut

C. III, 2, 11—12: ne . . . . .

sponsus lacessat regius asperum  
tactu *leonem*, quem cruenta  
per medias rapit ira caedes.

cf. Hom. E, 136 ss; Y, 164 ss.

C. IV, 4, 50: cervi *luporum praeda rapacium*  
sectamur ultro

Sedde anim alibus, quae fetibus ubera praebent satis, est dictum. Sequuntur imagines ab avium natura depromptae. Primum „volandi“ verbum consideremus.

Sat. I, 2, 108: *transvolat* in medio posita et fugientia captat

Sat. II, 1, 58: seu mors *atris circumvolat alis*

C. I, 34, 8 . . . . . tonantes

egit equos *volucremque* currum

C. I, 37, 16: ab Italia *volanten* (Cleopatram)

C. II, 16, 11: et curas laqueata circum  
tecta *volantes* [quasi noctuae]

C. II, 17, 24: *volucrisque futi*  
*tardavit alas*

C. III, 28, 6: veluti stet *volucris dies*

C. III, 29, 53: *si celeres quatit*  
*pennas*

Ep. I, 18, 71: et semel *emissum volat irrevocabile verbum*

C. IV., 1, 38: . . . iam *volucrem* sequor  
*te*

C. IV, 5, 19: pacatum *volitant* per mare navitae

C. IV, 10, 3: et quae nunc umeris *involitant* . . . comae

C. IV, 13, 16: . . . . . notis condita fastis  
*inclusit volucris dies.*

Praeterea aliquot imagines ex avium condicione desumptae exstant. Velut

C. III, 4, 14: quicumque celsae *nidum* Acherontiae  
. . . tenent

Ep. I, 10, 6: tu *nidum servas*, ego laudo furis amoeni  
rivos . . .

Ep. I, 20, 21: me libertino natum patre . . .

*maiores pennas nido extendisse loqueris* . .

quocum compares Epist. II, 2, 50: *decisis humilem pennis inopemque.*

Eadem transferendi ratione eam imaginem adhibuit Cic., ad Att. IV, 2, 5: „eidem illi, qui mihi pinnas inciderant, nolunt eas renasci“.

C. IV, 10, 2: insperata tuae cum veniet *pluma* superbiae ad annos mollis primaeque lanuginis notandos.

Priusquam ad avium singula genera percensenda transeam, mentio facienda videtur verbi, cuius notio omnibus avibus communis est. Exstat Epod. 3, 15:

nec tantus unquam siderum *insedit* vapor  
siticulosae Apuliae . . . .

„Insidere“ enim proprium est avium ovis incubantium; eandem mataphoram videmus apud Senecam, Oedip., 47: „gravis et ater incubat terris vapor“.

Ad avium genera singula enucleanda accedenti prima ac praecipua obviam fit imago cycni, cuius specie poetas celebrare Graeci et Romani adamaverant. Velut

C. I, 6, 2: Scriberis Vario . . . . .

*Maeonii carminis aliti.*

C. IV, 2, 25-27: multa *Dircaeum* levat aura *cycnum*,  
*tendit*, Antoni, quotiens in *altos*  
*nubium tractus* . . .

Praeterea blandum cognomen „pullus“ transfertur in exiguae staturae hominem Sat. I, 3, 45:

Appellat . . . . . *pullum*, male parvus  
si cui filius est. . . . .

Haec sunt de avibus.

Sequitur una imago a serpentibus ducta

Ep. I, 14, 38: non istic obliquo oculo mea commoda quisquam  
limat, non odio obscuro *morsusque venenat* . . .

Transeo ad metaphoras a piscibus sumptas.

Sat. II, 5, 25: . . . . . neu si vafer unus est alter  
*insidiatorem praeioso fugerit hamo*

cf. Mart. VI, 63, 5: munera magna misit, sed misit in hamo.

Plin. Paneg. 43: „Caesarum munera illitos cibis hamos, o-pertos praeda laqueos aemulabantur“.

Sat. II, 5, 44: plures *adnabunt thynni et cetaria crescent*. Imago haec ab Herodoto profecta videtur esse; cf. Herod. I, 62: [oraculi responsum Pisistrato datum]: ἔρριπται δ' ὀβόλος, τὸ δὲ ῥήκτους ἐκπετάσσει, θύννοι δ' οἰμήσουσι σελιγαίης διὰ νυκτός.

cf. Epist. I, 1, 79: *excipiuntque senes, quos in vivaria mittant*.

His adiungendam esse puto imaginem, quae exstat

Sat. I, 4, 100, quamquam lolliginem ab eius rei peritis Molluscis quae vocantur, adnumerari haud ignoro. Atque l. l. videmus hic *nigrae sucus lolliginis*, haec est aerugo mera . . .

Lolligine autem animi fraudulosi et subdoli imaginem praebere patet ex Plutarchi de sera num vind., 22: Κακόννοια δ' ἐνοῦσα μετὰ φθόνου τούτῳ τὸ ἰώδες καὶ ὑπουλον ὥσπερ αἱ σήπια τὸ μέλαν ἀφίησιν; cf. Plin. H. N. IX, 84; ubi sensere se apprehendi effuso atramento infuscata aqua absconduntur.

Postremo nonnullas metaphoras ab apum indole ductas profero. Epod. 2, 65: positosque vernas, ditis *examen* domus

C. I, 35, 31: et iuvenum recens

*examen*

Ep. I, 19, 22: . . . . . qui sibi fidet,  
*dux reget examen.*

Ep. I, 3, 21: quae *circumvolitas agilis thyma*?

Ep. I, 19 44: fidis enim manare *poetica mella* [cf. §. 3].

Huc referendae sunt methaphorae a cera petitae.

C. I, 13, 32: Cum tu, Lydia, . . .

. . . . . *cerea*<sup>14</sup>) Thelephi

laudas brachia . . . .

A. P, 163: *cereus* in vitium flecti . . . .

Altero loco colorem potius videtur spectare quasi Telephi brachia sole adusta cerae similia fuerint, altero imprimis molli-  
tiem significat. — His addo Sat. I, 10, 78: men' moveat *cimex*  
Pantilius.

Denique in ipso metaphorarum fine expedire oportet imagines ductas a fabulis, quae animalia tamquam humana specie induta et loquentia faciunt. Velut

Sat. I, 6, 22: . . . quoniam *in propria non pelle quiessem.*

Sat. II, 1, 64: . . . . . cum est Lucilius ausus

*detrahare et pellem, nitidus qua quisque per ora  
cederet introrsum turpis . . .*

Resipit fabulam de asino, qui pellem leonis sibi induerat.

Sat. II, 5, 55: . . . . . plerumque recoctus scriba  
ex quinqueviro *corvum deludet hiantem*  
cf. fabulam de corvo et vulpe apud Phaedr. I., 13.

C. II, 5, 9-10 fabulam de vulpe et uvis in memoriam redu-  
cunt.

Epist. I, 16, 45: *introrsum turpem, speciosum pelle decora.*



Epist. I, 19, 15: *rupit Jarbitam Timagenis aemula lingua*  
cf. fabulam de rana Sat. II, 3, 314—320 et Phaedr I, 28.

Postremo A. P. 437: *numquam te fallant animi sub volpe latentes*.  
Item cf. Phaedr. I, 13: fabulam de corvo et vulpe. Et Persius,  
Horatij imitator exhibet Sat. V, 117. *astutam vapido servas sub*  
*pectore volpem*.

Hae sunt metaphorae fere omnes ab animalium natura  
sumptae. Restat igitur, ut allegorias huc spectantes expediam.  
Atque primum puella quaedam difficillis specie iuvencae tauro  
nondum maturae inducitur.

C. II, 5, 1-9: *Nondum subacta ferre iugum valet*  
*cervice, nondum munia comparis*  
*aequare nec tauri ruentis*  
*in venerem tolerare pondus.*  
*circa virentis est animus tuae*  
*campos iuvencae, nunc fluviiis gravem*  
*solantis aestum, nunc in udo*  
*ludere cum vitulis salicto*  
*praekestientis.*

Hunc locum Horatianum Ovidius videtur respexisse, dum  
de inaequalibus iuvencae agit in Epist. ex Ponto IX, 29:

quam male inaequalis veniunt ad aratra iuveni,  
tam premitur magno coniuge nupta minor.

Tum Horatius alia allegoriā interiecta [cf. §. 5] *versu 16*.  
primam repetit: . . . . . *iam proterva*  
*fronte petet Lalage maritum.*

Sequitur allegoria ab equo petita

Ep. I, 1, 8: *Solve senescentem mature sanus equum, ne*  
*peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.*

Deinde C. III, 20, 1-8 poeta puellae amore in adolescentem  
quendam flagranti leaenae speciem induit.

*Non vides, quanto moveas periclo*  
*Pyrre, Gaetulae catulos leaenae?*  
*dura post paulo fugies inaudax*  
*proelia raptor,*  
*cumper obstantis iuvenum catervas*  
*ibit insignem repetens Nearchum,*  
*grande certamen tibi praeda caedat*  
*maior an illa.*

Haec imago tota fere lineamentis et notis ab Homero sumptis est depicta; cf. Σ 318 . . . . . ὥστε λίς ἡυγένειος

ὃ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνονς ἐλαφίβολος ἀρπύση ἀνὴρ

ὕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δὲ τ' ἄχνοται ὅτερος ἐλθών... κ. τ. λ.

Sequitur iocosa allegoria de Celso Albinovano alios poetas magis imitante, quem poeta monet, ne sicut cornix in fabula illa risum moveat.

Epist. I, 3, 17-20: *ne si forte suas repetitum venerit olim  
grex avium plumas, moveat cornicula risum  
furtivis nudata coloribus,*

Tum suavissimam profero imaginem allegoricam, qua Pindarus ille tamquam cycuus spiritu quodam divino inflatus in aëra sublimis fertur.

C. IV, 2, 25-27: *multa Dircaeum levatura cycinum  
tendit, Antoni, quotiens in altos  
nubium tractus.*

In ipso denique huius capitis fine adponendum mihi est carmen, quo Horatius vulgata apud Graecos fama usus poetas non mori, sed in cynos mutatos ad caelum evolare, vaticinatur laudem suam poeticam perpetuam fore in omniumque gentium notitiam esse perventuram.

Velut C. II, 20: *Non usitata nec tenui ferar  
penna biformis per liquidum aethera  
vates, neque in terris morabor  
longius, invidiaque maior  
urbis relinquam . . . . .*

v. 8: *iam iam residuunt cruribus asperae  
pelles et album mutor in alitem  
superne nascunturque leves  
per digitos umerosque plumae . . .*

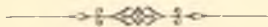
Iam tanto in hac disputatione itinere facto in universum de imaginibus a rerum natura petitis pauca dicere mihi liceat. Prae ceteris ex numero exemplorum permagno apparet poetam nostrum in translationibus adhibendis sane nec parcum nec illepidum fuisse. Item longe frequentissimas esse imagines ab igne et aqua sumptas et quae sit eius rei causa, ex hoc capite tertio cognitum habes. Tum ex nonnullis locis perspicui potuit ab Horatio nostro, quamvis in promendis imaginibus saepenumero e Graecis eum pendere neque minus raro a Romanorum poetis, velut Ennio, Plauto, Terentio, Lucretio, Catullo esse profectum prorsus non negares,

tamen interdum cum audacius tum felicius novas voces imaginesque inventas vel saltem inusitato adhuc colore metaphorico adauctas esse. Velut Ep. I, 2, 22: immersabilis: C. IV, 12, 17: eluere; C. I, 4, 19: calet, tepebunt; C. I, 22, 8; „lambere“ de aqua dictum. Atque ut alia praetermittam, quantum distat Horatianum illud de igne lambente Sat. I, 5, 74 a Lucretii V., 396. ! Accedit, quod multae imagines Horatianae posterioris aetatis poetis, praecipue Persio et Martiali, haud semel imitationi fuerunt; id quod suoapte loco monstratum est. Denique supervacaneum est monere antiquitatem ad nostros mores non esse revocandam; in qua honestum fuit frequenti recordatione et imitatione bonorum scriptorum doctrinae elegantiam scientiaeque amplitudinem prae se ferre.

His commemoratis nihil amplius in praesentia addendum esse puto, praecipue quod tum denique, cum omnes imagines perlustravero, sub unum conspectum subici poterunt, eius modi ut quot quisque rerum orbis ad augendum orationis ornatum quasi contribuat et qualis cuique libro Horatiano ornatus peculiaris sit, compertum perspectumque habeas.

Itaque transeo ad disputationis nostrae partem alteram, qua imagines ab hominibus ductae continentur.

(Res instituta porro tractabitur in libello schol., qui a. 1908/9 in lucem prodibit).



## NOTAE.

<sup>1)</sup> Praeter Bäkeri dissertationem, quae inscribitur „Die Metaphern in den Satiren des Horaz“, Stralsund, 1883 — neque hanc quidem propter redemptionem absumptam iam neque acquisitu facilem — Sabatii, De synekdoche eiusque in Horati carminibus usu vi atque ratione, libello scholastico gymnasii Stanislaopolitani i. a. 1895 additam, nostram commentatiunculam, quae inscribitur „de troporoim apud Horatium usu“, libello scholastico gymnasii Brodyensis i. a. 1896 additam, Sabatii tractationem, de imaginibus atque tropis in Horati carminibus, qui ex proportionis ratione proficiscuntur, quae prodiit in commentariis societatis philologiae Leopoliensis, Eos in a. 1897, vol. I. pagg. 3—48 nullam eiusmodi aliam, quae ad Horatium spectat, compertam habeo.

<sup>2)</sup> Uberrimum eius generis dissertationum indicem Pecz disputationi suae, quae inscribitur „Die Tropen des Aeschylus, Sophocles und Euripides“ praemisit [in, Berliner Stud. f. class. Philol. u. Archæol. t. III. in a. 1886, p. 4 et qu. s.

<sup>3)</sup> Quoniam omnes eius generis tropos ad comparisonem referri posse inter omnes constat, propterea ubi res poscere videbitur, brevitatis causa comparisonis voce de iis utemur.

<sup>4)</sup> in dissertatione libello scholastico addita, quae inscribitur, De translationum, quae vocantur, apud Curtium usu, Berolini 1842.

<sup>5)</sup> Kohlfeld, Zur Aesthetik der Metapher, Diss. inaug. Rostock, 1892; Biese, Philosophie des Metaphorischen, 1893.

<sup>6)</sup> Integer libelli titulus est: De tropis, Part. I. De translationum metonymiae synekdoches apud poetas aevi Augustaei usu Halis MDCCCLXVIII.

<sup>7)</sup> Exempla secundum librorum Horatianorum ordinem illum, quo quisque est conscriptus, adponere fere ubique studui, nisi quarum rerum nexus alium ordinem poscere videbatur.

<sup>8)</sup> Hic locus, cum codd. scriptura varie praeberetur, coniecturis mire vexatus est. Sed omnia a vv. dd. ad sanandum hunc locum elucubrata afferre longum est. Equidem cum iis facio, qui lectionem a Kellero-Holdero probatam receperunt.

<sup>9)</sup> In hac lectione, quam Bland. vet videtur habuisse, scripturae „avet“ praefereunda Bentleyum secutus sum. „Avet“ hoc loco modum excederet neque eo minus significaret, num scurra iste cunctos re vera derideret; praeterea modum coniunctivum ab illo „videas“ enuntiati praecedentis posci nemo nescit. Ceterum amandi verbum imminuta quasi vi idem valere atque „soleo“ patet ex locis Horatianis Sat. I, 10, 60; Sat. II, 3, 20; ibid. 214, aliis.

<sup>10)</sup> cf. Werther, T. De Persio Horatii imitatore, 1883.—Szelinski A., De Persio Horatii imitatore, 1879.

<sup>11)</sup> Hanc imaginem usitatam fuisse elucet ex Herodoto, qui in VII, 10, 5 Artabanum eadem fere loquentem facit . . . ὅρας δὲ ὥς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τᾷ τοιαύτῳ ἀπιστήπτει τὰ βέλεα;

<sup>12)</sup> Codd. fidem sequi quam Bentleyi coniecturam sagacem „Euro“ Aldina nisam recipere malui, quod codd. scriptura sensui non videtur repugnare. cf. Schützii excursus in ed. Horatiana I, pag. 97.

<sup>13)</sup> Verbi ipsius formae eadem vi mataphorica usitatae iam apud Plautum leguntur, velut: Aulut. II, 7, 17: inhiat aurum; ibid. II, 2, 88/89. Mil. glor. III, 1, 20; ibid. IV, 4, 62; Stich. II, 2, 25; Trucul. II, 3, 18; postea solum partic. praesentis occurrit, cf. Lucret. III, 1081: et sitis aequa tenet vitae semper hiantis; alios locos.

<sup>14)</sup> Equidem codd. scripturam retinendam esse censeo, primum quod omnes codd. de lectione „cerea“ consentiunt, deinde quod epithoton briacchiorum „cereus“ sensui non repugnat.







# WIADOMOŚCI SZKOLNE.

---







## I. Skład grona nauczycielskiego przy końcu r. szk. 1908.

### A) Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych.

1. **Frączkiewicz Aleksander**, c. k. dyrektor, zast. przewodn. c. k. R. szk. okręg.

2. **Baczyński Mikołaj**, c. k. prof. w VII. randze, kierownik szkoły przemysłowej uzupeł. — na urlopie.

3. **Ks. Bielówka Franciszek**, katecheta, prefekt Bursy im. Jakubowicza, uczył religii rzym.-kat. I ab—VIII tyg. 18. godz.

4. **Bobjak Grzegorz**, c. k. prof., zawiad. gab. nat. hist., gosp. kl. Ic, ucz. mat. Ic<sub>3</sub>, hist. nat. Ia<sub>2</sub>, Ic<sub>2</sub>, IIc<sub>2</sub>, IIIa<sub>2</sub>, IIc<sub>2</sub>, Va<sub>2</sub>, VIa<sub>2</sub>, proped. VIIa<sub>2</sub>, VIIb<sub>2</sub> tygodniowo 21 godzin.

5. **Boron Stanisław**, egzam. zast. naucz., gosp. IIa, uczył j. łac. IIa<sub>8</sub>, j. pol. IIc<sub>3</sub>, mat. IIa<sub>3</sub>, IVc<sub>3</sub>, fizyki IVc<sub>3</sub> tygodn. 20 g.

6. **Chromcewicz Jerzy**, zast. naucz. na urlopie.

7. **Cwojdzinski Tadeusz**, prof. w VIII. randze; zawiadowca gab. fizykal., gospodarz kl. VIIa, ucz. mat. Va<sub>4</sub>, Vb<sub>4</sub>, VIIa<sub>3</sub>, VIIa<sub>2</sub>, fiz. VIIa<sub>3</sub>, VIIa<sub>4</sub>, prop. VIIa<sub>2</sub> tygodniowo 22 godzin.

8. **Czajkowski Julian**, egz. zast. naucz., ucz. języka łac. IIb<sub>8</sub>, j. rus. IV—VIII<sub>2</sub> tygodniowo 18 godzin.

9. **Ks. Dubicki Bazyli**, c. k. prof., uczył religii gr.-kat. w kl. Ia, c—VIII tygodniowo 18 godzin.

10. **Falschberg Joachim**, zast. naucz., uczył j. niem. IIa<sub>5</sub>, IVb<sub>1</sub>, Va<sub>4</sub>, Vb<sub>4</sub>, VIa<sub>4</sub>, VIb<sub>4</sub> tygodniowo 25 godzin.

11. **Filipek Jakób**, c. k. prof., ucz. j. niem. IVa<sub>4</sub>, IVc<sub>4</sub>, VIIa<sub>4</sub>, VIIb<sub>4</sub>, VIIa<sub>4</sub>, VIIb<sub>4</sub>, tygodniowo 24 godzin.

12. **Dr. Handel Salomon**, naucz., zawiad. bibl. naucz., gosp. kl. VIIb, uczył j. łac. VIIb<sub>5</sub>, VIIb<sub>5</sub>, j. grec. VIIb<sub>4</sub>, VIIa<sub>5</sub>, prop. VIIb<sub>3</sub>, tyg. 21 godz.

13. **Hassny Józef Bronisław**, naucz., gosp. kl. VIa, uczył j. łac. Ic<sub>8</sub>, VIa<sub>6</sub>, j. grec. Vb<sub>5</sub>, tygodniowo 19 godzin.

14. **Holuka Roman Aleksander Piotr**, naucz., uczył j. pol. IIIa<sub>3</sub>, IVa<sub>3</sub>, hist. IVa<sub>4</sub> IVc<sub>1</sub>, Va<sub>3</sub>, VIb<sub>4</sub>, tygodniowo 21 godzin.

15. **Husak Włodzimierz**, zast. naucz., gosp. kl. IIc uczył j. rus. IIc<sub>2</sub>, mat. IIc<sub>3</sub>, IVa<sub>3</sub>, tygodniowo 8 godzin.

16. **Kankófer Aleksander**, zast. naucz., gosp. kl. IIb, ucz. j. łac. IIb<sub>6</sub>, grec. IIc<sub>5</sub>, pols. Ic<sub>3</sub>, IIa<sub>3</sub>, tygodniowo 17 godzin.

17. **Kaznowski Adam Tomasz**, naucz., gosp. kl. IIIa, ucz. j. łac. IIIa<sub>6</sub>, grec. IIIa<sub>5</sub>, pols. Va<sub>3</sub>, VIb<sub>3</sub>, VIIb<sub>3</sub> tygodn. 20 godz.

18. **Kowalczewski Kazimierz**, egz. zast. naucz., gosp. kl. Ib, ucz. j. pol. Ib<sub>3</sub>, mat. Ib<sub>3</sub>, IIb<sub>3</sub>, nat. Ib<sub>2</sub>, IIa<sub>2</sub>, IIb<sub>2</sub>, IIIb<sub>2</sub>, Vb<sub>2</sub>, VIIb<sub>2</sub>, tygodniowo 21 godzin.

19. **Kowalski Paweł**, naucz. gosp. kl. Ia, ucz. j. łac. Ia<sub>4</sub>, geogr. i hist. Ia<sub>3</sub>, VIa<sub>4</sub>, VIIa<sub>3</sub>, VIIIa<sub>3</sub>, tygodniowo 21 godzin.

20. **Lebiszczak Józef**, zast. naucz., ucz. j. rus. Ia-b<sub>2</sub>, IIa-b<sub>2</sub>, j. niem. IIb<sub>5</sub>, tygodniowo 9 godzin.

21. **Matłachowski Jan**, egzam. zast. naucz., gosp. kl. IIb, ucz. j. pol. IIb<sub>3</sub> IIIb<sub>3</sub> hist. i geogr. Ib<sub>3</sub>, IIb<sub>4</sub>, IIIa<sub>3</sub>, IIIb<sub>3</sub>, tyg. 19 godzin.

22. **Nasielski Józef**, egzam. zast. naucz., gosp. kl. IVb, ucz. mat. Ia<sub>3</sub>, IIIa<sub>3</sub>, IIIb<sub>3</sub>, IIc<sub>3</sub>, IVb<sub>3</sub>, fiz. IVa<sub>3</sub>, IVb<sub>3</sub>, tyg. 21 g.

23. **Olbersek Antoni**, zast. naucz. w II. półroczu na urlopie.

24. **Opatrny Jarosław**, egzam. zast. naucz., gosp. kl. Vb, ucz. j. pol. Vb<sub>3</sub>, geogr. i hist. IIa<sub>4</sub>, IVb<sub>4</sub>, Vb<sub>3</sub>, VIIb<sub>3</sub>, VIIIb<sub>3</sub>, tygodniowo 20 godzin.

25. **Paszczyński Adam**, c. k. prof. w VII. randze, gospod. kl. VIIa, ucz. j. łac. Vb<sub>6</sub>, VIIa<sub>5</sub>, j. grec. VIIa<sub>4</sub>, VIIIb<sub>5</sub>, tygodn. 20 godzin.

26. **Popowski Jan**, zast. naucz. na urlopie.

27. **Posacki Michał**, egzam. zast. naucz., gosp. kl. Va, ucz. j. łac. Va<sub>6</sub>, j. grec. IIb<sub>5</sub>, IVc<sub>4</sub>, Va<sub>5</sub>, tygodniowo 20 godzin.

28. **Reiter Edward**, zast. naucz. gosp. kl. IVa, ucz. j. łac. IVa<sub>6</sub>, IVb<sub>6</sub>, j. grec. IVa<sub>4</sub>, IVb<sub>4</sub>, tygodniowo 20 godzin.

29. **Rudnicki Stanisław**, zast. naucz., ucz. j. łac. IIc<sub>8</sub>, IIc<sub>6</sub>, j. pol. IIc<sub>3</sub>, tygodniowo 17 godzin.

30. **Rylski-Ścibor Władysław**, naucz., ucz. j. pol. VIa<sub>3</sub>, VIIa<sub>3</sub>, VIIIa<sub>3</sub>, VIIIb<sub>3</sub>, j. niem. Ic<sub>6</sub>, tygodniowo 18 godzin.

31. **Sabat Andrzej**, egz. zast. naucz. na urlopie.

32. **Siorek Franciszek**, egz. zast. naucz., pełnił jednorocz. służbę wojskową.

33. **Stock Jan**, naucz., gosp. kl. VIIIb, ucz. j. niem. IIc<sub>4</sub>, mat. VIa<sub>3</sub>, VIb<sub>3</sub>, VIIb<sub>3</sub>, VIIIb<sub>2</sub>, fiz. VIIb<sub>3</sub>, VIIIb<sub>4</sub>, tyg. 22 godz.

34. **Szafran Tomasz**, c. k. prof. w VIII. randze, gosp. kl. VIb, ucz. j. łac. VIb<sub>6</sub>, VIIIb<sub>5</sub>, j. grec. VIa<sub>5</sub>, VIb<sub>5</sub> tyg. 21 godz.



35. **Tychowski Włodzim. Edward**, zast. naucz. gosp. kl. IIIc, ucz. j. pol. Ia<sub>3</sub>, j. rus. Ic<sub>2</sub>, IIIab<sub>2</sub>, IIIfc<sub>2</sub>, hist. i geogr. Ic<sub>3</sub>, IIc<sub>4</sub>, IIIc<sub>3</sub>, tygodniowo 19 godzin.

36. **Tyczyński Andrzej**, zast. naucz. w II. półr. na urlopie.

37. **Warchoł Jan**, c. k. prof. w VII. randze w II. półroczu na urlopie.

38. **Wilusz Adam**, zast. naucz., gosp. kl. IVc., ucz. j. łąc. Ib<sub>3</sub>, IVc<sub>6</sub>, j. pol. IVb<sub>3</sub>, IVc<sub>3</sub>, tygodniowo 20 godzin.

39. **Wróbel Antoni**, zast. naucz., uczył j. niem. Ia<sub>6</sub>, Ib<sub>6</sub>, IIc<sub>5</sub>, IIIa<sub>4</sub>, tygodniowo 21 godzin.

40. **Zakałata Teodor**, zast. naucz. chory.

### B. Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Filipek Jakób**, j. w. ucz. j. franc. w 4 oddz. tygodniowo 8 godz.

2. **Holuka Roman**, j. w. uczył hist. kraj. rodz. IVa, IVb, VIb, tyg. 3 godziny.

3. **Kowalski Paweł**, j. w. uczył hist. kraj. rodz. VIa, VIIa tyg. 2 godziny.

4. **Lewandowski Kalikst**, kierownik szkoły ludowej, uczył rys. w 3 oddz. tygodniowo 6 godzin.

5. **Matlachowski Jan**, j. w. uczył hist. kraj. rodz. IIIa, IIIb, tyg. 2 godziny.

6. **Opatrny Jarosław**, j. w. uczył hist. kraj. rodz. IVb, VIIb, tyg. 2 godziny.

7. **Reiter Edward**, j. w. uczył kaligrafii w 2 g. tyg. i śpiewu w 4 godz. tyg. razem tyg. 6 godzin.

8. **Tow. gimn. „Sokół“**, uczyło gimnastyki w 6 oddz. tyg. 12 godzin.

UWAGA: Religii mojż. nie uczono w zakładzie.

### II. Zmiany w składzie grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1908.

1. J. E. Pan Minister W. i O. przyznał rozp. z 23. listopada 1907 l. 39378 prof. Adamowi Paszczyńskiemu od d. 1. stycznia 1908 VII. kl. rangi służbowej.
2. C. k. Rada Szkolna krajowa przyznała a) rozp. z d. 20. listopada 1907 l. 54915 trzeci dodatek pięcioletni c. k. dyrekto-

rowi Aleks. Frączkiewiczowi, *b)* rozp. z d. 20. listopada 1907 l. 54912 prof. Tad. Cwojdziniowskiemu trzeci dodatek pięcioletni, *c)* rozp. z d. 2. grudnia 1907 l. 55543 prof. Mikoł. Baczyńskiemu piąty dod. pięciol., *d)* rozp. z d. 9 grudnia 1907 l. 57053 prof. Tom. Szafranowi trzeci dodatek pięciol., *e)* rozp. z d. 17. marca 1908 l. 11465 prof. Jakób. Filipkowi pierwszy dodatek pięcioletni.

3. C. k. Rada Szkolna krajowa zamianowała rzeczywistymi nauczycielami w tut. zakładzie:

- 1) rozp. z 30. lipca 1907 l. 17039 Romana Aleks. Piotra Holukę, zast. naucz. c. k. V. gimn. we Lwowie,
- 2) rozp. z 30. lipca 1907 l. 28150 Adama Tomasza Kaznowskiego, zast. naucz. w c. k. gimn. w Dębicy,
- 3) rozp. z 30. lipca 1907 l. 16347 Józefa Bronisława Hassnego, zast. naucz. w c. k. gimn. w Tarnopolu,
- 4) rozp. z 9. września 1907 l. 39602 Jakóba Filipka, prof. • c. k. szk. realn. w Krośnie,
- 5) rozp. z 31. października 1907 l. 50326 ks. Franciszka Bielówkę, zast. katech. w tut. zakładzie,
- 6) rozp. z 7. lutego 1908 l. 4188 ks. Bazylego Dubickiego, zast. katech. w c. k. gimn. w Stryju.

4. C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała:

- 1) rozp. z 30. lipca 1907 l. 17154 prof. Dr. Stefana Tomaszewskiego prof. w c. k. akad. gimn. we Lwowie,
- 2) rozp. z 30. lipca 1907, l. 16347 naucz. Wiktora Kalinowskiego rzecz. naucz. w II. c. k. gimn. w Przemyślu,
- 3) rozp. z 30. lipca 1907 l. 27276 zast. naucz. Józefa Piekarskiego rzecz. naucz. w c. k. gimn. w Kołomyi,
- 4) rozp. z 1. lutego 1907 l. 4189 zast. katech. ks. Juliana Dzerowicza, katechetą w c. k. gimn. w Stryju

5. C. k. Rada Szkolna krajowa zamianowała zastępcami naucz. w tut. zakładzie:

- 1) rozp. 31. sierpnia 1907 l. 25776 kand. stanu naucz. Stanisława Rudnickiego;
- 2) rozp. z 31. sierpnia 1907 l. 28352 kand. stanu naucz. Dr. Jana Ziłyńskiego;
- 3) rozp. z 6. września 1907 l. 22291 kand. stanu naucz. Józefa Lebiszczaka;
- 4) rozp. z 5. września 1907 l. 32785 kand. stanu naucz. Jana Matlachowskiego;

- 5) rozp. z 5. września 1907 l. 26674 kand. stanu naucz. Edmunda Zahaczewskiego;
  - 6) rozp. z 8. października 1907 l. 22031 kand. stanu naucz. Władysława Bogatyńskiego;
  - 7) rozp. z 25. październ. 1907 l. 44962 i 22. stycznia 1908 l. 3703 zast. naucz. w c. k. gimn. w Przemyśle Adama Wilusza;
  - 8) rozp. z 3. grudnia 1907 l. 58202 zast. naucz. w c. k. gimn. w Przemyśle Antoniego Wróbla;
  - 9) rozp. z 16. stycznia 1908 l. 61804 kand. stanu naucz. Teodora Zakalotę;
  - 10) rozp. z 22. stycznia 1908 l. 3701 zast. naucz. w c. k. akadem. gimn. we Lwowie Juliana Czajkowskiego;
  - 11) rozp. z 19. stycznia 1908 l. 3050 zast. naucz. w c. k. gimn. z j. w. rus. w Kołomyi Józefa Nasielskiego.
6. C. k. Rada Szk. kraj. przeniosła z tut. zakładu zast. naucz.:
    - 1) Rozumkiewicza Józefa do IV. c. k. gimn. we Lwowie, rozp. z 6. września 1907 l. 36333,
    - 2) Topolskiego Aleksandra do c. k. gimn. z j. w. pol. w Stanisławowie, rozp. z 14. września 1907 l. 42399,
    - 3) Zahaczewskiego Edmunda do c. k. gimn. z j. w. polskim w Stanisławowie, rozp. z 16. października 1907 l. 47651,
    - 4) Męcińskiego Włodzimierza do c. k. gimn. z j. w. polsk. w Przemyśle, rozp. z 21. października 1907 l. 44962,
    - 5) Dr. Ziłyńskiego Jana do c. k. gimn. akad. we Lwowie, rozp. z 22. stycznia 1908 l. 3704.
  7. C. k. Rada Szkolna Krajowa uwolniła od obowiązków w tut. zakładzie rozp. z d. 13. września 1907 l. 41743 zast. naucz. Wojciecha Kościńskiego.
  8. C. k. Rada Szkolna Krajowa przyjęła do wiadomości ustąpienie ze służby celem odbycia jednor. służby wojsk. zast. naucz. Franciszka Siorka, rozp. z 17. września 1907 l. 40021.
  9. J. E. Pan Minister W. i O. udzielił urlopu na I. p. r. szk. 1907 zast. naucz. Jerzemu Chromcewiczowi rozp. z 18. lipca 1907 l. 23010.
  10. C. k. Rada Szkolna Krajowa zniżyła liczbę godzin obow. tyg. rozp. z 9. paźdz. 1907 l. 41274. prof. Janowi Warchołowi i rozp. z d. 9. paźdz. l. 30061 prof. M. Baczyńskiemu.
  11. C. k. Rada Szkolna krajowa udzieliła urlopów: 1) na I. p. egz. zast. naucz. Andrzejowi Sabatowi rozp. z 27. paźdz. 1907 l. 50888, 2) na miesiąc luty zast. naucz. Michałowi

Posackiemu rozp. z 12. listop. 1907 l. 59197, 3) na II. p. prof. Janowi Warchołowi rozp. z 12. lutego 1908 l. 2790, 4) prof. Baczyńskiemu Mikołajowi rozp. z 12. lutego 1908 l. 523, 5) zast. naucz. Janowi Popowskiemu rozp. z 7. stycznia 1908 l. 61182, 6) zast. naucz. Olberkowi Antoniemu rozp. z 7. lutego 1908 l. 4126, 7) zast. naucz. Andrzejowi Sabatowi rozp. z 9. lutego 1908 l. 5114, i 8) zast. naucz. Andrzejowi Tyczyńskiemu; zaś zniżenia godzin rozp. z 7. stycznia 1908 l. 61182: a) Józefowi Lebiszczakowi, b) Włodzim. Husakowi, c) Dr. Janowi Ziłyńskiemu.

### III. Plan nauki.

#### A) Przedmioty obowiązkowe i względnie obowiązkowe.

Ponieważ nauka odbywała się zupełnie według planów i instrukcyi c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty i c. k. Rady Szkolnej krajowej, przeto zamieszcza się poniżej tylko wykaz lektury łacińskiej, greckiej, polskiej, ruskiej i niemieckiej.

#### a) *Lektura łacińska.*

III. kl. Cornelius Nepos: Aristides, Cimon, Miltiades, Themistokles, Epaminondas, Pelopidas, Hannibal.

IV. kl. C. Jul. Caes. Comm. de bello Gallico, ks. I. 1—29 III.

V. Ovid.: Cztery wieki. Zgromadzenie bogów. Żywot własny.

V. kl. Liwiusz: ks. I., II., XXII.; Owidyusz: Metamorf.: Faeton, Dedal i Ikar, Penteusz, Orfeusz i Eurydyka, Apoteoza Cezara; Fasti: Herkules i Kakus, Zajęcie miasta Gabii; Elegie: Na śmierć Tybulla; Pożegnanie Rzymu, Zmienność szczęścia.

VI. kl. Czytano Sallustyusza Bellum Iugurthinum; Cycerona in Catilinam I.; Vergiliusza Aeneidos ks. I. i II.

VII. kl. Cicerona: Accusationis in C. Verrem Liber IV., De officiis Liber III; Vergilii: Aen. VI. wym. IX., XI., XII.

VIII. kl. Tacit. Ann. I. c. 1—15, 16—30; II. c. 5—26; IV. 1—9, 37—42, 57—59, 34—35, Ann. XVI. 21—35.

Horacego: C. I. 1, 7, 9, 18, 21, 26, 29, 31, 34, 36; II. 1, 3, 7, 10, 13, 18; III. 1, 2, 4, 8, 9, 13, 18, 21, 23, 28, 29, 30; IV. 1, 4, 5, 12. Epod. 4, 7, 9. — Sat. I. 4, 5; II. 3, 6; Epist. I. 4, 6, 19.

### b) Lektura grecka.

V. kl. Ksenof. Anab. (wyd. Fiderera) ust.: 1., 4., 7., 8., 15., 18; Cyroped. ust. 2., 4., 8.; Homera Il. ks. I. i III.; prywatnie czytano: Ksen. Anab. ustępy: 2., 3., 5., 7., 17.

VI. kl. Hom. Iliady ks. II., VI., VII., XIX., XX. Herodota Hist. ks. VIII. — Ksenof. Apolog. Cz. II. i O wartości przyjaciół.

VII. kl. Demosth. Φιλ. A, Ὀλυνθ. A, περὶ τῆς εἰρήνης. Odyss. ξ, ι, λ, φ, χ.

VIII. kl. Soph. Elektra. — Plato: Apologia, Euthyphro, Hom. Odys. λ.

### c) lektura polska.

V. kl. Wedle instrukcyi z r. 1905. czytanie ustępów w szkole i wykazywanie cech różnych rodzajów poezyi i prozy; nieprzeczytane ustępy z wypisów przeznaczono na lekturę domową. Pan Tadeusz A. Mickiewicza (w całości) i Kraszewskiego „Stara baśń“ (część. w domu).

VI. kl. Obok wypisów przeznacza się na lekturę obowiązkową: Treny, Odprawa posłów greckich, J. Kochanowskiego; Powrót posła, J. U. Niemcewicza; Pamiętniki Paska; trylogię Sienkiewicza; Listopad, H. Rzewuskiego.

VII. kl. „Maryę“ Malczewskiego; A. Mickiewicza „Konrada Wallenroda“ i „Dziady“ cz. III.; Al. Fredry „Śluby panińskie“ i „Zemstę“; Juliusza Słowackiego „Lillę Wenedę“ i „Kordyana“, a „Balladyne“ na lekturę domową. Obok tego wszystkie wyimki z wypisów.

VIII. kl. A. Mickiewicza „Pana Tadeusza“ jako lekturę szkolną i Krasińskiego: „Nieboską komedję“ i „Irydyona“, a jako lekturę domową „Przedświt“ i „Psalmy“ i Wyspiańskiego: „Wesele“. Z wypisów wszystkie wyimki.

### d) Lektura ruska.

V. kl. II. półrocze: Др. М. Пачовский: „Думи народні“ część I. i II.

VI. kl. I. półrocze: М. Устьяновича: „Страстний Четвер; II. półrocze: „Наталя“ i „Гарасько“ poematy М. Макаровского.

VII. kl. I. półrocze: „Гальшка Острожска“ Ом. Огоньского i „Маруся“ Kwitki. II. Półrocze: „Соняшний промінь“ Czajcenki.

VIII. kl. I. półrocze: „Над Чорним морем“ I. Lewickiego.



### e) Lektura niemiecka.

VI. kl. Wypisy szkolne (Ippoldt-Stylo). Lektura domowa obowiązkowa: I. Heldensage, II. Minna v. Barnhelm.

VII. kl. Lektura szkolna i uzupełniająca domowa. Z utworów dramatycznych czytano: König Ottokars Glück und Ende i z trylogii „Das goldene Vliess“: Der Gastfreund, Die Argonauten Grillparzera, Maria Stuart Schillera, Nathan der Weise Lessinga; z dzieł Goethego Hermann und Dorothea, Wielanda Oberon. Nadto czytano następujące ballady: Der getreue Eckart, Der Fischer, Der Zauberlehrling, Der Schatzgräber Goethego, Das verschleierte Bild zu Sais, Kassandra Schillera, Lenore Bürgera; z sielanek Vossa Der siebzigste Geburtstag oraz niektóre jeszcze utwory liryczne Walthera von der Vogelweide, Goethego i Schillera. — Lekturę domową prywatną stanowiły inne dzieła autorów z zakresu dziejów literatury niemieckiej do r. 1794, wypożyczane z biblioteki uczniów.

VIII. kl. Lektura szkolna i uzupełniająca domowa: Wallensteins Tod, Maria Stuart, Demetrius Schillera; Iphigenie auf Tauris i Faust Goethego; Sappho Grillparzera, Der Sohn der Wildnis Halma, König Lear Szekspira. Z drobniejszych utworów rozbierano: Die Glocke, Der Spaziergang Schillera, oraz wszystkie ballady tegoż autora; Euphrosyne, Alexis und Dora Goethego, Atta Troll Heinego w wyjątkach, Fausta Lenaua. — Jako lekturę domową prywatną czytali uczniowie wiele innych dzieł autorów klasycznych i najnowszych, z których treści zdawali sprawę w klasie.

### B) Przedmioty nadobowiązkowe.

1. *Historia kraju rodzinnego.* Naukę tę wykładano w klasie III., IV., VII. przez cały rok szkolny po jednej godzinie tyg.; w kl. VIII. w I. półroczu i w kl. VI. w II. półr. po jednej godzinie tygodniowo, według planu poleconego przez c. k. Radę szkolną krajową.

2. *Język francuski.* 4 oddziały równorzędne niższe, 8 godzin tygodniowo. Zastósowano metodę Berlitz'a: „Premier livre pour les adultes“ w pierwszym półroczu rozmówki w zakresie przedmiotów najbliższego otoczenia i najpotrzebniejszych pojęć gramatycznych; w drugim półroczu przeważały ustępy ciągłe oraz na nich osnute ćwiczenia.

3. *Rysunki*. 1. oddział 2 godz. tygod. (I. kl.) Stosunek rozciągłości ciał w ogóle i najważniejsze utwory geometryczne płaskie z poglądu. Uczniowie rysowali i nakładali farbami wodnymi: tabliczkę, zegar, koło, motyle, jak: admirała, cytrynkę, żałobnika, pazia, głogowca, bielinka i t. p. (II kl.) Pojęcie tła, horyzontu, pionu, punktu ocznego, punktów odstępu i płaszczyzny stanowiska. Skrócenie perspektywiczne i kierunek. Rysowano rozmaite przedmioty z natury w perspektywie.

II. odd. 2 godz. tygod. (III. i IV. kl.) Rysowano ołówkiem, kredką i farbami wodnymi rozmaite przedmioty, jak: czapkę, kask ułański i żandarmski, grzyby, muszle, trąby i t. p.

III. odd. 2 godz. tygod. (V.—VIII. kl.) Styl grecki, rzymski, bizantyński, romański, gotycki i renesansowy. Uczniowie rysowali głowy i twarze z odlewów gipsowych kredką i farbami.

Uwaga: Planu naukowego nie wyczerpano z powodu choroby nauczyciela, która trwała cztery miesiące.

4. *Kaligrafia*. Na naukę tego przedmiotu uczęszczali wyznaczeni uczniowie kl. I. i II., w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo.

Uczniowie pierwszego oddziału ćwiczyli się w piśmie polskim, niemieckim i ozdobnym. — Uczniowie drugiego oddziału ćwiczyli się w piśmie polskim, ruskim, niemieckim i wstęgowym.

5. *Śpiew*. Nauki śpiewu udzielano w 4 oddziałach po jednej godzinie tygodniowo, a to w 2 oddziałach śpiewu niższego, a w 2 wyższego. W oddz. I. (klasa I) wykładano o elementarnych pojęciach muzyki w ogólności, o tonie, nutach, kluczach z odpowiednimi ćwiczeniami, o gamach i odległościach muzycznych i śpiewano z tablicy i z nut łatwiejsze melodye. W oddz. II. (kl. II. III. i IV.) przerobiono w streszczeniu powyżej podany przedmiot oddz. I., a oprócz tego wykładano zasady muzyki jak o tworzeniu skal, tonacyi dur'owych i mol'owych, o transpozycyi, znakach muzycznych i sposobie ich wykonania, popierając równocześnie wykładaną teorię przykładami praktycznymi jakoteż jedno- i kilku-głosowymi pieśniami, czerpanymi z podręczników szkolnych Czubskiego, Dietza, Maszyńskiego, Matiuka, Rudnickiego i Worobkiewicza.

W oddz. III. (chór ruski) śpiewano w chórze męskim i mieszanym dawniejsze i nowsze pieśni cerkiewne (ruskie) różnych kompozytorów.

W oddz. IV. (chór polski) przerabiano w chórze męskim dawne i nowe pieśni kościelne (polskie i łacińskie) z towarzyszeniem organów, z orkiestrą i a capella. Tak jeden jak i drugi chór śpiewał w niedziele i święta w cerkwi i kościele; nadto wystąpiono połączonemi siłami parę razy w roku przy niektórych uroczystościach szkolnych, kościelnych i większych pogrzebach.

6. *Gimnastyka*. Na naukę gimnastyki zapisało się 3-9 uczniów. Podzieleni na 8, następnie na 12 oddziałów pobierali tę naukę w tyluż godzinach tygodniowo.

Stosownie do pory roku ćwiczenia odbywały się na wolnem powietrzu lub w sali gimnastycznej a w szczególności od września do 21. października 1907 i od 30. kwietnia 1908 do końca roku szkolnego ćwiczone na boisku, zaś od 23. października 1907 do 30. kwietnia 1908 w sali gimnastycznej. Na boisku uprawiano gry i zabawy ruchowe z przyborami i bez przyborów, lekką atletykę i musztrę. Z gier i zabaw przerobiono: Łapankę, Kot i mysz, Pytkę, Ostatnia dwójka wprzód, Jastrząb i kury, Murzyn, Chiński mur, Dwojak, Dzień i noc, Rabuś, Przerzywany król, Pościg, Wrywkę, Rzucankę, Wyścig Piłek, Piłkę do celu, Jeźdźcy i konie, Piłkę uszatą i Pięstówkę; z lekkiej atletyki: bieg, skok w dal i w wyż, skok o tyczce, rzut dyskiem i oszczepem; z musztry: ćwiczenia jednostek, zastępu i plutonu.

W sali gimnastycznej przerabiano ćwiczenia wolne z przyborami (ciężki, laski, maczugi) lub bez przyborów. W skład tych ćwiczeń wchodziły: postawy i zmiany, ruchy ramion, tułowia i nóg. Dalej ćwiczone na przyrządach szwedzkich, drabinkach, ławkach i w zastępach na drążku, poręczach, kółkach, orczyku, koniu, koźle, drabinie poziomej, ukośnej, pionowej i na krążniku. Ćwiczenia z pomocą współćwiczących jak piramidy i z oporem: mocowania i zapasy.

## IV. Tematy do wypracowań piśmiennych.

### a) *W języku polskim.*

Kl. V. a: Widok ze Storożysk (dom.) 2. Wieczera w zamku Horeszków (szkol.) 3. Prace i zajęcia rolnika na wiosnę i w jesieni. 4. Zdobyćcie Jerozolimy. 5. Epizody w II. ks. P. Tadeusza (Ich rola w epopei i znaczenie). 6. Charakterystyka Skałwińskiego. (Latarnik). 7. Charakterystyka Grażyny. 8. Stopnio-

wanie boleści w Ojcu Zadżumionych. 9. Lud w Wiesławie Brodzińskiego. 10. Rozwinać myśl dwuwiersza B. Zaleskiego:

Mąż, po którym na ziemi ma tu ślad pozostać,

Od najrańszych lat bierze duchową już postać.

11. W starym zamku Sobieskich. (Wrażenia z wycieczki do Podhorzec). 12. Wiosna tegoroczna (opis). 13. Charakterystyka Jacka Soplicy. 14. Obraz puszczy u Mickiewicza i Sieroszewskiego (porównanie).

Kl. V. b: 1. Zgon Hektora (szk.) 2. Dlaczego mówimy za Herodotem, że Egipt jest darem Nilu? (dom.) 3. Dwór soplicowski i gospodarstwo sędziego (szk.) 4. Co to są wulkany, ich przyczyny, działalność i znaczenie w przyrodzie? (dom.) 5. Jakich argumentów użył Rymwid, ażeby odwieść Litawora od znoszenia się z Krzyżakami? (szk.) 6. Prawodawstwo Solona (dom.) 7. Osnowa „Ojca zadżumionych“ (szk.) 8. Powstanie i rozkwit związku morskiego ateńskiego (dom.). 9. Jak odzyskali Stanisławowie swoją córkę Halinę? (szk.) 10. Mowa i pismo, dwa potężne środki porozumiewania się ludzi (dom.) 11. Objasnić przewodnią myśl pieśni A. Asnyka p. tytułem „Słonko“ (szk.) 12. Zwiastuny wiosny (dom.) 13. Podać tok myśli kazania ks. Piotra Skargi: „O Miłości ojczyzny (szk.) 14. Pokuta ks. Robaka (dom.)

Kl. VI. a: 1. (dom.) Reformy Grakchów. 2. (szkol.) Rozwój oświaty w Polsce do XVI. w. 3. (dom.) Jakim zmianom uległ ustrój Polski w XV. i XVI. w.? 4. (szkol.) Jak Rey wyobraża sobie żywot szczęśliwy? 5. (dom.) Zalety i wady szlachty polskiej w XVIII. w. (na podstawie lekt. dom. „Listopad“ Rzewuskiego). 6. (szk.) Skrzetuski jako ideał rycerza polskiego w XVII. w. 7. (dom.) Znaczenie Kochanowskiego w literaturze polskiej. 8. (dom.) „Głupiec jak muł we młynie, związane ma oczy. I ciągle ruszając się, ciągle w miejscu kroczy“. 9. (szkol.) Charakterystyka I. okresu literatury polskiej. 10. (dom.) Geneza „Odprawy posłów“ i aluzje polityczne w niej. 11. (szkol.) Miłość ojczyzny w „Kazaniach sejmowych“. 12. (dom.) Dążność do stworzenia epopei narodowej w XVII. w. 13. (szk.) Charakterystyka Paska (na podst. lekt. dom.) 14. (dom.) „Nie ów zły, kto w śnie szczęścia staje się winniejszy, lecz kto, klęską obudzon wad swoich nie zmniejszy.“ Brodziński.

Kl. VI. b. I: 1. Światło, jego istota i znaczenie. 2. Zajęcie i przyjemności ziemianina na wiosnę i w jesieni (wedł. Reja). 3.



Modrzewski i Orzechowski (charakt. porówn.) 4. Ideał dworzanina według Górnickiego. 5. Achilles (na podst. Iliady). 6. Dyspozycja i szkic Satyra. 7. Charakterystyka Anteusza. II. półr. 1. Dlaczego I. okres literatury polskiej nazywamy złotym? 2. Treść lamentu Starowolskiego. 3. Charakterystyka Kmicica. 4. Czasy saskie i upadek literatury, 5. Polska za panowania St. Augusta. 6. Starsi i nowsi poeci okresu Stanisławowskiego. 7. Wpływy franc. na literaturę polską w drugiej połowie XVIII. w.

Kl. VII. a: 1. (dom.) Pisarze polityczni okresu saskiego. 2. (szkol.) Zapatrywania Morawskiego na walkę klasyków z romantykami, zawarte w jego listach do obu stronnictw. 3. (dom.) Geneza i idea Konrada Wallenroda. 4. (szkol.) Znaczenie wojny trzydziestoletniej. 5. (dom.) Mickiewicz jako messyanista. 6. (dom.) „Płomień rozgryzie malowane dzieje, Skarby mieczowi spustoszą złodzieje, Pieśń ujdzie cało...” 7 (szkol.) Miłość ojczyzny jako idea przewodnia poezji Mickiewicza. 8. (dom.) Byronizm w Marji Malczewskiego. 9. (szkol.) Sankcja pragmatyczna i zabiegi o jej uznanie. 10. (dom.) „Nie pomogą próżne żale... Ból swój niebu trzeba zlecić A samemu wciąż wytrwale, trzeba naprzód iść i świecić!” (Asnyk—Słonko).

Klasa VII. b: 1. Rozwiniąć myśl zawartą w zdaniu Goethego:

„Talent się kształci w ciszy i spokoju

Ale charakter pośród życia boju“,

2. Stronnictwo reform w „Powrocie posła“ J. U. Niemcewicza, na podstawie lektury dawnej. 3. Jakie obowiązki wkłada J. Kochanowski na uczącą się młodzież w wierszu:

Służny poczeiwej sławie, a jako kto może,

Niechaj ku pożytkowi dobra wspólnego pomoże.

4. I. Krasicki a A. Naruszewicz: Charakterystyka porównawcza. 5. Udział Fr. Morawskiego w walce klasyków z romantykami i jego zapatrywania na podstawie dwóch jego listów. II. kurs. 1. Uzasadnić przykładami z historii zdanie, że udziałem wielkich ludzi była zazwyczaj niewdzięczność narodu. 2. Ballady Mickiewicza. 3. Szkoła ukraińska. 4. Wpływ Byrona na młodzieńcze utwory Słowackiego. 5. Konrad a Kordyan. (porównanie).

Kl. VIII. a: 1 (dom.) Patriotyzm a szowinizm. 2. (szkol.) Dlaczego Mickiewicza uważamy za największego poetę polskiego? 3. (dom.) Znaczenie i rola Masynissy w Irydionie. 4. (szkol.) Istota i znaczenie humanizmu. 5. (dom.) Geneza Nieboskiej komedii. 6. (szk.) Przedświt jako najwyższy wyraz messyanizmu pol-



skiego. 7. (szk.) Rzut oka na poezję w kraju po r. 1831: 8. (szkol.) Znaczenie poezji w życiu narodu.

Klasa VIII. b: 1. Słowacki jako dramaturg. 2. (szkol.) Zasługi Al. hr. Fredry około rozwoju komedji polskiej 3. (dom.) Idea Irydiona 4. (szkoln.) Dlaczego Pankracy nie zwyciężył? 5. (dom.) Rozwój polskiej poezji epicznej. 6. (szkol.) Charakterystyka Krasińskiego. 7. (szkoln.) Ateny i Rzym jako ogniska cywilizacyi w starożytnym świecie. 8. (szkol.) Znaczenie nauki historyi literatury ojczystej.

### *b) W języku ruskim.*

Kl. V. 1. Мій вакаційний побут і виїзд з батьківського дому — лист до давного товариша — (dom.) 2. Лицарська смерть Тимоша (szkol.). 3. Бережани в часі осіннього торгу (dom.). 4. Стріча Дантого з Вергілієм — на підставі шкільної лектури (szkol.). 5. Сьвятий вечір в моїм родиннім домі. (dom.). 6. Доля Марка богатиря в легенді „Богатий Марко“ (szkol.). 7. Хуртовина — образок — (dom.). 8. Душевний настрій Шевченка зображений в елегіях (szkol.). 9. Великдень в родиннім домі (dom.). 10. Духова культура київської Руси в домонгольській добі (szkol.). 11. Характеристичні ціхи козацких дум (dom.).

Kl. VI. 1. Город а школа (dom.). 2. Заслуги Теодозія Печерського около розвитку чернечого житя на Руси (szkol.). 3. Значіне средств комунікаційних для культури (dom.). 4. Одно гниле яблуко заразить багато здорових (szkol.). 5. Дружинна поезия старинної Руси (dom.). 6. „Хожденіє Богородиці по мукам“ як взорець апокрифу про позагробове жите (szkoln.). 7. Люд а нарід (dom.). 8. Характеристика середного періоду українсько-руської літератури (szkol.). 9. Літний вечір (dom.).

Kl. VII. 1. Пояснити приповідку: „Як посієш, так зійде“ (dom.). 2. Заслуги Котляревського на поли українського письменства (szkol.). 3. Пояснити приповідку: „Хто високо літає, той низько сідає“ (dom.). 4. Байки Гребінки (szkol.). 5. Рільництво і промисл в парі (dom.). 6. Як розуміти висказ Шевченка: „Треба й на чужі люди подивитись, як живуть?“ (dom.). 7. Значіне „Рускої Трійці“ для галицького відродження (szkol.). 8. Духові прикмети українсько-руської народности — на підставі монографії Костомарова „Дві рускі народности“ — (szkol.). 9. Романтизм на Україні перед Шевченком (dom.). 10. Поет і

його становище в суспільності в розуміню Шевченка — на підставі вірша послідного: „Перебендя“ (szkol.).

Kl. VIII. 1. Якими прикметами визначаєсь образований чоловік? (dom.). 2. Характеристика „Сопка й Бруховецького в „Чорній Раді“ Куліша (szkol.). 3. Значінє плуга, меча й пера в історії розвою людскости (dom.). 4. Порівнанє байок Глібова з Гребінчиними (szkol.). 5. Розвинути гадку Т. Шевченка: „Добре тому, чия душа й дума добро навчила ся любити“ (dom.). 6. „Таки живе надія в серці, нехай живе, не виганяй“ (szkol.). 7. Гуцули в повістях Федьковича (szkol.). 8. Марко Кравченко як представитель народника — на підставі повісти Чайченка: „Соняшний промінь“ (szkol.)

*c) W języku niemieckim.*

Kl. Va. 1. (szk.) König Bauer (Inhaltsangabe). 1. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Der tote Soldat“ von Seidl. 3. (szk.) Tantalos' Leben und Tod. 4. (dom.) Der Chor der Eumeniden. 5. (szk.) Die Erziehung in Sparta. 6. (dom.) Der Spruch von Rückert:

„Der Verstand ist im Menschen zu Haus

Wie der Funken im Stein;

Der schlägt nicht von sich selbst heraus,

Er will hinausgeschlagen sein“

ist durch Beispiele aus dem Leben zu begründen. 7. (szk.) Wie wurde Andreas Hofer gefangen genommen? 8. (szk.) Tells Flucht und Rache. 9. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Die Bürgerschaft“ von Fr. Schiller. 10. (szk.) Die Schlacht bei Marathon. 11. (dom.) Die Enttäuschungen des Skawiński. 12. (szk.) Die Charakteristik des Friedensrichters. 13. (szk.) Japan als konstitutioneller Staat. 14. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: Der Graf von Habsburg“ von Fr. Schiller.

Kl. Vb. 1. (szk.) Des Kaisers neue Kleider (Inhaltsangabe). 2. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Der Prozess“ v. Gellert. 3. (szk.) Der Bruderzwist zwischen Atreus und Thyest. 4. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Die Kraniche des Ibykus“ von Fr. Schiller. 5. (szk.) Die Erziehung in Athen. 6. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Das Kind der Sorge“ von Herder. 7. (szk.) Andreas Hofers Tod. 8. (szk.) Tells meisterhafter Schuss. 9. (dom.) Wie gewinnt der Tyrann die Überzeugung „Die Treue, sie ist doch kein leerer Wahn“ (nach Schillers Bürgerschaft). 10. (szk.) Die Schlacht bei Salamis. 11. (dom.) Der Spruch:

„Scheint dir oft zu gering  
 Das Errungene im Vergleiche,  
 Jahr auf Jahr nur ein Ring  
 Wächst zum Riesen auf die Eiche“

ist durch Beispiele aus dem Leben zu begründen. 12. (szk.) Die Rache des Orest. 13. (szk.) Ein athenisches Gymnasium. 14. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Ballade“ von Göthe.

Kl. VIa. (szk.) Brauns Botschaft an Reineke. 2. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Hektors Abschied“ von Fr. Schiller. 3. (szk.) Klopstocks Jugend. 4. (dom.) Der Kampf des Ritters mit dem Drachen. 5. (szk.) Inhaltsangabe des Märchens: „Dornröschen“ von Gebr. Grimm. 6. (szk.) Warum hatte Rom zur Zeit Cäsars einen kosmopolitischen Charakter? 7. (dom.) Der Spruch von Güll:

Das Lehren ist kein Scherz, das Lernen ist kein Spiel,  
 Ernst ist das Leben und nur ernst führt dich ans Ziel,  
 Wer spielend lernen will, wird alles spielend treiben;

Im Spiele wirst du kein Mann, wirst immer Knabe bleiben“  
 ist durch Beispiele aus dem Leben zu begründen. 8. (szk.) Die Räuber von Schiller. 9. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Das Glück von Edenhall“. 10. (szk.) Die Werbung Siegfrieds um Kriemhilds Hand. 11. (dom.) Die Schlacht bei Artemisium. 12. (szk.) Der Einfluss der Kreuzzüge auf den Handel. 13. (szk.) Die Zukunft Roms nach Jupiters Verheissung. 14. (dom.) Die Charakteristik Tellheims.

Kl. VIb. 1. (szk.) Reineke vor Gericht. 2. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „An meine Mutter“ von Heine. 3. (szk.) Lessings Studentenjahre. 4. (dom.) Der heurige Herbst. 5. (szk.) Gedankengang des Gedichtes: „Lorelei“ von Heine. 6. (szk.) Die äussere Beschaffenheit Roms zur Zeit Cäsars. 7. (dom.) Patroklos Schild. 8. (szk.) Schiller als Regimentsmedikus. 9. (dom.) Gedankengang des Gedichtes: „Die Teilung der Erde“. 10. (szk.) Der Kampf Siegfrieds mit Brunhild. 11. (dom.) Wie will Cicero Catilina bewegen, Rom zu verlassen? 12. (szk.) Siegfrieds Tod. 13. (szk.) Themistokles' Charakter. 14. (dom.) Die Charakteristik Minnas.

Kl. VIIa. 1. (dom.) Anteil der Bewohner der Stadt an dem Schicksal der Vertriebenen. Nach Goethes Hermann u. Dorothea. 2. (szk.) Siegfrieds Tod. Nach dem Niebelungenliede. 3. (dom.) Ursachen des Müssigganges. 4. (szk.) Minnesang und Meistersang. 5.

(dom). Was regte die Völker der Christenheit zu Kreuzzügen an? 6. (szk.) Hüons Erlebnisse in Bagdad. Nach Wielands Oberon. 7. (dom.) Phrixus und das goldene Vliess, nach Grillparzers Trilogie. 8. (szk.) Bürgers Lenore. Gedankengang. 9. (dom.) Zusammenkunft Maria Stuarts mit Elisabeth in Schlossparke zu Fotheringhay.

Kl. VIIb 1. (dom.) Zukunftspläne der Eltern Hermanns. Nach Goethes Hermann und Dorothea. 2. (szk.) Politische Bestrebungen und Machtzunahme des Königs Ottokar von Böhmen. 3. (dom.) Warum sind so viele Menschen mit ihrem Stande unzufrieden? 4. (szk.) Die Artur- und die Gralsage. 5. (dom.) Der Humanismus als Ausgangspunkt der reichen Entfaltung der polnischen Literatur im XVI. Jahrhundert. 6. (szk.) Oberons und Titanias Entzweigung und Versöhnung. Nach Wielands Oberon. 7. (dom.) Das verletzte Gastrecht rächen die Götter an Aietes. Grillparzer: „Goldenes Vliess“. 8. (szk.) In wiefern ist Lessing berechtigt seinen Nathan den Weisen zu nennen? 9. (dom.) Burleigh und Leicester. Vergleichende Charakteristik.

Kl. VIIla. 1. (dom.) Merkmale des Sturmes und Dranges in Werthers Leiden. 2. (szk.) Oktavio Piccolomini vereitelt Wallensteins Pläne. Nach Schillers Wallenstein. (Tod.) 3. (dom.) Das Wesen der polnischen Romantik. 4. (szk.) Das Tragische in Maria Stuarts Schicksalswandlungen. 5. (szk.) Die Kultur trägt über das Bardarentum den Sieg davon durch Vermittlung der Liebe. Nach Goethes Iphigenie auf Tauris. 6. (szk.) Was hat den Sturz Napoleons herbeigeführt? 7. (szk.) *Aequam memento rebus in arduis servare mentem.* Horaz.

Kl. VIIlb. 1. (dom.) Was drängt Wallenstein zur Tat? Nach Wallensteins Tod: Schiller. 2. (szk.) Wie ist es Oktavio Piccolomini gelungen den Obersten Buttler von Wallenstein abwendig zu machen? Nach Schillers Wallenstein. 3. (dom.) Der Kreislauf des Blutes im menschlichen Körper und dessen physiologische Bedeutung. 4. (szk.) Der ungezügelter Wahrheitsdrang in Goethes Faust. 5. (szk.) Freiheitsbestrebungen der Völker im XIX. Jahrhundert. 6. (szk.) Die Lösung des Tantalidenfluches in Goethes Iphigenie auf Tauris. 7. (szk.) Wie wirkt die unwiderstehliche Kraft der Sympathie in Goethes Wahlverwandtschaften und Grillparzers Sappho?



d) *Do egzaminu dojrzałości.*

1. dla oddziału A):

1. Zadanie polskie: a) Dzieje humanizmu polskiego, b) Epopeja napoleońska i jej znaczenie w dziejach ludzkości, c) Nasz system planetarny,
2. Zadanie łaciń.-pols. Verg. Aen. III. 472—505.
3. Zadanie grec.-pols. Plato Sympos. pag. 179B—180A.

2. dla oddziału B):

1. Zadanie pols.: a) Kierunek wieszczy w poezji naszej i jego wpływ na społeczeństwo, b) Znaczenie kościoła w wiekach średnich, c) O rozmaitych rodzajach oświecenia.
2. Zadanie łac.-pols: Cic. Pro L. Murena 15.
3. Zadanie grec.-pols: Odyssei XXIII, 53—79.

3. dla oddziału C):

1. Zadanie polskie: a) Humanizm w Polsce i jego przedstawiciele, b) Rozwój konstytucji polskiej, c) O środkach porozumiewania się na odległość.
2. Zadanie łac.-pols.: Liwiusza 29, 1.
3. Zadanie grec.-pols.: Ksenof. Agesil.

## V. Wykaz książek szkolnych,

*których używać się będzie w tutejszym zakładzie w roku szkol. 1908/1909.*

### Klasa I.

*Religia:* a) *rit. lat.* Ks. Śłószarz, Katechizm religii katol. Wyd. 2. Lwów 1899. — 1 K.

b. *rit. gr.* Середний катихизм христ. катол. релігії одобрений австр. Епископатом, Львів 1906. — Opr. 80 hal.

*Język łaciński:* Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego Wyd. 2—5 Lwów, 1903. Opr. 1 K.

Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wyd. 5. oprac. przez. A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Lwów 1907. — Opr. 1 K. 20 h.

*Język polski:* Konarski Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1902. — Opr. 50 h.

Próchnicki i Wójcik, polskie Wypisy dla I. klasy. Wyd. 3—4. Lwów 1905 — Opr. 1 K. 50 h.



*Język ruski*: Według planu B. Коцовский i Огоновский, Методична граматика рускої мови. Львів 1903 — Opr. 50 h.  
Читанка руска для I. класи шкіл середних. Вид. I. i II. Львів 1905. — Opr. 2 K.

*Język niemiecki*: German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 6. Lwów 1906. — Opr. 1 K. 80 h.

*Geografia*: Romer, Geografia, Lwów, 1904. — 1 K. 40 h.  
Nowe wydanie w druku.  
Atlas Romera — 1 K. 60 h.

*Matematyka*: Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wyd. 1—5. Sanok 1906. — Opr. 1 K. 20 h.  
Jamrógiewicz, Geometria poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. — Opr. 2 K.

*Historia naturalna*: Nussbaum-Wisniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wydanie 1. i 2. Lwów 1906. 3 K. 40 h.  
Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 6. Kraków 1907. — Opr. 2 K. 60 h.

Dla paralelki utrakwistycznej:

*Geografia*: Беноні-Матієв, короткий начерк географії для ужитку шкіл. Львів 1907. — Opr. 1 K. 20 h.

*Matematyka*: Огоновский П., Учебник арифметики для низших клас. Часть I. Вид. 3. Львів 1906. — Opr. 1 K. 60 h.  
Мочник-Савицкий, Наука геометрії з погляду для низших клас. Часть I. Львів 1903. — Opr. 1 K. 60 h.

*Historia naturalna*: Верхратский, Зоологія на низші класи. 1—2 вид. Львів 1906. — Opr. 3 K.

## Klasa II.

*Religia*: a) *rit. lat.* Ks. Słószarz. Katechizm religii katol. Wyd. 2. Lwów 1899. — Opr. 1 K.

b) *rit. gr.* Середний катихизм християнсько-католицької релігії одобрений австр. єпископатом. Львів 1906. — 80 h.

*Język łaciński*: Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1—5. Lwów 1902. — Opr. 1 K.  
Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy oprac.

przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Lwów 1905. — Opr. 2 K.

*Język polski*: Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. i 10. Lwów 1906. — Opr. 2 K. 40 h.

Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. Wyd. 1—3 Lwów 1905. — Opr. 1 K. 80 h.

*Język ruski*: Według planu B. Б. Коцовский i Г. Огоновский. Методична граматика рускої мови. Львів 1903. Opr. 50 h, Читанка руска для II. класи. Вид. 3. Львів 1907. Opr. 2 K.

*Język niemiecki*: German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 5. Lwów 1907. — Opr. 2 K. 20 h.

*Geografia i Historia powszechna*: Baranowski i Dziedzicki. Geografia powszechna w opracowaniu dr. Eug. Romera. Wyd. 11. Lwów 1906. — Opr. 3 K.

Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. Wyd. 3. Lwów 1908. — Opr. 2 K.

Atlas Kożenn-Gustawicz. — 8 K.

*Matematyka*: Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wyd. 5. Sanok 1906. — Opr. 1 K. 20 h.

Jamrógiewicz, Geometria poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. — Opr. 2 K.

*Historia naturalna*: Nusbaum-Wisniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Lwów 1906. — 3 K. 40 h. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 6. Kraków 1907. — 2 K. 60 h.

Dla paralelki utrakwistycznej:

*Język ruski*: Коцовский - Огоновский, Методична граматика рускої мови. Львів 1903. — Opr. 50 h.

Читанка руска для II. класи шкіл середних. 3. вид. Львів 1907. — Opr. 2 K.

*Geografia i historia*: Калитовский, Учебник географії для шкіл середних. Львів 1900. — Opr. 2 K. 50 h.

Семкович-Льницький, Оповідання з історії всесвітньої для низших клас. Ч. I. Львів 1895. — 2 K.

*Matematyka*: Огоновский П., Учебник арифметики Ч. I. 3. вид. Львів 1906. — Opr. 1 K. 80 h.

Мочник-Савицкий, Наука геометрії з погляду. Ч. I. Львів 1903. — Opr. 1 K. 60 h.

*Historia naturalna*: Верхратский, Зоологія на низші класи. 2. вид. Львів II. i III. вид. 1906. — Opr. 3 K.

Верхратский, Ботаника на низші кляси. Львів I. і II. вид. 1905. — Opr. 3 K. 20 h.

### Klasa III.

- Religia: a) rit. lat.* Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1.—3. Lwów 1906. — Opr. 1 K. 40 h.  
Ks. Dąbrowski, Historya biblijna zakonu starego. Wyd. 1—4. Stanisławów 1899. — Opr. 1 K. 60 h.
- b) rit. gr.* Торонський А. Історія біблійна старого завіта. Вид. 2. Львів 1899. — Opr. 2 K.  
Торонський, Літургіка. Вид. 3. Львів 1905. — Opr. 1 K. 60 h.
- Język łaciński:* Samolewicz-Soltyś, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—8. Lwów 1906. — Opr. 2 K. 40 h.  
Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 2—4. Lwów 1903. — Opr. 1 K. 60 h.  
Cornelius Nepos. Wyd. Patočka-Zawiliński. — 1 K. 50 h.
- Język grecki:* Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. — Opr. 3 K. 40 h.  
Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Wyd. II. Lwów 1905. — Opr. 2 K. 80 h.
- Język polski:* Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9—10. Lwów 1906. — Opr. 2 K. 40 h.  
Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1904. Wyd. II. — Opr. 2 K.
- Język ruski:* Według planu B. Стоцкий-Гартнер, Граматика руска. Вид. II. Lwów 1908. — Opr. 2 K.  
Читанка руска для III. кляси шкіл середних. Львів 1896. Opr. 2 K. 40 h. — Nowe wydanie w druku.
- Język niemiecki:* German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 3. i 4. Lwów 1907. — Opr. 2 K. 40 h.  
Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 3. Lwów 1907. — Opr. 2 K. 20 h.
- Geografia i Historia powszechna:* Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna w opracowaniu Dr. E. Romera. Wyd. 11. Lwów 1906. — Opr. 3 K.  
Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Wyd. 1—2. Lwów 1905. — Opr. 2 K.  
Rawer, Dzieje ojczyste. Wydanie 1—3. Lwów 1904. Opr. 2 K. — Wyd. 4. w druku.  
Atlas jak w kl. II.

*Matematyka*: Brzostowicz, Początki Arytmetyki i Algebry. Część II. Wyd. 1—3. Sanok 1903. — Opr. 1 K.

Jamrógiewicz, Geometria poglądowa. Wyd. 2—3. Lwów 1901. — Opr. 2 K.

*Fizyka*: Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4—5. Kraków 1906. Opr. 2 K.

*Historia naturalna*: Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii dla klas niższych. Lwów 1903. — Opr. 1 K. 60 h.

Dla paralelki utrakwistycznej :

*Język ruski*: Смаль-Стоцкий-Гартнер, Граматика Вид. II. Львів 1908. — Opr. 2 K.

Читанка руска для III. класи шкіл середніх. Львів 1896. Opr. 2 K. 40 h. (Нове видане в друку).

*Geografia i historia*: Калитовский, Учебник географии для шкіл середніх. Львів 1900. — Opr. 2 K. 50 h.

Семкович-Ільницький, Оповідання з історії всесвітної. Часть II. Львів 1897. — Opr. 2 K.

*Matematyka*: Огоновский II., Учебник арифметики для низших клас. Часть II. Вид. II. Львів 1907. — Opr. 1 K. 80 h.

Савицкий, Наука геометрії з погляду. Часть II. 1901. — 1 K.

*Fizyka*: Огоновский II., Учебник фізики для низших клас. Львів 1897. — Opr. 2 K. 40 h.

*Historia naturalna*: Ломницкий-Верхратский, Мінеральогія на низші класи 2 вид. Львів 1898. — Opr. 1 K. 40 h.

#### Klasa IV.

*Religia*: a) rit. lat. Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—3. Lwów 1906. — Opr. 1 K. 40 h.

b) rit. gr. Торонський, Літургіка. Вид. III. Львів 1906. — Opr. 1 K. 60 h.

*Język łaciński*: Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—8. Lwów 1906. — Opr. 2 K. 40 h.

Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1—3. Lwów 1905. — Opr. 2 K.

Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowski. 2 K. 40 h.

Ovidius. Wyd. Sedlmayer-Bednarski 2 K.

*Język grecki*: Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. — Opr. 3 K. 40 h.

Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Wyd. II. Lwów 1905. — Opr. 2 K. 80 h.

*Język polski*: Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. i 10. Lwów 1906. — Opr. 2 K. 40 h.

Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Wyd. 1. i 2. 1906. — Opr. 2 K. 40 h.

*Język ruski*: Według planu B. oddział a) Смаль-Стоцкий-Гартнер, Граматика руска. Львів 1893. Opr. 2 K.

Читанка руска для IV. кляси шкіл середних. Львів 1897. Opr. 2 K. 40 h.

*Język niemiecki*: German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3. Lwów 1904. — Opr. 2 K. 60 h.

Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1903. Wyd. 2. — Opr. 2 K. 20 h.

*Geografia i Historia powszechna*: Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. — Wyd. III. w druku.

Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 5. zmienione i przerobione przez Bolesława Baranowskiego. Lwów 1907. — Opr. 1 K. 20 h.

Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1—3. Lwów 1904. — Opr. 2 K.

*Matematyka*: Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Wyd. 1—3. Sanok 1903. — Opr. 1 K.

Jamrógiewicz, Geometria pogładowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.

*Fizyka*: Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4—5. Kraków 1906. — Opr. 2 K.

Dla paralelki utrakwistycznej:

*Język ruski*: Смаль-Стоцкий-Гартнер, Граматика руска. Львів 1893. Opr. 2 K.

Читанка руска для IV. кляси. Львів 1897. (Нове вид. в друку). — Opr. 2 K. 40 h.

*Geografia i historia*: Семкович-Поляньский, Оповідання з історії всесвітної для низших кляс. Часть III. Львів 1898. — Opr. 2 K.

Беноні-Маєрський-Поляньський, Географія австро-угорської монархії. Львів 1899. — Opr. 1 K. 20 h.

*Matematyka*: Огоновский II., Учебник арифметики для низших кляс. Часть II. Львів 1898. — Opr. 2 K. 40 h.

Савицкий, Наука геометрії. Часть II. 1901. — 1 K.

*Fizyka*: Огоновский II., Учебник фізики для низших кляс. Львів 1897. — Opr. 2 K. 40 h.



### Klasa V.

*Religia* : a) *rit. lat.* Ks. Dr. Maciej Sieniatycki, Ogólna katolicka dogmatyka. Lwów 1906. — 2 K.

b) *rit. gr.* A. Тороньский, Христ. катол. догматика фундаментальна і апольоґетика для кляс висших. Вид. II. Львів 1907. — Opr. 2 K.

*Język łaciński* : Livius. Wyd. Zingerle-Majchrowicz. — 2 K.

Ovidius. Wyd. Sedlmayer-Bednarski — 2 K. 40 h.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. 5—7. Lwów 1901. — Opr. 2 K. 40 h.

*Język grecki* Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 3. Lwów 1902. — Opr. 2 K. 40 h.

Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler-Sołtysik. — 1 K. 20 h.

Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. — Opr. 3 K. 40 h.

*Język polski* : Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2—3. Lwów 1906. — Opr. 3 K.

Pan Tadeusz, w wyd. Macierzy polskiej. — 20 h.

*Język ruski* : Według planu B. K. Лучаковский, Вірні прози і поезії для кляси V. Львів 1894. Nowe wydanie w druku. Opr. 3 K. 60 h.

*Język niemiecki* : Julius Ippoldt u. Adolf Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Teil. V. Klasse Lwów 1905. Wyd. II. w druku. — 4 K.

*Geografia i Historia powszechna* : Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. — Opr. 2 K. 40 h.

*Matematyka* : Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Lwów 1906. — Opr. 4 K.

Moćnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5. i 6. Lwów 1906. — Opr. 4 K. 20 h.

*Historia naturalna* : Wiśniowski, Zasady mineralogii i geologii. Wyd. 1. i 2. Lwów 1906. — 3 K.

Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. IV. przerobione. Kraków 1908. — 3 K.

### Klasa VI.

*Religia* : a) *rit. lat.* Ks. Dr. Sieniatycki, Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1908. — Opr. 2 K. 20 h.

b) *rit. gr.* Тороньский, Догматика частна для висших кляс. Львів 1895. — Opr. 2 K.

- Język łaciński*: Sallustius, Wyd. Klimscha-Sołtysik B. Catil. — 60 h.  
 Vergilius, Wyd. Eichler-Rzepiński. — 1 K. 60 h.  
 Cicero. In Catilinam. Wyd. Kornitzer-Sołtysik. — 70 h.  
 Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów. — Opr. 2 K. 40 h.
- Język grecki*: Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. — Opr. 2 K. 40 h.  
 Homera Iliada. Część I. jak V. i II. Wyd. Scheindler-Sołtysik. — 1 K. 40 h.  
 Herodot. Wyd. Scheindler-Terlikowski. — 2 K.  
 Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—2. Lwów 1898. — Opr. 3 K.
- Język polski*: Tarnowski i Wójcik. Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. — Opr. 3 K. 30 h.  
 Kochanowskiego Odprawa posłów. Wyd. West. — 60 h.
- Język ruski*: Według planu B. Барвіньский, Виїмки з рускої словесности. Вид. 3. Львів 1904. — Opr. 1 K. 50 h.
- Język niemiecki*: Ippoldt u. A. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. II. Teil. VI Klasse. Lwów 1906. — Opr. 4 K.  
 Minna v. Barnhelm. — 50 h.
- Geografia i Historia powszechna*: Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. — Opr. 2 K. 40 h.  
 Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wyd. 1—4. Kraków 1906. — Opr. 2 K. 40 h.  
 Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. — Opr. 2 K. 80 h.  
 Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. — Opr. 2 K.
- Matematyka*. Dziwiński, podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Lwów 1906. — Opr. 4 K.  
 Mochnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 6. Lwów 1906. — Opr. 4 K. 20 h.  
 Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. 1 K. 20 h.
- Historia naturalna*: Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. — Wyd. 1—3. Lwów 1907. — Opr. 3 K.

### Klasa VII.

- Religia*: a) *rit. lat.* Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 4. Tarnów 1908. — Opr. 2 K.

b) *rit. gr.* Дорожинський, Етика. Lwów 1904. — 2 K.  
70 h.

*Język łaciński*: Cicero pro S. Roscio, Wyd. Kornitzer-Soltys.  
Tusculan. disp. lib. V. — 1 K. 80 h.

Vergilius, Wyd. Eichler-Rzepiński. — 1 K. 60 h.

Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd.  
5—6. Lwów 1901. — Opr. 2 K. 40 h.

*Język grecki*: Homera Odyssea. Wyd. Christ.-Jezienicki. — 2 K. 40 h.  
Demostenes, Wyd. Wotke-Schidt. — 1 K. 40 h.

Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1898. —  
Opr. 3 K.

*Język polski*: Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I.  
Wyd. 1—3. Lwów 1903. — Opr. 3 K. 30 h.

Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie. Część II. Wyd.  
1—3. Lwów 1906. — Opr. 3 K. 60 h.

Małczewskiego Marya, Wyd. Westa. — 60 h.

Słowackiego Balladyna, Nakł. Westa. — 60 h.

*Język ruski*: Według planu B. Барвіньський, Виїмки з народної  
літератури XIX. в. Ч. I. Вид. 2—4. Львів 1905. — 4 K.

*Język niemiecki*: Ippoldt u. Stylo, Deutsches Lesebuch für die  
oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. III. Teil.  
VII. Klasse. Lwów 1907. — 4 K. 60 h.

Willh. Tell (I. sz.) Wyd. Graeser. — 60 h.

Jungfrau v. Orleans. Wyd. Graeser. — 60 h.

*Geografia i Historia powszechna*: Zakrzewski, Historia po-  
wszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. — Opr.  
2 K. 80 h.

Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3.  
Kraków 1901. — Opr. 2 K.

*Matematyka*: Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1—2. Lwów  
1898. — Opr. 3 K. 60 h.

Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd.  
3—5. Lwów 1902. — Opr. 4 K.

Kranz, zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych.  
Wyd. 1. i 2. Kraków 1905. — 3 K. 50 h.

Kranz, Logarytmy, Kraków 1902. — Opr. 1 K. 20 h.

*Fizyka*: Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas.  
Wyd. 3. i 4. Kraków 1906. Opr. 3 K. 40 h.

*Propedeutyka filozoficzna*: Nuckowski, Początki logiki ogólnej.  
1903. — Opr. 2 K.

### Klasa VIII.

*Religia*: a) *rit. lat.* Ks. Jougan, *Historia kościoła katolickiego*. Wyd. 3. Lwów 1907. — Opr. 2 K.

b) *rit. gr.* Ваплер-Стефанович, *Історія христ. католицької церкви*. Lwów 1903. — 2 K.

*Język łaciński*: Horatius, Wyd. Dolnicki-Librewski. — 1 K. 50 h.  
Tacitus, Wyd. Weidner-Staromiejski. — 2 K. 20 h.

Samolewicz-Sołtysik, *Gramatyka języka łacińskiego*. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. — Opr. 2 K. 40 h.

*Język grecki*: Platon, *Apologia i Kryton*, Wyd. Christ-Lewicki. 80 h.

Sofokles, *Antyгона*, Wyd. Schubert-Majchrowicz. — 1 K.

Homera *Odyssea*, Wyd. Christ-Jezienicki. — 2 K. 40 h.

Fiderer, *Gramatyka języka greckiego*. Lwów 1898. — Opr. 3 K.

*Język polski*: Tarnowski i Próchnicki, *Wypisy polskie*. Część II. Wyd. 1—3. Lwów 1906. — Opr. 3 K. 60 h.

Irydion, Wyd. Westa. — 1 K. 20 h.

Nieboska *komedia*, Wyd. Westa. — 60 h.

*Język ruski*: Według planu B. Барвіньский, *Витмки з народної літератури XIX. в. Часть II.* — 4 K.

*Język niemiecki*: Ippoldt u. A. Stylo, *Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. IV. Teil. VIII. Klasse.* (w druku).

Faust Goethego, Wyd. Graeser. — 1 K.

Sappho Grillparzera, Wyd. Graeser. — 60 h.

*Geografia i Historia naturalna*: Głabiński-Finkel, *Historia i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii*. Wyd. 1—2. Lwów 1904. — Opr. 2 K.

Lewicki, *Zarys dziejów Polski i krajów ruskich*. Wyd. 1—3. Kraków 1901. — Opr. 2 K.

*Matematyka*: Dziwiński, *Zasady algebry*. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. 3 K. 60 h.

Moćnik-Maryniak, *Geometria dla wyższych klas*. Wyd. 3—5. Lwów 1902. — Opr. 4 K.

Kranz, *Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych*. Wyd. 1. i 2. Kraków 1905. — 3 K. 50 h.

Kranz, *Logarytmy*. Kraków 1900. — 1 K. 20 h.

*Fizyka*: Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 3. i 4. Kraków 1906. — Opr. 3 K. 40 h. Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2—4. Kraków 1906. — Brosz. 70 h.

*Propedeutyka filozoficzna*: Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Kraków 1895. (Nowe wydanie w druku). — Opr. 2 K.

## VI. Pomnożenie środków naukowych w r. 1908.

### A) Biblioteka nauczycielska:

#### a) Z nadzwyczajnej dotacyi:

Leo, Die griech.-röm. Biographie. Sofokles, Elektra ed Kaibel. Hirt, Griech. Laut- u. Formenlehre. Thumb, Die griechische Sprache. Stolz, Histor. Gram. d. lat. Sprache. Lindsay, Die latein. Sprache. Mau, Pompei im Leben und in der Kunst. Ribbeck, Geschichte d. röm. Dichtung 2 tomy. Klein, Geschichte d. griech. Kunst. Handbuch d. klass. Altertumswiss., herausg. v. Iw. v. Müller tomy: II/1, II/II, II/III, VII, VIII/5, VIII/III, VIII 1. poł. Paulsen, Geschichte des gelehrten Unterrichts 2 tomy. Pauly-Wissowa, Realencyklopädie T. V. Pauly-Wissowa, Ergänzungsheft, Poehlmann, Aus Altert. u. Gegenw. Poehlmann, Geschichte d. antik. Sozialism. u. Kommun. Willamowitz, Reden u. Vorträge. Bruns, Das liter. Porträt d. Griechen. Rohde, Psyche, Der griechische Roman. Dörpfeld, Troja u. Ilion 2 tomy. Schoemann, Griech. Alterthümer 2 tomy. Hennings, Homers Odyssee, Krist, Kommentar. Gebhardt Kommentar z. Horaz 2 wyd.; Hellmolt, Weltgeschichte, 8 tomów. Burkhardt, Die Kultur d. Renaissance; Beloch, Griechische Geschichte 4 tomy. Milewski-Czerkawski, Polityka ekonom. Siewers, Allgemeine Länderkunde 5 tomów. Hann-Hochstätter-Pokorny, Allgemeine Erdekunde 3 tomy. Chamberlain, Die Grundl. d. 19. Jahrhunderts, 2 tomy. Burkhardt, Algebr. Analytik. Werst-Schönfliess, Einführung in d. mathem. Behandl. d. Naturwiss. Christiansen, Elemente d. mat. Phys. Chwolsen, Lehrbuch d. Physik, 3 tomy. Uach, Aufgaben f. Physik, Schülerübung. Volkmann, Aufbau phys. Apparate. Jędrzejowicz, Kosmografia. Rabenhorst, Kryptogamenflora, 7 tomów. Ganglbauer, Die Käfer in Mitteleuropa 2 tomy.



*b) Ze zwyczajnej dotacyi:*

Czasopisma: 1) Zeitschrift für österr. Gymnasien. 2) Lehrproben und Lehrgänge. 3) Encyklopedya illustr. 4) Przewodnik bibliograficzny. 5) Kwartalnik historyczny. 6) Przegląd Polski. 7) Zeitschrift für phys. u. chem. Unterricht. 8) Literaturno-naukowyj Wistnyk. 9) Biblioteka warszawska. 10) Przegląd filozoficzny. 11) Natur und Schule. 12) Przegląd historyczny 13) Wszechświat. 14) Neue Jahrb. für das klass. Altertum. 15) Ruch. 16) Poradnik językowy. 17) Vierteljahrsch. f. körperl. Erziehung. 18) Kosmos. 19) Eos. 20) Muzeum. 21) Pamiętnik literacki, 22) Ateneum polskie.

Zamówiono :

*c) Biblioteka nauczycielska.*

Krebs-Schmalz, Antibarbarus. Pauly-Wissowa, Real-Encykl. Kryński, Słownik jęz. polsk. Wielka encykl. illustr. Stulecie ginn. brzeżańskiego. Literatura polska, R. Pilata. Wiedza i sztuka (ciąg dalszy). Записки Наукового Товариства ім. Шевченки, tomy LXXIV—LXXVIII. Грушевський, Історія Укр. Руси tom VI. Кримський А. фільольогія і погодиньска гіпотеза. Аркас М., Історія Укр. Руси. Кониський, Шевченко-Грушевський tom I. i II. brosz. Збірник фільольогічної секції Наук Тов. ім. Шев. tom II. Розвідки Драгоманова tom I. Розвідки Драгоманова tom II. i tom III. Копар, Будучність гімназій. Грецен, Знанє і мораль. I. Vogt, Grosse illustr. Literaturgeschichte 2 tomy (Bibl. Aust.) Körting, Grundriss der Gesch. der engl. Literatur. (Volkmar). Suchier u. Birch—Hirschfeld, Geschichte der franz. Literatur Volkmar. Salomon, Geschichte der deutschen Nationalit. des XIX Jahrh. (Volkmar). Saitshick, Genie und Charakter.

**B) Biblioteka młodzieży:**

*d) Książki polskie.*

Bełza, Ojczyzna w pieśniach. Anczyc, Przygody prawdz. żeglarz. Kraków — Paulina, Wspomnienia wygnanki. Orzeszkowa, Przygody Jasia. Umiński, Podróż malownicza od źródeł do ujścia Wisły. Umiński, Biały mandaryn. Morawska, Opowiadanie małego chłopca. Morawska, przygody Inći pana Reya. Mokrzycka, Wielki charakter. Chwalibor, Ofiara Żmudzina. Rudnicka-

Jotejko, Nowe wieczory. Steczkowska, Z Orłat Orły. Teresa Jadwiga, Złe i dobre duchy. Teresa Jadwiga, Przed świtem. Teresa Jadwiga, Wielki król. Teresa Jadwiga, Bracia. Teresa Jadwiga, Nawała tatarska. Rudnicka-Jotejko, Nauka o rzeczach. Szalayówna, W krzyżackich szponach. Przyborowski, Raclawice. Tenże. Madejowe łoże. Dygasiński, Wilk, psy i ludzie. Lubicz, Oko proroka. Buyno, Poselstwo z krainy czarów. Kafka, W krainach wiecznego lodu. Gould, Dzieci matki przyrody. Ewald, Opowiadanie prawdziwe i fantastyczne, Becher-Stowe, Chata Wuja Toma. Dalsémé, Pan z Antypodów. Meyne-Reid, Biały koń. Grimm, Baśnie. Lina-Boegli „Avanti“ Listy z podróży. L. Jackokiot, Tajemnica Afryki. Tissandier, Męczennicy w imię nauki. Flammarion, Niebo. Tenże, Światy nieznane. Haggard, kopalnie króla Salomona. Rojan, Sam. Ezop, Bajki. Leixner, Wiek XIX. Gebethner Wolf, Wiek XIX, Sto lat myśli polskiej tom I—III. — Polska. Kubala, Szkice histor. Serya I. i II. J. Dr. A., Opowiad. histor. Serya IV. 2 tomy. Brandes, Polska. Kochanowski, Wybór pism. Schiller, Dzieła. Małecki, Życie i pisma Słowackiego. Gostomski, Hist. lit. powsz. 2 tomy Kremer, Podróż do Włoch. Kraszewski, Stara baśń. Czajkowski, Wernyhora. Tenże, Hetman Ukrainy. Tenże, Kirdzali. Gąsiorowski, Huragań. Orzeszkowa, Argonauci 2 tomy. Łoziński, Szaraczek i karmazyn. Bałucki, Biały murzyn. Żuławski, Eros i Psyche. Tenże, Xięgi niektóre z pism żydowskich. Tenże, Na srebrnym globie. Tetmajer, Na skalnem Podhalu. Reymont, Chłopi 3 tomy. Weissenhoff, Żywot i myśli imci Podfilipskiego.

#### e) *Książki ruskie:*

Гете-Франко, Ліс Микита. І. Кокорудз, Спомини з Атен. Свен-Гедін, Кріз пустині Азії 4 тому. Китиця желань. Т. Шевченко, Кобзар. Гордієнко, Картагинці і Римяне. Мальо, Без Родини. Т. Шевченко, Кобзар для дітей. Коцюбинський, Оповідання. Василь, Подорож по краю ліліпутів. Кримський, Переклади. Дивні пригоди Космаха ч. І. Малий співаник. Шекспір в повістках. Англійські казки. Збиточник Гумфррі-Д. Сфіфт, Подорож Гулівера по краю великанів. Уличник. Шухевич-Аміціс, Записки школяра. Байрон, Чайд-Гаральдова мандівка. Бургерштайн, Правила здоровля. Верн, Крізь бльокаду. Гамайда, Про сиріц. Гололь, Весняні ночі. Той сам, Вечері на хуторі. Гринченко, Писання 2 тому. Гінтер, Исто-

рия георг. відкрить. Данилевскій, Збігці в Новороссіі. Той сам, Нові Землі. Демущкій, Водобоязнь, бішеньство. Зінківскій Писаня 2 тому. Кахнікевич, Наука о Товарах. Кобилянська, Земля. Та сама Ніоба. Кобалів, Свояки. Колесса, Століте обновл. літ. Кревецький, Корифеїрос. Критики. Лебе-дова, 3 трагедій діточих душ. Лебедева, Малі герої. І. Нечуй-Левицький, Над чорним морем. Лепкий, Słowo o pułku Igora. Маковей, Оповідання. Масперо, Старинна історія. Нижанков-скій, Укр.-руск. співанник. Самійленко, Україні. Студинський, Котляревскій. -- Тисяча і одна ніч 3 тому. Тобилевич, Дра-ми і комедії 5 części. Франко, Boa Constrictor. Той сам, Сту-дій на поле. Карп.-руськ. письменства. Фрас, Нарис геології і Бібліотека для укр. молодіжи ред. А. Крушельницького 6 томów.

*f) Książki niemieckie.*

Laube, Ausgew. Werke (Hesse . Fr. Hebbel Sämtl. Werke (Cotta Nachf.). Gutzkow, Uriel Akosta (Costenoble). Fr. We-ber, Dreizehnlinden (Schöning). Sudermann, Frau Sorge. Ten sam, Johannisfeuer. Auerbach, Sämtl. Werke. Stilgebauer, Götz Kraft. Ebers, Die Untersetztlichen. W. Jensen, Ein Ton.

**C) Gabinet geograficzny.**

Bamberg, Physikalische Schulwandk. von Asien. Gaebler Plastische Schulwandk. v. Mitteleuropa. Sosnowski, Mapa Polski. Kiepert, Graecia Antiqua. Lehmana obrazy, New-York, Strassen- bild v. Kairo, Inneres c. Min. Stadt, Benares, Reinfall b. Schaff- hausen, Aletschgletscher, Benediktinerabtei im 9. Jhd., Pfahl- bautendorf, Die olymp. Spiele. Walmera, Obrazy geograficzne, Reisfeld, Niagara, Theegewinnung. Hölzla, Obrazy geogr., Niltal u. Nilkatarakte, Obrazy geograficzne, Schneekoppe u. Riesengeb. Der Grand Canon d. Colorado, Der Fischsee u. Meerangspitze, Pasterengletscher. Langl, Obrazy geogr., Sphinx u. Piramiden, Memnons Kolosse, Tempel von Luksor, Felsengräber, Insel Thyla, Ellora, Grotentempel v. Elephanitinen, Palast v. Khorsa- batt, Königsgräben, Löwentor v. Mykena, Akropolis, Theater d. Dionysos, Forum Romanum, Colosseum, Engelsburg, Hagia So- phia, Moschee v. Kordova, Löwenhof in Alhambra, Dom v. Pisa, Dom des St. Stephan in Wien, St. Peter in Rom, Kreml in

Moskau. Korzon, Dzieje powszechnie. Natkowski, Geografia rozumowa. Neumeyer, Dzieje ziemi t. I. Kirchhoff Günther, Metodik d. Geogr. Unterrichtes.

#### D) Gabinet fizyczny.

Lorentz, Lehrbuch d. Physik. Starke, Experimentelle Elektrizitätslehre. Donath, Physikalisches Spielbuch. Graetz, Das Licht u. die Farben. Grummach, Die Physikalischen Erscheinungen u. Kräfte. Mach, Populär. Wissenschaft. Nowicki u. Meyer, Flüssige Luft. Righi, Die moderne Theorie der phys. Erscheinungen. Klein, Allgemeine Witterungskunde. Duchovier, Chemia organiczna.

#### E) Spiew.

Cioroch, Powna liturgia św: Joanna Złotoustoho. Strastni psalmy najznamienitszych kompozytorów O. B. Łożyński. M. Signio, Siedm pieśni religijnych. St. Bursa, Pieśni adwentowe. Gall Jan, Do pieśni. W. Żeleński, Goplana (opera). J. Gall., Dwanaście pieśni ludowych polskich, rumuńskich, węgierskich i ruskich.

#### F) Przyrządy zakupione dla gabinetu fizycznego w r. 1908.

Magnes, termometr projekcyjny, śruba mikrometryczna, stolik przesuwalny, dzwon dla wywiewy, narzędzia do lutowania, sikawka pożarna, lampki żarowe, kołowrót i aparat projekcyjny. Z dotacyi nadzwyczajnej zamówiono skioptikon.

### VII. Miejscowa pomoc naukowa dla ubogich uczniów,

#### 1. Stan funduszy:

|                                                              |                     |
|--------------------------------------------------------------|---------------------|
| I. Pozostałość z r. 1907.                                    | 35 K. 99 h.         |
| II. W roku 1907/8. zebrano:                                  |                     |
| 1. Przy wpisach                                              | 526 „ 30 „          |
| 2. Z wieczorku Szewczenki                                    | 2 „ 42 „            |
| 3. Z datków uczniów i nauczycieli                            | 74 „ 89 „           |
| Razem                                                        | <u>639 K. 60 h.</u> |
| III. Z tego wydano na książki, obuwie i zapomogi dla uczniów | <u>620 K. 86 h.</u> |
| Pozostaje na rok 1909.                                       | 18 K. 74 h.         |



|                                   |       |            |
|-----------------------------------|-------|------------|
| Z tego u ks. katech. obrz. rz.-k. | . . . | 7 K. 63 h. |
| u ks. katech. obrz. gr.-k.        | . . . | 8 „ — „    |
| w przechowaniu dyrekcyi           | . . . | 3 „ 11 „   |

2. Dla wspierania ubogich uczniów istnieją w Brzeżanach dwie bursy : a) Bursa im. J. Jakubowicza (polska) i b) Bursa ruska.

a) *Bursa im. Józefa Jakubowicza (polska).*

Majątek Bursy składa się :

1. Z trzech domów. Środkowy z nich o 2 skrzydłach piętrowych, dobudowanych w roku 1894 i w roku 1899, mieści w sobie mieszkanie wychowanków, jadalnię, bibliotekę, tudzież mieszkanie prefektów. Dwa inne parterowe zajęte na kuchnię, piekarnię i na mieszkanie prowadzącej kuchnię.

2. Z ogrodu.

3. Z kapitału żelaznego 32.000 K.

4. Z biblioteki złożonej z blisko 1400 książek.

Z początkiem roku szkolnego 1907/8 było w Bursie 81, przy końcu 77 uczniów gimnazjalnych. Z tych uczęszczało do kl. I. 12, do II. 20, do III. 16, do IV. 10, do V. 12, do VI. 7. Opłaty miesięczne rodziców do wysokości 7—25 koron nie wystarczyłyby na danie wychowankom odpowiedniego utrzymania, gdyby nie inne dochody Towarzystwa, a mianowicie :

1) odsetki od kapitału żelaznego,

2) subwencye Wysokiego Wydziału krajowego, Świetnych Rad powiatowych : brzeżańskiej, rohatyńskiej, przemysłańskiej, bobreckiej, Świetnego Magistratu miasta Brzeżan,

3) miesięczne datki Członków i Dobrodziejów, które doszły w b. r. do wysokości 200 K.

Pomocy lekarskiej udzielali uczniom bezinteresownie WW. PP. Dr. Adam Kowenicki i Dr. H. Malsburg, za co Zarząd składa Im na tem miejscu serdeczne podziękowanie, jak również W. P. Adolfowi Durstowi za 25% opust w należności za lekarstwo.

Sprawami Towarzystwa Bursy zarządza Wydział złożony z 6 członków i 2 zastępców. Prezesem jest J. W. P. Traczewski, marszałek Rady powiatowej, zastępcą J. W. P. Dr. Franciszek Grzegorzcyk, em. dyrektor gimnazjalny, skarbnikiem W. P. Karol Morwitz, notaryusz.



Podania o przyjęcie do Bursy na rok szkolny 1908/9 należy wnosić na ręce Wydziału do dnia 1. sierpnia b. r.

*X. Fr. Bielówka, Stan. Boroń.*

#### b) *Bursa ruska.*

Towarzystwo „Bursa ruska“ w Brzeżanach założone i wspierane przez swych członków, prowadzone przez corocznie wybierany Wydział, utrzymywało w roku szkolnym 1907/8 70 uczniów gimnazjalnych, którzy oprócz mieszkania, wikt, opału, światła i całego urządzenia, otrzymywali także naukę śpiewu, pomoc w nauce, opiekę lekarską i lekarstwa w razie choroby, a biedniejsi z nich nawet potrzebne środki naukowe i ubranie.

Z tych 70 uczniów uczęszczało do klasy I. 16, do II. 20, do III. 14, do IV. 11, do VI. 1 i do VII. 1 uczeń, a 7 wystąpiło.

Bursa ruska oprócz domu parterowego, na którym ciąży 4000 koron długu Banku krajowego, nie posiada żadnych stałych funduszy ani majątku i utrzymuje swych wychowanków z płacy ich rodziców, z subwencji Świetnych Rad powiatowych w Brzeżanach, Podhajcach, Przemyślanach i Rohatynie, Świetnego Magistratu miasta Brzeżan, tudzież z składek swych członków i ofiarności publicznej. Dzięki tej ofiarności mogła Bursa ruska w bieżącym roku utrzymywać 3 uczniów bezpłatnie, przeciętna zaś opłata reszty elewów wynosiła 14 koron miesięcznie.

Pomocy lekarskiej udzielali uczniom bezinteresownie WW. PP. Dr. Jakób Newestiuk, Kowszewicz i Falk, za co zarząd składa Im na tem miejscu serdeczne podziękowanie, jak również WW. PP. Feuersteinowi i Durstowi za 25% opust od należitości za lekarstwa.

Przewodniczącym Wydziału jest Pwbnny ks. Szambelan Michał Soniewicki, em. katecheta gimnazjalny.

*Włodzimierz Husak, Józef Nasielski.*

### **VIII. Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.**

W myśl reskryptu J. E. Pana Ministra Wyznań i Oświaty z dnia 15. września 1890 l. 19097 starano się popierać fizyczny rozwój młodzieży w ten sposób:

1. Nauczyciele zwiedzali pomieszkania uczniów w celu zbadań tychże pod względem zdrowotnym.

2. W porze zimowej urządziła dyrekcya dla uczniów obszerny tor łyżwiarski i schronisko. Znaczna liczba uczniów korzystała z toru łyżwiarskiego, zabawiając się pod nadzorem nauczyciela p. Rudnickiego. W porze cieplejszej odbywały się wycieczki oraz gry i zabawy ginnastyczne pod przewodnictwem nauczycieli.

3. W porze letniej kąpali się uczniowie w stawie brzeżańskim. Dyrekcya postarała się u Zarządu pływalni wojskowej o pewną ilość biletów nauki pływania dla uczniów ubogich nie mogących złożyć taksy przepisanej.

4. Jazda na bicyklach rozpowszechnia się coraz bardziej wśród młodzieży gimnazyalnej. Niektórzy uczniowie mają własne rowery, niektórzy zaś ćwiczą się w jeździe na wypożyczonych.

5. Oprócz wycieczek stałych pp. gospodarze klas i inni nauczyciele urządzali z uczniami na wiosnę i w lecie, o ile pogoda sprzyjała, dość częste wycieczki do pobliskich lasów, częścią w celach naukowych, częścią dla przyjemności. Ponieważ gimnazjum nie ma ogrodu ani placu osobnego, ani podwórza, przeto muszą uczniowie w czasie przestanków zadowalniać się używaniem ruchu na ciasnych kurytarzach. Natomiast uczniowie klas, umieszczonych na filiach, spędzają przerwy na wolnem powietrzu.

Na urządzenie zabaw złożył każdy uczeń z wyjątkiem najuboższych, po 1 koronie w myśl rozporządzenia JE. P. Ministra W. i O. z dnia 15. października 1893 do l. 17830 i Wys. c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 15. kwietnia 1895 l. 7912. Z funduszu zebranego z tych datków, zakupiono niektóre przybory do zabaw, urządzono tor łyżwiarski na stawie i pokryto drobne wydatki, połączone z urządzaniem zabaw podczas wycieczek, reszty zaś użyje się częścią na dalsze zakupno przyborów, częścią na opłacenie kierowników tych zabaw.

## IX. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

1. C. k. Ministerjum W. i O. z 28. marca 1907 l. 1166 upoważnia c. k. Radę szk. krajową do zarządzenia zwrotu złożonej przez uczeni szkół średnich państwowych opłaty szkolnej na prośbę strony, wyjątkowo w razie, jeżeli uczeń przed upływem półroczu z powodu choroby ze szkoły wystąpi lub umrze.

2. C. k. Rada szk. krajowa z dnia 9. października 1907 l. 42461 upoważnia Dyrekcyę do załatwienia próśb o przypuszczenie kobiet do egzaminów wstępnych do wszystkich klas we własnym zakresie działania i zezwala na zapisanie ich następnie w poczet prywatystek tej klasy, do której złożą egzamin wstępny.

W przypadkach wątplich należy jednak sprawy tego rodzaju przedkładać do rozstrzygnięcia c. k. Radzie szk. krajowej.

3. C. k. Rada szk. krajowa z dnia 13. marca 1908 l. 1092 przypomina rozporządzenie z dnia 23. stycznia 1907 l. 3589 i poleca, aby uczniom i uczениcom szkół średnich i seminariów nauczycielskich, mieszkającym w oddaleniu nad 2 kilometry od szkoły, usprawiedliwiano nieobecność w szkole, zwłaszcza w pierwszych godzinach nauki porannej, w te dni, w których mróz dochodzi do 15° Celzyusza albo temperaturę tę w kierunku ujemnym przekracza.



## X. Statystyka uczniów.

(Cyfry drobne oznaczają prywatystów).

|                                  | K L A S A |    |    |     |    |    |      |    |    |     |    |    |    |    |     |    |      |    | Razem |       |  |
|----------------------------------|-----------|----|----|-----|----|----|------|----|----|-----|----|----|----|----|-----|----|------|----|-------|-------|--|
|                                  | I.        |    |    | II. |    |    | III. |    |    | IV. |    |    | V. |    | VI. |    | VII. |    |       | VIII. |  |
|                                  | a         |    | c  | a   |    | b  | c    | a  |    | b   | c  | a  |    | b  | a   |    | b    | a  |       | b     |  |
|                                  | a         | b  | c  | a   | b  | c  | a    | b  | c  | a   | b  | c  | a  | b  | a   | b  | a    | b  |       |       |  |
| 1. Liczba:                       |           |    |    |     |    |    |      |    |    |     |    |    |    |    |     |    |      |    |       |       |  |
| Na początku roku szk. 1907/8     | 44        | 42 | 41 | 48  | 42 | 44 | 58   | 52 | 43 | 42  | 45 | 31 | 38 | 32 | 30  | 38 | 32   | 37 | 36    | 28    |  |
| W ciągu roku szkoln. przybyło    | —         | 3  | 2  | 2   | 4  | —  | —    | 1  | —  | —   | 1  | 2  | 2  | 2  | —   | —  | 1    | 1  | 1     | —     |  |
| W ogółe zatem przyjęto:          | 44        | 44 | 46 | 50  | 46 | 44 | 58   | 53 | 43 | 42  | 46 | 33 | 40 | 34 | 30  | 38 | 33   | 38 | 37    | 28    |  |
| Miedzy tymi było:                |           |    |    |     |    |    |      |    |    |     |    |    |    |    |     |    |      |    |       |       |  |
| 1. Przybyłych z obcych zakładów  | 36        | 35 | 39 | 1   | 1  | —  | 1    | 1  | —  | —   | 1  | —  | 2  | 1  | 1   | 3  | 3    | —  | 2     | 1     |  |
| a) z klas niższych               | 1         | —  | 1  | —   | 2  | —  | —    | 1  | —  | —   | —  | 2  | —  | 2  | —   | 1  | —    | 1  | —     | —     |  |
| b) powtarzających klasę          | —         | —  | —  | 47  | 31 | 42 | 47   | 40 | 42 | 41  | 39 | 24 | 38 | 27 | 29  | 28 | 25   | 36 | 33    | 26    |  |
| 2. Ponownie przyjętych           | 7         | 10 | 6  | 2   | 12 | 2  | 10   | 11 | 1  | 1   | 6  | 7  | —  | 4  | —   | 6  | 5    | 1  | 2     | 1     |  |
| a) z klas niższych               | —         | —  | —  | —   | —  | —  | —    | —  | —  | —   | —  | —  | —  | —  | —   | —  | —    | —  | —     | —     |  |
| b) powtarzających klasę          | 7         | 10 | 6  | 2   | 12 | 2  | 10   | 11 | 1  | 1   | 6  | 7  | —  | 4  | —   | 6  | 5    | 1  | 2     | 1     |  |
| Razem                            | 44        | 45 | 46 | 50  | 46 | 44 | 58   | 53 | 43 | 42  | 46 | 33 | 40 | 34 | 30  | 38 | 33   | 38 | 37    | 28    |  |
| W ciągu roku ubyło               | 4         | 9  | 8  | 4   | 3  | 4  | 10   | 5  | 2  | 4   | 7  | 3  | 3  | 5  | —   | 2  | 2    | 1  | —     | —     |  |
| Przy końcu roku szkolnego 1907/8 | 40        | 36 | 38 | 46  | 43 | 40 | 48   | 48 | 41 | 38  | 39 | 30 | 37 | 29 | 30  | 36 | 31   | 37 | 37    | 28    |  |
| było zatem:                      |           |    |    |     |    |    |      |    |    |     |    |    |    |    |     |    |      |    |       |       |  |
| W tem uczniów publicznych        | 38        | 34 | 37 | 43  | 42 | 40 | 43   | 44 | 41 | 36  | 36 | 31 | 32 | 26 | 29  | 33 | 30   | 35 | 37    | 28    |  |
| Prywatystów                      | 2         | 2  | 1  | 3   | 1  | —  | 5    | 4  | —  | 2   | 3  | —  | 5  | 3  | 1   | 3  | 1    | 2  | —     | —     |  |
| 2. Według miejsca urodzenia:     |           |    |    |     |    |    |      |    |    |     |    |    |    |    |     |    |      |    |       |       |  |
| Z Brzeźan                        | 71        | 7  | —  | 9   | 10 | 2  | —    | 11 | 5  | 1   | 8  | 4  | 4  | 7  | 8   | 8  | 6    | 3  | 6     | 4     |  |
| z powiatu brzeżańskiego          | 6         | 10 | 15 | 8   | 11 | 19 | 27   | 10 | 20 | 11  | 8  | 6  | 2  | 4  | 3   | 7  | 7    | 9  | 3     | 2     |  |







# K L A S A

|                                  | I.              |                 |                 | II.             |                 |    | III.            |                 |    | IV.             |                 |    | V.              |                 | VI.             |                 | VII.            |                 | VIII. |                   | Razem             |
|----------------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|-------|-------------------|-------------------|
|                                  | a               | b               | c               | a               | b               | c  | a               | b               | c  | a               | b               | c  | a               | b               | a               | b               | a               | b               |       |                   |                   |
| kołomyjskiego                    | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | 1               | —               | —               | —               | —               | 1     | 2                 |                   |
| przeworskiego                    | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| wadowickiego                     | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| krakowskiego                     | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| gorlickiego                      | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| jaworowskiego                    | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| przeszowskiego                   | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| w Królestwie polskiem            | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | 3               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 3                 |                   |
| w Ameryce                        | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | 1                 |                   |
| Razem . . .                      | 38 <sup>2</sup> | 34 <sup>2</sup> | 37 <sup>1</sup> | 43 <sup>3</sup> | 42 <sup>1</sup> | 40 | 43 <sup>3</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>3</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 29 <sup>1</sup> | 33 <sup>3</sup> | 30 <sup>1</sup> | 36 <sup>2</sup> | 37    | 714 <sup>38</sup> |                   |
| 4. Według języka ojczystego:     |                 |                 |                 |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |                 |                 |                 |                 |       |                   |                   |
| Polaków . . . . .                | 38 <sup>2</sup> | 27 <sup>2</sup> | —               | 43 <sup>2</sup> | 37 <sup>1</sup> | —  | 36 <sup>3</sup> | 38 <sup>3</sup> | —  | 31 <sup>2</sup> | 16 <sup>3</sup> | 9  | 28 <sup>1</sup> | 16 <sup>2</sup> | 23 <sup>1</sup> | 23 <sup>3</sup> | 20 <sup>1</sup> | 17 <sup>2</sup> | 29    | 20                | 451 <sup>31</sup> |
| Rusinów . . . . .                | —               | 7               | 37 <sup>1</sup> | 0 <sup>1</sup>  | 5               | 40 | 7 <sup>2</sup>  | 6 <sup>1</sup>  | 41 | 5               | 20              | 20 | 41              | 10 <sup>1</sup> | 6               | 10              | 10              | 18              | 7     | 8                 | 261 <sup>7</sup>  |
| Niemców . . . . .                | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | 1  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | —     | —                 | 2                 |
| Razem . . .                      | 38 <sup>2</sup> | 34 <sup>3</sup> | 37 <sup>1</sup> | 43 <sup>3</sup> | 42 <sup>1</sup> | 40 | 43 <sup>3</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>3</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 29 <sup>1</sup> | 33 <sup>3</sup> | 30 <sup>1</sup> | 33 <sup>2</sup> | 37    | 28                | 714 <sup>38</sup> |
| 5. Według wyznania religijnego:  |                 |                 |                 |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |                 |                 |                 |                 |       |                   |                   |
| Katolików obrz. rz.-kat. . . . . | 22 <sup>1</sup> | 14              | —               | 31 <sup>1</sup> | 23              | —  | 22 <sup>1</sup> | 23 <sup>1</sup> | —  | 22              | 6               | 3  | 21              | 12 <sup>1</sup> | 12              | 13              | 12 <sup>1</sup> | 6 <sup>1</sup>  | 14    | 11                | 267 <sup>7</sup>  |
| „ „ or.-kat. . . . .             | —               | 6               | 37 <sup>1</sup> | 0 <sup>1</sup>  | 5               | 40 | 7 <sup>2</sup>  | 6 <sup>1</sup>  | 41 | 6               | 20              | 20 | 41              | 3 <sup>1</sup>  | 6               | 10              | 10              | 18              | 8     | 8                 | 257 <sup>7</sup>  |
| wyznania niemieckiego . . . . .  | —               | —               | —               | —               | —               | —  | —               | 1               | —  | —               | —               | 1  | —               | —               | —               | —               | —               | —               | 2     | —                 | 4                 |
| wyznania mojczesowego . . . . .  | 16 <sup>1</sup> | 12 <sup>2</sup> | —               | 12 <sup>1</sup> | 14 <sup>1</sup> | —  | 14 <sup>2</sup> | 14 <sup>2</sup> | —  | 8 <sup>2</sup>  | 10 <sup>3</sup> | 6  | 7 <sup>2</sup>  | 11 <sup>1</sup> | 11 <sup>1</sup> | 10 <sup>3</sup> | 8               | 11 <sup>1</sup> | 3     | 9                 | 186 <sup>21</sup> |
| Razem . . .                      | 38 <sup>2</sup> | 34 <sup>2</sup> | 37 <sup>1</sup> | 43 <sup>3</sup> | 42 <sup>1</sup> | 40 | 43 <sup>3</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>3</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 29 <sup>1</sup> | 33 <sup>3</sup> | 30 <sup>1</sup> | 35 <sup>2</sup> | 37    | 28                | 714 <sup>2</sup>  |

## 6. Wiek uczniów:

|              |                 |     |                 |     |    |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |     |                 |     |     |    |    |                   |
|--------------|-----------------|-----|-----------------|-----|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|-----|-----------------|-----|-----|----|----|-------------------|
| 11 lat miało | 91              | 7   | 43              | 421 | 40 | 43 <sup>5</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>2</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 291 | 33 <sup>3</sup> | 301 | 352 | 37 | 28 | 714 <sup>38</sup> |
| 12 "         | 13 <sup>1</sup> | 6   | 16 <sup>2</sup> | 4   | 4  | 71              | 91              | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | —  | —  | 25 <sup>2</sup>   |
| 13 "         | 9               | 121 | 51              | 13  | 14 | 6 <sup>2</sup>  | 91              | 9  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | —  | —  | 481               |
| 14 "         | 3               | 6   | 51              | 61  | 8  | 141             | 71              | 10 | 51              | —               | 3  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | —  | —  | 806               |
| 15 "         | 1               | 5   | 7               | 8   | 1  | 61              | 81              | 9  | 7               | 101             | 31 | 1               | 41              | 10  | 21              | —   | —   | —  | —  | 76 <sup>5</sup>   |
| 16 "         | 3               | 1   | 3               | 3   | —  | 7               | 7               | 11 | 8               | 141             | 6  | 7               | 7 <sup>2</sup>  | 41  | 31              | —   | —   | —  | —  | 1026              |
| 17 "         | —               | —   | —               | 1   | —  | 3               | 3               | 2  | 2               | 41              | 5  | 4               | 4               | 4   | 7               | 10  | 51  | 3  | 5  | 954               |
| 18 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | 1               | —  | 2               | 2               | 2  | 5 <sup>2</sup>  | 4               | 4   | 10              | 101 | 61  | 8  | 5  | 845               |
| 19 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | 2               | —               | —  | 01              | 2               | 2   | 61              | 3   | 8   | 10 | 5  | 632               |
| 20 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | 01              | 1               | 2   | 2               | 8   | 8   | 4  | 10 | 584               |
| 21 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | 1   | 2   | 2  | 1  | 432               |
| 22 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | 1   | 1   | 2  | 4  | 331               |
| 23 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | 1  | 2  | 6                 |
| 24 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | 1  | —  | 1                 |
| 25 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | 2  | —  | 2                 |
| 26 "         | —               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | 1  | —  | 2                 |
| Razem . . .  | 38 <sup>2</sup> | 371 | 43 <sup>3</sup> | 421 | 40 | 43 <sup>5</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>2</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 291 | 33 <sup>3</sup> | 301 | 352 | 37 | 28 | 714 <sup>38</sup> |

## 7. Według stanu rodziców:

|                                 |                 |     |                 |     |    |                 |                 |    |                 |                 |    |                 |                 |     |                 |     |     |    |    |                   |
|---------------------------------|-----------------|-----|-----------------|-----|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|----|-----------------|-----------------|-----|-----------------|-----|-----|----|----|-------------------|
| właścicieli dóbr                | —               | 4   | 71              | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | —  | —  | 3                 |
| Urzędników państw. i autonom.   | —               | —   | 91              | 4   | 3  | 141             | 72              | 3  | 1               | 3               | 1  | 8               | 02              | 8   | 4               | 2   | 3   | 8  | 2  | 94 <sup>9</sup>   |
| Księży . . . . .                | —               | —   | —               | 1   | —  | 1               | 1               | 2  | 1               | 3               | —  | —               | 1               | 2   | 1               | 5   | 5   | 2  | 1  | 27                |
| Nauczycieli . . . . .           | —               | —   | 31              | 1   | —  | 2               | 2               | —  | —               | —               | —  | 31              | 2               | 1   | —               | 1   | 1   | 1  | 1  | 301               |
| Lekarzy . . . . .               | —               | —   | 1               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | 01  | —  | —  | 12                |
| Adwokatów i notaryuszów         | 01              | 1   | 1               | —   | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | 1   | —               | 1   | 1   | 1  | —  | 71                |
| Wojskowych . . . . .            | —               | —   | —               | —   | —  | —               | 1               | —  | —               | —               | —  | —               | —               | —   | —               | —   | —   | —  | —  | 4                 |
| Dzierżawców . . . . .           | 2               | 1   | 21              | 4   | —  | —               | 4               | —  | 2               | 1               | 2  | —               | 2               | 1   | —               | 1   | —   | 3  | 2  | 271               |
| Oficyalistów . . . . .          | 6               | 4   | 4               | 2   | —  | 4 <sup>2</sup>  | 5               | —  | 6               | 1               | 1  | 6               | 3               | 6   | 2               | 1   | —   | 3  | —  | 542               |
| Kupców i przemysłowców          | 6               | 91  | 9               | 61  | —  | 10              | 9 <sup>2</sup>  | —  | 5 <sup>2</sup>  | 71              | 5  | 42              | 61              | 41  | 8 <sup>2</sup>  | 4   | 7   | 10 | 5  | 1141 <sup>5</sup> |
| Właściciele realności . . . . . | 1               | —   | —               | 1   | —  | —               | —               | —  | 4               | —               | —  | 01              | —               | 2   | 1               | —   | 01  | —  | 1  | 62                |
| Rzemieślników . . . . .         | 5               | 1   | 5               | 5   | 1  | 31              | 4               | 3  | 4               | —               | 2  | 5               | 2               | —   | —               | 6   | —   | 2  | 4  | 561               |
| Wiesniaków . . . . .            | 1               | 6   | 4               | 6   | 34 | 81              | 6               | 30 | 7               | 16              | 16 | 51              | 10              | 3   | 9               | 3   | 13  | 3  | 7  | 215 <sup>2</sup>  |
| Sług rządowych . . . . .        | 6               | 2   | 4               | 6   | 2  | —               | 2               | 2  | 2               | 1               | —  | 1               | —               | —   | 1               | 2   | 1   | 3  | 3  | 39                |
| " prywatnych i zarobników       | 31              | —   | 1               | 6   | —  | 1               | 3               | 2  | 1               | 1               | —  | —               | —               | —   | 2               | —   | —   | 1  | —  | 231               |
| Innych zawodów . . . . .        | 1               | —   | —               | —   | —  | —               | —               | —  | 1               | —               | —  | —               | —               | 1   | 51              | —   | 4   | —  | 1  | 141               |
| Razem . . .                     | 38 <sup>2</sup> | 371 | 43 <sup>3</sup> | 421 | 40 | 43 <sup>5</sup> | 44 <sup>4</sup> | 41 | 36 <sup>2</sup> | 36 <sup>3</sup> | 30 | 32 <sup>5</sup> | 26 <sup>3</sup> | 291 | 33 <sup>3</sup> | 301 | 352 | 37 | 28 | 714 <sup>38</sup> |





9. Opłata szkolna:

|                                   |                   |                   |                   |                   |                   |     |                   |                   |     |                  |     |                  |                  |                  |                  |                  |     |                  |                  |                  |                    |
|-----------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-----|-------------------|-------------------|-----|------------------|-----|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|-----|------------------|------------------|------------------|--------------------|
| Od całej opl. uwoln. w II. półr.  | 27                | 24                | 32                | 37                | 24                | 30  | 33                | 29                | 32  | 22               | 25  | 18               | 29               | 16               | 20               | 25               | 12  | 27               | 31               | 16               | 509                |
| Od połowy opl. uwoln. w II. półr. | —                 | —                 | —                 | —                 | 1                 | —   | —                 | —                 | —   | —                | —   | —                | —                | —                | —                | —                | 1   | —                | —                | —                | 2                  |
| Opłata szk. wynosiła w I. półr.   | 810               | 900               | 690               | 420               | 690               | 120 | 600               | 750               | 90  | 330              | 630 | 390              | 210              | 450              | 240              | 480              | 345 | 210              | 120              | 390              | 8865               |
| " " " w II. półr.                 | 330               | 270               | 210               | 270               | 525               | 330 | 330               | 480               | 300 | 480              | 480 | 360              | 60               | 360              | 270              | 210              | 525 | 240              | 150              | 360              | 6540               |
| Taksy wstępne złożyło .           | 37 <sup>2</sup>   | 36                | 40 <sup>1</sup>   | 2                 | 6 <sup>1</sup>    | —   | 4 <sup>3</sup>    | 31                | —   | 1                | 32  | 7                | 22               | 6                | 1                | 4                | 5   | 2                | 2                | 1                | 1613               |
| Datki na środki naukowe złożyło   | 4 <sup>2</sup>    | 43                | 45 <sup>1</sup>   | 473               | 45                | 44  | 555               | 49                | 43  | 40 <sup>3</sup>  | 44  | 33               | 34 <sup>5</sup>  | 31 <sup>3</sup>  | 29 <sup>1</sup>  | 352              | 321 | 371              | 37               | 28               | 790 <sup>30</sup>  |
| Taksy za duplikaty świadectw      | —                 | —                 | —                 | —                 | —                 | —   | —                 | —                 | —   | —                | —   | —                | —                | —                | —                | —                | —   | —                | —                | —                | 64                 |
| Suma dochodów . .                 | 251 <sup>80</sup> | 249 <sup>60</sup> | 264 <sup>20</sup> | 108 <sup>40</sup> | 125 <sup>40</sup> | 88  | 145 <sup>40</sup> | 122 <sup>80</sup> | 86  | 90 <sup>20</sup> | 117 | 95 <sup>40</sup> | 94 <sup>80</sup> | 93 <sup>20</sup> | 64 <sup>20</sup> | 90 <sup>50</sup> | 87  | 84 <sup>40</sup> | 82 <sup>40</sup> | 60 <sup>20</sup> | 2165 <sup>20</sup> |

10. Frekwencya na przedmioty  
względnie obowiązkowe i nad-  
obowiązkowe:

|                               |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |    |     |
|-------------------------------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|---|----|-----|
| Język ruski . . . . .         | —  | 7  | 37 | 3  | 8  | 40 | 7  | 6  | 41 | 5  | 20 | 20 | 5  | 12 | 6  | 10 | 10 | 18 | 8 | 8  | 271 |
| Historya kraju rodzinnego . . | —  | —  | —  | —  | —  | —  | 43 | 44 | 41 | 36 | 36 | 30 | —  | —  | 29 | 33 | 30 | 35 | — | —  | 357 |
| Język francuski . . . . .     | —  | —  | —  | —  | —  | —  | 10 | 12 | 8  | 8  | 19 | —  | 9  | 13 | 8  | 11 | 10 | 17 | 7 | —  | 132 |
| Rysunki . . . . .             | 1  | 2  | 4  | 9  | 6  | 6  | 1  | 3  | 1  | —  | 4  | —  | 1  | 1  | —  | —  | 1  | 2  | — | 1  | 44  |
| Kaligrafia . . . . .          | 24 | 19 | 16 | 15 | 22 | 12 | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | —  | — | —  | 108 |
| Śpiew . . . . .               | 6  | 4  | 10 | 6  | 3  | 11 | 2  | 1  | 5  | 4  | 9  | 4  | 14 | 3  | 6  | 10 | 8  | 7  | 2 | 3  | 118 |
| Gimnastyka . . . . .          | 17 | 21 | 13 | 28 | 20 | 33 | 13 | 23 | 11 | 21 | 15 | 13 | 22 | 3  | 5  | 14 | 2  | 6  | 4 | 11 | 295 |

11. Stypendya:

|                                  |   |     |   |    |   |   |   |     |   |   |   |   |     |   |     |   |   |     |     |     |      |
|----------------------------------|---|-----|---|----|---|---|---|-----|---|---|---|---|-----|---|-----|---|---|-----|-----|-----|------|
| a) liczba stypendystów . . . . . | — | 3   | — | 1  | — | — | — | 1   | — | — | — | — | 1   | — | 1   | — | — | 2   | 1   | 2   | 12   |
| b) ogólna kwota stypendystów .   | — | 600 | — | 50 | — | — | — | 200 | — | — | — | — | 100 | — | 300 | — | — | 608 | 300 | 600 | 2758 |

## XI. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczęto dnia 3. września 1907 uroczystem nabożeństwem, odprawionem w kościele farnym dla młodzieży ob. łac. i gr.-katol. Nauka regularna rozpoczęła się dnia 4. września.

Wpisy uczniów do zakładu odbyły się dnia 29., 30. i 31. sierpnia; egzamina wstępne do I. klasy przed wakacjami dnia 8. lipca, a po wakacjach dnia 2. września; egzamina poprawcze dnia 29.—31. sierpnia, egzamina wstępne do klas wyższych w pierwszej połowie września 1905.

Z powodu znacznej liczby uczniów podzielono klasę I., II., III. i IV. na 3, a klasy V., VI., VII. i VIII. na 2 oddziały; było więc w r. szk. 1907/8 oprócz 8 klas głównych, jeszcze 12 klas równorzędnych. Klasy Ia, IIIa, IVa, Va, Vb, VIa i VIb umieszczono w skrzydle męskiej szkoły ludowej i zapewniono im odpowiedni nadzór; dla klasy IIa, IIb, IIc, wynajęto ubikacye w domu prywatnym, również pod osobnym nadzorem; IVc mieściła się w szkole lud. żeńskiej.

Dnia 10. września jako w rocznicę śmierci ś. p. Cesarzowej Elżbiety odbyły się w kościele farnym i w cerkwi parafialnej uroczyste nabożeństwa żałobne za spokój Jej duszy, w których wzięła udział młodzież z gronem nauczycielskiem.

Dnia 24. września odbył się poprawczy egzamin dojrzałości pod przewodnictwem Dyrektora zakładu.

Dnia 4. października obchodził zakład Imieniny Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem w kościele farnym i cerkwi parafialnej.

Dnia 19. listopada jako w dniu Imienin ś. p. Cesarzowej Elżbiety odbyły się uroczyste nabożeństwa żałobne, w których uczestniczyło całe grono nauczycielskie z młodzieżą.

Dnia 7. grudnia odbyło się staraniem młodzieży klas wyższych rano nabożeństwo żałobne za spokój duszy, a wieczorem uroczysty wieczorek ku uczczeniu pamięci wieszczki Adama Mickiewicza; 6. marca podobny wieczorek ku uczczeniu pamięci Tarsa Szewczenki.

W dniach 29., 30. maja i 1. czerwca odbył się piśmienny egzamin dojrzałości, ustny zaś od 12. do 24. czerwca włącznie pod przewodnictwem c. k. dyrektora gimnazjum w Stanisławowie Dra Michała Jezienickiego. Dnia 25. czerwca wręczono abiturjentom świadectwa dojrzałości.



Dnia 27. czerwca uczestniczyła młodzież z gronem nauczycielskiem w żałobnem nabożeństwie, odprawionem w kościele i cerkwi za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

W ciągu roku szkolnego przystąpiła młodzież katolicka trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odprawiła w Wielkim tygodniu trzydniowe rekolekcyje wiekanocne. Znaczna część młodzieży uczęszczała z własnej woli, bez nadzoru ze strony zakładu, codziennie na nabożeństwo ranne do kościoła i cerkwi. W uroczystości Jordanu i Bożego Ciała według obrz. łac. i gr.-katol. bierze udział cała młodzież katolicka, ustawiając się podczas procesyi przed gmachem szkolnym. Uczniowie klasy VII. mają przywilej stawiania i ubierania ołtarza w bramie gmachu szkolnego.

W ubiegłym r. szk. poniósł zakład większą stratę przez śmierć krajowego inspektora szkół Jana Lewickiego, który przez długie lata opiekował się troskliwie tut. zakładem. Umarł dnia 15. stycznia 1908. Na pogrzeb, który się odbył dnia 17. stycznia udała się deputacya grona naucz., złożona z dyrektora oraz prof. Bobjaka i Ryłskiego; nadto d. 28. stycznia odbyło się w cerkwi miejscowej uroczyste nabożeństwo żałobne, w którym wzięła udział cała młodzież wraz z gronem nauczycielskiem.

Dnia 7. maja odbyło się w kościele rzym.-katol. uroczyste nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Namiestnika hr. Andrzeja Potockiego, w którym uczestniczyła cała młodzież wraz z gronem nauczycielskiem.

Nadto w ub. r. szk. okryła zakład żałobą śmierci 3 uczniów: Michała Hołowińskiego z klasy IIIc, Olijnyka Bazylego z kl. VIIb i Michała Czołowskiego z kl. Ic.

Rok szkolny zakończono 4. lipca uroczystem nabożeństwem dziękczynnem, odprawionem w cerkwi parafialnej dla młodzieży obrz. łac. i gr.-katol. i odśpiewaniem hymnu ludowego. Po nabożeństwie rozdano uczniom świadectwa.

---

## XII. Klasyfikacya uczniów

z końcem II. półrocza 1908.

(Druk grubszy oznacza stopień I. celujący.)

### KLASA I. a.

Klasyfikowano uczniów 38.

Stopień pierwszy otrzymali:

Beer Mendel  
Bermann Bronisław  
**Biernacki Rudolf**  
Braunstein Wilhelm  
Cwynarski Zygmunt  
Dziedzina Adolf  
Flaschner Dawid  
Flaschner Samuel  
Gewandter Benedykt  
Hackel Stanisław  
Kaiser Stanisław  
Kopecki Bronisław  
Krupicki Stanisław

Malinowski Zygmunt  
**Margulies Józef**  
Papierkowski Antoni  
Papierkowski Józef  
Roll Józef  
Rosenmann Abraham  
Sawicz Mieczysław  
Skulski Arnold  
Skulski Medard  
Stern Wolf  
Walocha Adam  
**Zajac Michał**  
Zalewski Felician

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 4 uczniów, do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 5 uczniów.

### KLASA I. b.

Klasyfikowano 34 uczniów.

Stopień pierwszy otrzymali:

Argasiński Leon  
Fischer Chaim  
**Friedman Moric**  
Gottfried Franciszek  
**Gramiak Michał**  
Griffel Edward  
Hormański Antoni  
Jankowski Franciszek  
Kohn Leon

Kühnel Oskar  
Laskowski Michał  
**Lax Jakób**  
Lieblein Beril  
Łucyszyn Włodzimierz  
Malinka Zenon  
Pfeffer Hersz  
Prościak Piotr  
Raniowski Wojciech

Schepper Rudolf  
 Tabencki Maryan  
**Tarnowy Tomasz**  
 Wasylkowski Platon

Wasylkowski Włodzimierz  
 Weidmann r. Dub Abraham  
 Woś Jan  
 Zarzycki Władysław

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

### KLASA I. c. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 36.

Stopień pierwszy otrzymali:

Aliśkiewicz Jan  
 Bojkiw Stefan  
 Borodajko Kornel  
 Ciureńków Dymitr  
 Czajkowski Andrzej Włodzim.  
**Gajecki Jan**  
 Hałasa Stefan  
 Hnyda Bazyli  
 Hołowackij Szymon  
**Kirzeckij Stefan**  
 Kizyma Teodor Józef  
 Kuziw Mikołaj  
 Morawskij Teodor Bohdan  
 Moroz Andrzej

**Paszczyk Emilian**  
 Peczenyj Wasyl  
 Pohłód Piotr  
 Saik Ludwik Piotr  
 Semczyszyn Grzegorz  
 Seńkiw Grzegorz  
 Sochackij Stefan  
 Sodomora Mikołaj  
 Świteńki Jerzy  
 Szanajda Teodor  
 Szeremeta Piotr  
 Worobec Bazyli  
 Dubickij Jan

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów.

### KLASA II. a.

Klasyfikowano uczniów 43.

Stopień pierwszy otrzymali:

Biłyk Kazimierz  
 Boczar Jan  
 Boczar Paweł  
 Brzeski Waleryan  
**Cielecki Karol**  
 Citron Chaim  
 Cwojdziniński Antoni  
 Czerkawski Józef  
 Domaradzki Jerzy  
 Dowbecki Maryan  
 Eisenstein Israel  
 Eustachiewicz Adam  
 Frosch Moses

Fuchs Adolf  
 Grobmann Jonas  
 Grubiak Tomasz  
 Karasiński Maryan  
 Karpów Edmund  
 Kolbek Maryan  
 Kozłowski Franciszek  
 Maj Tadeusz  
 Neuman Mendel  
 Ojserkis Abraham  
 Olinkiewicz Wilhelm  
 Opatrny Mieczysław  
 Pecina Władysław

Peitzer Fryderyk  
 Rollinger Stanisław  
 Schenker Leopold  
 Schwarz Henryk  
 Steiner Jakób  
 Stern Israel  
 Szafran Jarosław

Szalay Gabor  
**Wiacek Władysław**  
 Wiziomirski Edward  
**Woźłowicz Jan**  
 Załłokał Mieczysław  
 Jastrzębski Adam

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia.

### KLASA II. b.

Klasyfikowano uczniów 42.

Stopień pierwszy otrzymali:

Brust Leon  
 Czerwiński Zenon  
 Drozdowski Józef  
 Filip Piotr  
 Gawłowski Marcin  
 Gerod Franciszek  
 Grubiak Jakób  
 Grypa Elias  
 Hoszowski Włodzimierz  
 Hucuł Teodor  
 Jachyra Antoni  
 Kahane Emil  
 Kaminker Wolf  
 Łopuszański Tadeusz  
 Machaj Roman  
 Makowiecki Stanisław  
 Mosiądz Piotr  
 Nemlich Kiwa

**Palica Jan**  
 Presler Rudolf  
 Pruski Julian  
 Redlich Fryderyk  
 Reiss Chaim  
 Roth Majer  
 Ryżewski Józef  
 Rzeppa Wilhelm  
 Schwadron Juda  
 Schweller Mendel  
 Silber Baruch  
 Waszewski Józef  
 Weitz Naftale  
 West Herman  
 Wojtowicz Michał  
 Worona Włodzimierz  
 Vyskočil Bolesław

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 1 uczeń.  
 Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 1 ucznia.

### KLASA II. c. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 40.

Stopień pierwszy otrzymali:

Babuchiowskyj Jan  
 Bodnarowicz Józef  
 Cap Szymon  
 Dziubak Michał  
 Hładkyj Michał

Hołowiński Bazyli  
 Humeniuk Włodzimierz  
 Jaworski Aleksy  
 Kordiak Leon  
 Kostiwn Piotr

Krasnowski Piotr  
 Kwit Bazyli  
 Markiw Mikołaj  
**Melnyk Józef**  
 Moroz Elias  
 Myśkiw Jan  
 Pałaszczuk Teodor  
 Romaniw Jan  
 Samaryk Piotr  
 Smerkło Michał  
 Steć Aleksy

**Struk Elias**  
 Szczur Stefan  
 Szczurowski Orest  
 Szmugowski Jan  
 Tańczak Bazyli  
 Wasyłyk Jan  
 Witwicki Bazyli  
 Witwyckyj Michał  
 Wołyniec Stefan  
 Worobec Bazyli  
 Woskres Grzegorz

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 2, do egzaminu uzupełniającego przeznaczono 1 ucznia.

### KLASA III. a.

Klasyfikowano uczniów 43.

Stopień pierwszy otrzymali:

Baczyński Zenon  
 Bieder Dawid  
 Bien Israel  
 Biłas Michał  
 Czerwiński Henryk  
**Dębicki Franciszek**  
 Dirnfeld Osias  
 Falber Nataniel  
 Frucht Chaim  
 Głowacki Józef  
 Gmytrasiewicz Jan  
 Griffel Henryk  
**Grzeszczuk Czesław**  
 Halberthal Adolf  
 Hlebowicki Eustachy  
 Hlebowicki Włodzimierz  
 Karczewicz Emil  
 Kimmel Bernard

Kurzeja Jan  
 Lewicki Roman  
 Lochman Michał  
 Majer Salomon  
 Madera Maryan  
 Madera Władysław  
**Misków Jan**  
 Nykiel Antoni  
**Radzim Bronisław**  
 Rosenberg Józef  
 Rosenberg Leopold  
 Russ Mojżesz  
 Schuchardt Adolf  
 Stokłosa Franciszek  
 Szlachetko Wojciech  
 Wierzbicki Józef  
 Woźniaczek Stanisław

Siedmiu uczniów otrzymało stopień drugi, jednego ucznia przeznaczono do egzaminu uzupełniającego.

### KLASA III. b.

Klasyfikowano uczniów 44.

Stopień pierwszy otrzymali:

Bergstreit Markus  
 Cewe Antoni Ludwik  
 Chwost Stefan

Eber Józef  
 Filus Bronisław  
 Gabrosiewicz Mikołaj



**Kapralik Karol**

Knopp Tadeusz  
 Kurzrock Maurycy  
 Lachowicz Mieczysław  
 Liebling Wolf  
 Litwiński Jan  
 Nowosiadły Walenty  
 Nowosielski Jan  
 Ościński Ludwik  
 Pasternak Zygmunt  
 Perl Abraham  
 Ratyński Kazimierz  
 Roller Elias  
 Romach Tymoteusz

Schaffer Filip  
 Schepper Józef  
 Schmatz Mejer  
 Schwadron Bernard  
 Siciński Kazimierz  
 Silber Meilich  
 Thaler Zygmunt  
 Vyskočil Stanisław  
 Wesołowski Emil  
 Wierzbicki Alojzy  
 Wiliński Jan  
 Zadorecki Władysław  
 Zawistowski Maksymilian  
 Zieliński Roman

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

## KLASA III. c. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 41.

Stopień pierwszy otrzymali:

Banach Stefan  
 Baran Jan  
 Borodajko Włodzimierz  
 Budnyj Kornel  
 Czornyj Piotr  
 Dymaszewski Mikołaj  
 Filipowski Stanisław  
 Hołowiński Grzegorz  
 Jaculski Jan  
 Jacyszyn Andrzej  
 Jacyszyn Teodor  
 Jagocki Bazyli  
**Kohut Andrzej**  
 Kozłowski Jan  
 Łuszczyszyn Mikołaj

Łewko Grzegorz  
 Łopatyński Eugeniusz  
**Melnyk Teodor**  
 Pukinski Jan  
 Rudeński Jan  
 Rygajło Cyryl  
 Sawki Grzegorz  
 Semczyszyn Bazyli  
 Smaczyło Stefan  
 Smolij Szymon  
 Stasiuk Emil  
**Tarnawski Jan**  
 Woluch Teodor  
**Worobec Dymitr**  
 Worona Bazyli

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, do uzupełniającego egz. 1 ucznia.

## Klasa IV. a.

Klasyfikowano uczniów 36.

Stopień pierwszy otrzymali:

Buchbinder Leon  
 Ćwikliński Tadeusz

Cwojdzński Kazimierz  
 Czop Bronisław

Ehrenberg Eisig  
 Frosch Izak  
 Gach Jan  
 Goldmann Samuel  
 Haynos Wilhelm  
 Kohn Chaim  
 Kurzrok Jonasz  
 Kwaśniewski Seweryn  
 Leiter Chaim  
 Malawski Stefan  
 Melnyk Michał  
 Reichert Maryan

Sawicz Franciszek  
 Smoliński Maryan  
 Szafran Mieczysław  
 Szlachetko Michał  
 Trzyska Bronisław  
 Wąsowicz Adam  
 Wojtuś Franciszek  
 Woźniak Mikołaj  
 Zalewski Maryan  
 Zielonka Adam  
**Zinn Anczel Jakób**

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

#### KLASA IV. b.

Klasyfikowano uczniów 36.

Stopień pierwszy otrzymali:

Bardaszewski Teodor  
 Bodnaruk Michał  
 Buchsbaum Salomon  
 Cap Grzegorz  
**Czajkowski Julian**  
 Danielkiewicz Kazimierz  
 Duda Eustachy  
 Dzundza Michał  
 Feder Jochnen  
 Goj Michał  
 Heftel Dawid  
 Kahane Wolf  
 Kobryński Roman  
 Kostek Grzegorz

Koszyk Maciej  
**Meller Szymon**  
 Melnyk Michał  
 Mosiądz Michał  
 Nabereżny Jan  
 Nedilski Grzegorz  
 Pech Aron  
 Pomeranz Benjamin  
 Salek Michał  
 Semegen Aleksy  
 Szarlach Mojżesz  
 Tracz Jan  
 Tuczapski Kassyan

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6, do uzupełniającego 1 ucznia.

#### KLASA IV. c. (utrakw.)

Klasyfikowano uczniów 30.

Stopień pierwszy otrzymali:

Czopyk Teodor  
 Demczyszyn Mikołaj  
 Duda Włodzimierz  
 Grünberg Israel  
 Horn Leon

Hotra Jan  
 Klarer Leon  
 Kramar Józef  
 Kułynycz Michał  
 Łylyk Mikołaj

Morawski Włodzimierz  
**Mróz Piotr**  
 Nahajło Jan  
 Pasztetnyk Michał  
 Petrowicz Michał  
 Ratycz Włodzimierz

Riznyk Bazyli  
 Rupp Emil  
 Schalet Chaim Juda  
 Schummer Abraham  
 Urban Bazyli  
 Wołoszczuk Teodor

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów.

#### Klasa V. a.

Klasyfikowano uczniów 32.

Stopień pierwszy otrzymali:

Chojnacki Jan  
 Czarnecki Michał  
 Czyżewski Ludwik  
**Dziopiński Jerzy**  
 Eustachiewicz Kazim. Zdzisł.  
**Finkelstein Nissan**  
**Flaschner Moses Leib**  
 Hermanowicz Józef Zdzisław  
 Jakubowski Jan Fryderyk  
 Kobierzycki Emil  
 Korobejko Jan  
 Kowalski Zygmunt  
 Mucha Stanisław Antoni  
 Peitzer Juliusz

**Reichstein Moses**  
 Roller Mendel  
**Rudnicki Stefan Maryan**  
 Rzemieniecki Rudolf  
 Sakaluk Stefan  
 Słupczyński Aleksander  
 Słupczyński August  
 Smał Franciszek  
 Sygal Józef  
 Teszner Józef Stanisł. Michał  
 Walocha Władysław Antoni  
 Wąsowicz Stanisław  
 Weinraub Leizor Wolf  
 Życzyński Tadeusz Wład.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

#### KLASA V. b.

Klasyfikowano uczniów 26

Stopień pierwszy otrzymali:

**Anin Aleksander**  
**Berger Bernard**  
 Engel Chaim  
 Engel Dawid Berisch  
 Fyłyma Józef  
 Gewandter Adolf  
**Mandel Berisch**  
 Melnyk Andrzej  
 Mostowy Xawery

Pomeranz Karol  
 Rogalski Karol  
 Salak Bazyli  
 Soniewicki Julian  
 Uchacz Bazyli  
 Waszewski Karol  
 Wittlin Abraham  
**Wunsch Jakob**

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, do egz. uzupełn. 1.

## KLASA VI. a.

Klasyfikowano uczniów 29.

Stopień pierwszy otrzymali:

|                       |                    |
|-----------------------|--------------------|
| Bałaban Plato         | Lax Gabryel        |
| Bartków Mikołaj       | Łopater Beer       |
| Bernfeld Efroim       | Maiblum Jakób      |
| Czwojdziniński Stefan | Malski Kazimierz   |
| Czyżewski Julian      | Nawrocki Roman     |
| Dydyk Eugeniusz       | Pakosz Michał      |
| Falschberg Dawid      | Reichert Roman     |
| <b>Frank Tadeusz</b>  | Sauberberg Moses   |
| Halberthal Bernard    | Sosenko Leon       |
| Hołowiński Jan        | Stachowski Bożydar |
| Honorski Leon         | Weintraub Gerschon |
| Jasiński Stanisław    | Willner Chaim      |

Trzem uczniom pozwolono zdawać egzamin poprawczy z jednego przedmiotu po wakacyach, dwóch otrzymało stopień drugi.

## KLASA VI. b.

Klasyfikowano uczniów 33.

Stopień pierwszy otrzymali:

|                      |                       |
|----------------------|-----------------------|
| Barban Mojżesz       | Pasternak Dawid       |
| Biliński Władysław   | Pohl Józef            |
| Buła Teodor          | Romanków Jan          |
| Chrzanowski Karol    | Rosenmann Lipa        |
| Falber Adolf         | Rusiński Antoni       |
| Grosskopf Anczel     | Schreiber Ludwik      |
| Karacz Michał ✓      | Skulski Józef         |
| Kresel Elo           | Stein Feiweł ✓        |
| Lerner Elo           | Weitz Izrael          |
| Makowiecki Maryan    | Wiszniewski Stanisław |
| Małaszyński Maryan   | Worona Izydor         |
| Manacki Aleksy       | Zatorski Józef        |
| <b>Niemiec Józef</b> | Życzyński Henryk      |

Przeznaczono do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu 5, drugi stopień otrzymało 2 uczniów.

## KLASA VII. a.

Klasyfikowano uczniów 30.

Stopień pierwszy otrzymali:

|               |                   |
|---------------|-------------------|
| Bojko Dymitr  | Hirsch Mendel     |
| Cupryk Michał | Hlibowicki Stefan |

Jackowski Aleksander  
 Kawałkowski Bronisław  
 Klecor Mikołaj  
 Majer Dawid  
 Opióła Adam  
 Orlewicz Witold  
 Paclawski Emil  
 Polys Władysław  
 Romach Eugeniusz  
 Sankowski Karol  
 Schätzel Tadeusz

Schulmann Daniel  
 Siegmann Naftali  
 Stawniczy Roman  
 Szafran Tadeusz  
 Szymczyna Karol  
 Thaler Mates  
 Trawiński Władysław  
 Wołoszynowski Stefan  
 Worona Michał  
 Zelniker Abraham  
 Rottenberg Zygmunt.

Stopień drugi otrzymało 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

### KLASA VII. b.

Klasyfikowano uczniów 35.

Stopień pierwszy otrzymali:

Anin Teodor  
 Birnbaum Lejzor  
**Chyczij Jan**  
 Czykieta Jakób  
**Dawidowicz Zdzisław**  
 Dorfman Jakób  
 Filipowski Jan  
 Fisch Bernard  
**Freyfelder Hersz**  
 Garbaczewski Miron  
**Goldstein Henryk**  
**Guła Teodor**  
**Hawryłyszyn Mikołaj**  
 Horn Wolf

Kułakowski Wojciech  
 Kurzrok Marek  
 Muzyka Jan  
 Neumann Marceli  
 Osadca Apolinary  
**Pohorilles Hersch**  
 Przybylski Franciszek  
 Serafin Mikołaj  
**Tabak Izrael**  
 Turczyn Józef  
 Waczków Włodzimierz  
 Zieliński Karol  
 Hellmann Mojżesz.

Stopień drugi otrzymało uczniów 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3, do egzaminu uzupełniającego 2 uczniów.

### KLASA VIII. a.

Klasyfikowano uczniów 37.

Stopień pierwszy otrzymali:

Andermann Berl  
 Bachmann Teodor  
 Bien Benjamin  
 Chrzanowski Leonard  
 Damm Mieczysław  
 Dąbrowski Czesław  
 Didunek Mikołaj

Ehrich Chaim  
 Ewy Rudolf  
**Holdwurm Iro**  
 Gutmann Iro  
 Halfter Gabryel  
 Hałuniewicz Zygmunt  
 Hassmann Jan



Janczałek Jan  
 Jarymowicz Włodzimierz  
 Kessler Leon  
 Knippel Michał  
 Kocowski Włodzimierz  
 Krajewski Karol  
**Kronberg Abraham**  
 Lamm Baruch  
 Lamm Samuel  
**Landmann Mojżesz**  
 Łopatyński Zenon  
 Malski Tadeusz

Margulies Izaak  
 Pędracki Jan  
 Piczenik Maier  
 Semirozum Paweł  
 Sheybal Tadeusz  
 Sosenko Sofron  
 Szeremeta Konstanty  
**Wereszczyński Jakób**  
 Zaleski Roman  
**Zwolski Stanisław**  
 Życzynski Michał.

### KLASA VIII. b.

Klasyfikowano uczniów 28.

Stopień pierwszy otrzymali:

Babiak Franciszek  
 Bandler Lejzor  
 Besen Dawid  
 Birnbaum Mojżesz  
 Błaszkiwicz Jan  
 Epstein Hersch  
 Frosch Israel  
 Hackel Izydor  
 Haczewski Stefan  
 Honig Franciszek  
 Kreisler Wolf  
 Kuderewicz Rudolf  
 Lazarewicz Eugeniusz  
 Leszczyński Włodzimierz

Maliniak Eugeniusz  
 Nawrocki Józef  
 Nikodemowicz Maryan  
 Nyskokłon Mikołaj  
 Pomeranz Pinkas  
 Schaffer Dawid  
 Seniów Michał  
**Skulski Ryszard**  
 Wagner Ignacy  
 Warchoł Ignacy  
 Weidmann Ludwik  
**Więclaw Mikołaj**  
 Zamorski Włodzimierz

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 1 ucznia.

## Wynik egzaminu dojrzałości:

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło:

|                                            |                                    |           |
|--------------------------------------------|------------------------------------|-----------|
| I. W oddziale A:                           | a) uczniów publ.                   | 37        |
|                                            | b) eksternistów                    | 5         |
|                                            | <b>Razem</b>                       | <b>42</b> |
| Z tych uznano za dojrzałych                | a) z odznaczeniem                  | 6         |
|                                            | b) jednogłośnie α) publ.           | 16        |
|                                            | β) ekstern.                        | —         |
|                                            | c) większością głos. α) ucz. publ. | 11        |
|                                            | β) eksternist.                     | 3         |
| Reprobowano a) na pół roku                 | α) uczn. publicznych               | 4         |
|                                            | β) eksternistów                    | 1         |
| b) na rok                                  | α) uczniów publicznych             | —         |
|                                            | β) eksternistów                    | 1         |
|                                            | <b>Razem</b>                       | <b>42</b> |
| II. W oddziale B.: przystąpiło do egzaminu | α) uczniów publ.                   | 27        |
|                                            | β) eksternistów                    | 4         |
|                                            | <b>Razem</b>                       | <b>31</b> |
| Z tych uznano za dojrzałych                | a) z odznaczeniem                  | 3         |
|                                            | b) jednogłośnie α) uczn. publ.     | 13        |
|                                            | β) eksternistów                    | —         |
|                                            | c) większ. głos. α) uczn. publ.    | 11        |
|                                            | β) eksternistów                    | 3         |
| Reprobowano na rok                         | eksternistę                        | 1         |
|                                            | <b>Razem</b>                       | <b>31</b> |

### Uznani za dojrzałych w oddziale A.

#### a) z odznaczeniem:

Didunyk Mikołaj  
Kronberg Abraham  
Landmann Mojżesz  
Pędracki Adam Jan  
Wereszczyński Jakób  
Zwolski Stanisław

Damm Mieczysław  
Goldmann Ire  
Gutmann Ire  
Hałuniewicz Zygmunt  
Janczałek Jan Kanty  
Kessler Artur  
Krajewski Karol  
Lamm Baruch  
Piczenik Majer  
Semirozum Paweł  
Sheybal Tadeusz  
Zaleski Roman  
Życzyński Michał

#### b) jednogłośnie:

Andermann Berl  
Bachmann Teodor  
Chrzanowski Leonard

c) *większością głosów* :

Dąbrowski Radwan Czesław  
 Erich Chaim  
 Ewy Rudolf  
 Halfter Gabryel  
 Hassmann Jan  
 Hajdukiewicz Eustachy (ekst.)  
 Knippel Michał

Kocowski Włodzimierz  
 Lamm Samuel  
 Klinger Mojżesz  
 Malowany Franciszek (ekst.)  
 Pinkowski Jan (ekst.)  
 Šosenko Sofron  
 Szeremeta Konstanty

## Uznani za dojrzałych w oddziale B.

a) *z odznaczeniem* :

Schaffer Dawid  
 Skulski Ryszard  
 Więctaw Mikołaj

Weidmann Ludwik  
 Zamorski Włodzimierz

b) *jednogłośnie* :

Bandler Lejzor Hersz  
 Besen Dawid  
 Epstein Hersz  
 Kreisler Wolf  
 Łazarewicz Jan Eugeniusz  
 Leszczyński Włodzimierz  
 Maliniak Eugeniusz  
 Nawrocki Józef  
 Nikodemowicz Maryan  
 Wagner Ignacy  
 Warchoł Ignacy

c) *większością głosów* :

Babiak Franciszek  
 Birnbaum Mojżesz  
 Błaszkievicz Jan  
 Frosch Isrial  
 Haskel Izidor  
 Haczewski Stefan  
 Honik Franciszek  
 Kuderewicz Rudolf  
 Nyskokłon Mikołaj  
 Pomeranz Pinkas  
 Seniów Michał  
 Loewenthal Abraham (ekstern.)  
 Mogilnicki Teodor „  
 Mroczkowski Józef Leop. „

## Z tych zamierza się udać:

|                        |   |   |   |    |
|------------------------|---|---|---|----|
| na wydział teologiczny | . | . | . | 6  |
| „ „ prawniczy          | . | . | . | 29 |
| „ „ medyczny           | . | . | . | 9  |
| „ „ filozoficzny       | . | . | . | 5  |
| do akademii rolniczej  | . | . | . | 2  |
| „ „ lasowej            | . | . | . | —  |
| „ „ górniczej          | . | . | . | —  |
| „ „ handlowej          | . | . | . | 1  |
| „ „ eksportowej        | . | . | . | 3  |
| „ „ weterynaryi        | . | . | . | 2  |
| na technikę            | . | . | . | 3  |
| do teatru              | . | . | . | 1  |
| „ kolei                | . | . | . | 1  |
| do zawodu praktycznego | . | . | . | 1  |
| do innych              | . | . | . | 3  |

## Do Rodziców i Opiekunów.

Wpisy uczniów do gimnazjum na rok szkolny 1908/9 odbędą się dnia 29. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie się do zapisu tylko w razie ważnych powodów może być uwzględnione.

Uczniowie zgłaszać się mają osobiście w towarzystwie ojca, matki lub opiekuna, przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i wypełnić w dwóch egzemplarzach kartę wpisową. Uczniowie nowo wstępujący mają przedłożyć:

- a) metrykę chrztu lub urodzenia, bez której żaden uczeń nie będzie przyjęty;
- b) świadectwo szkolne tego Zakładu, w którym przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem Dyrekcyi, że można ich przyjąć do innego Zakładu;
- c) świadectwo rewakcynacyi, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do zakładu;
- d) świadectwo moralności za czas, w którym nie uczęszczali do szkoły.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 2 Kor. na pomnożenie środków naukowych, oraz 1 K. na zabawy szkolne. Nowo wstępujący płacą nadto takse wstępną w kwocie 4 K. 20 h.

Opłatę szkolną, która na jedno półrocze wynosi 30 K., mają uczniowie złożyć w I. półroczu najpóźniej 15. października; w II. półroczu najpóźniej 15. marca; uczniowie klasy I. najpóźniej 20. listopada.

O odroczenie opłaty szkolnej mogą uczniowie klasy I., jeżeli nie są repetentami, wniesć podania do końca września, a do podania załączyć świadectwo ubóstwa, nie dawniej ja przed rokiem wystawione.

O uwolnienie od opłaty szkolnej winni uczniowie klas II—VIII. przedkładać podania najpóźniej do 25. września i załączyć do podania świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa nie dawniej jak przed rokiem wydane.

Ponieważ nie może być rzeczą obojętną ani dla zakładu, ani dla rodziców, u kogo uczniowie mają mieszkać, przeto zechcą

rodzice i opiekunowie dowiedzieć się pierwej w Dyrekcyi, czy miejsce, gdzie synów lub pupilów swoich umieścić zamierzają, nie należy do zabronionych.

Uczniom zamiescowym wolno mieszkać tylko pod nadzorem tych osób, które przestrzegać będą przepisów, zawartych w Regulaminie dla odpowiedzialnych nadzorców, wydanym przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową. Z tego powodu muszą osoby przyjmujące uczniów na mieszkanie, zaznajomić się z treścią wspomnianego Regulaminu.

Rodzice, opiekunowie i nadzory domowe powinni często dowiadywać się o zachowaniu się i postępie uczniów. Wyjaśnień odnośnych udzielają p. p. Profesorowie w każdą drugą niedzielę od godziny 10. do 11. w salach do tego wyznaczonych. Zamiescowych rodziców zawiadamia się pisemnie dwa razy w półroczu o nieodpowiednim zachowaniu się lub niepomyślnych postępach uczniów.

Egzamina wstępne od I. klasy rozpoczną się 1. września o godzinie 8. rano. Uczniom reprobowanym przy egzaminie wstępnym przed wakacjami nie wolno przystąpić do tego egzaminu powtórnie po wakacjach w żadnej szkole średniej.

Na egzamina poprawcze przeznaczają się dni 29. i 31. sierpnia; na egzamina wstępne do klas wyższych od 5.—15. września i od 3.—15. lutego do każdej klasy.

Rok szkolny 1908/1909. rozpocznie się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem o godzinie 8., a dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

Dyrekcya c. k. gimnazyum wyższego w Brzeżanach, 4. lipca 1908 r.

*Aleksander Frąckiewicz.*



